
Meertaligheid **bij het Hof van Justitie** **van de Europese Unie**

Voorwoord van president Koen Lenaerts

7

1. - Meertaligheid en diversiteit

1.1 - Betekenis van meertaligheid in de Europese Unie –In varietate concordia	11
1.2 - Officiële talen van de Unie en officiële talen van de lidstaten	15

2. - Meertaligheid als uitgangspunt in de procedures bij de rechterlijke instanties van de Europese Unie

2.1 - Meertaligheid als integraal onderdeel van de procedures	20
2.2 - Schriftelijke behandeling	22
2.2.1 - Prejudiciële procedures	22
2.2.2 - Rechtstreekse beroepen en hogere voorzieningen	27
2.2.3 - Adviesprocedures	33
2.2.4 - Versnelling van procedures	33
2.2.5 - Einde van de schriftelijke behandeling	34
2.3 - Mondelinge behandeling	35
2.3.1 - Pleitzitting	35
2.3.2 - Presentatie van de conclusies van de advocaten-generaal	36
2.4 - Beslissingen en adviezen	39
2.5 - Meertaligheid in de rechtspraak van het Hof	46
2.5.1 - Overeenstemming tussen de taalversies van handelingen van de Unie: „acte clair”-theorie	46
2.5.2 - Geschillen over de regeling van het taalgebruik bij vergelijkende onderzoeken met het oog op indienstneming en kennisgevingen van vacature	49
2.5.3 - Het bijzondere geval van de regeling van het taalgebruik in het kader van het Europees octrooi met eenheidswerking	53

3. - Omgang met de meertaligheid bij het Hof

3.1 - L'organisation de la direction générale du Multilinguisme	55
3.2 - Functies bij het directoraat-generaal Meertaligheid	59
3.2.1 - Juristen-vertalers	59
3.2.2 - Tolken	63
3.2.3 - Correctoren/taalredacteurs	65
3.2.4 - Managementassistenten en secretariaatsmedewerkers	66
3.2.5 - Specifieke functies	68
3.3 - Externe medewerkers	69
3.3.1 - Juristen-vertalers en freelancevertalers	69
3.3.2 - Freelancetolken of AIC's	73
3.4 - Belang van de kwaliteit van de juridische vertalingen en van de vertolking bij het Hof	74
3.4.1 - Kwaliteit van de juridische vertalingen	74
3.4.2 - Kwaliteit van de vertolking	78
3.5 - Werving en permanente educatie	79
3.5.1 - Vergelijkende onderzoeken voor de werving van ambtenaren	79
3.5.2 - Selectieprocedures voor tijdelijke functionarissen	79
3.5.3 - Permanente educatie voor taalprofessionals	80
3.6 - Rationalisering van de meertaligheid	83
3.6.1 - De taal van de beraadslaging	83
3.6.2 - Spiltalen (vertalen)	84
3.6.3 - Relais- en retourtaal (tolken)	89
3.6.4 - Besparingen op vertaalwerkzaamheden	92
3.6.5 - Het aandeel van meertaligheid in de duur van de procedures	95

4. - Vertalen en tolken: strategieën, methoden en hulpmiddelen

4.1 - Juridische vertalingen	99
4.1.1 - De juristen-vertalers en hun vertaling	102
4.1.2 - Specifieke kenmerken van het juridisch vertalen voor het Hof	107

4.1.3 - Terminologische overwegingen in een juridische context	108
4.1.4 - Strategiekeuze, een teleologische benadering	112
4.1.5 - Dialoog tussen auteurs en vertalers	115
4.2 - Vertolking tijdens hoorzittingen	117
4.2.1 - Uitgangspunten en werkwijzen bij het tolken	117
4.2.2 - Specifieke uitdagingen bij het simultaan tolken voor het Hof	118
4.2.3 - Strategieën en tactieken	120
4.2.4 - Voorbereiding van de terechtzitting	122
4.2.5 - Vaardigheden en taken van de tolken	123
4.2.6 - Samenwerking met de sprekers	124
4.3 - Hulpmiddelen ter ondersteuning van de meertaligheid	127
4.3.1 - Terminologie	127
4.3.2 - Meertalige zoekinstrumenten	132
4.3.3 - Vertaalhulpmiddelen	134
4.3.4 - Hulpmiddelen voor het tolken	139
4.3.5 - Het tolken van pleidooien die op afstand worden gehouden	139
4.3.6 - Teletolken	142

5. - Hoe ziet de toekomst van de meertaligheid eruit?

5.1 - Voorwaarden voor de opkomst van talenten	145
5.2 - Inzicht in de uitdagingen: korte of lange termijn?	148
5.3 - Financiering van meertaligheid versus kosten van niet-meertaligheid	150
5.3.1 - De kosten van meertaligheid	153
5.3.2 - De kosten van niet-meertaligheid	154
5.3.3 - Gevolgen van een niet-meertalige werking van het Hof	156
5.3.4 - Gedecentraliseerde begeleiding van procedures	159

Conclusie	161
------------------	------------

Woordenlijst	164
---------------------	------------

„Liefde voor de democratie is liefde voor gelijkheid” –
Montesquieu, *De l'esprit des lois*, 1748, Boek V, Hoofdstuk III

Voorwoord van president Koen Lenaerts

Bij de aanvang van het Europese bouwwerk werden binnen de instelling slechts vier talen gebruikt. Vandaag de dag zijn er in de zittingszalen 24 officiële talen te horen en worden de meeste beslissingen van het Hof en het Gerecht ook in die talen vertaald. In dit „talenconcert”, waaraan bij de opeenvolgende uitbreidingen van de Europese Unie telkens meer „stemmen” zijn gaan deelnemen, zijn volgens verordening nr. 1/58, die sinds 65 jaar het taalgebruik binnen de instellingen van de Unie regelt, alle officiële talen van gelijke rang.

Dit beginsel van „gelijkheid van de talen”, dat de grote taalkundige en culturele verscheidenheid weerspiegelt die volgens artikel 22 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie moet worden geëerbiedigd, vormt zowel een voortdurende uitdaging voor de werking van de instelling als een belangrijke troef voor haar rechtspraak.

Garanderen dat een rechterlijke beslissing beschikbaar is in de 24 officiële talen van de Unie betekent immers dat aanzienlijke personele en technische middelen moeten worden ingezet, maar dat is nu eenmaal de „prijs” die moet worden betaald om de transparantie en de toegankelijkheid van de rechtspraak in de verschillende nationale rechtsorden te waarborgen. Deze waarborg is essentieel voor de goede werking van het democratisch bestel van de Unie en draagt eraan bij de Europese rechtspraak dichter bij de burgers, de ondernemingen en de autoriteiten van de 27 lidstaten te brengen.

Om deze taalkundige uitdaging tot een goed einde te brengen, kan de instelling rekenen op de niet-aflatende inzet van tolken en vertalers, die er alles aan doen om ervoor te zorgen dat het Unierecht in alle officiële talen van de Unie op dezelfde wijze wordt begrepen in het belang van de algehele samenhang en de kwaliteit van de rechtspraak.

In 2023 wordt in de onmiddellijke omgeving van het Hof van Justitie van de Europese Unie de Meertaligheidstuin ingewijd, een mooie gelegenheid om in deze publicatie nader in te gaan op de verschillende aspecten van de wijze waarop de instelling een rechtspraakdienst organiseert die in de 24 talen van de Unie toegankelijk is, in het bijzonder rekening houdend met de budgettaire en de tijdsdruk waaronder zij haar activiteiten moet uitoefenen.

Het boek besluit met een aantal beschouwingen over de uitdagingen en de toekomst van de meertaligheid in het kader van de globalisering en de digitale revolutie, en is tevens een eerbetoon aan iedereen die zich dag na dag, veelal op de achtergrond, inzet om de harmonieuze werking van deze prachtige multiculturele mozaïek te verzekeren.

1. - Meertaligheid en diversiteit

Meertaligheid bij het Hof van Justitie – de symboliek van de tuin

De Tuin der Meertaligheid nabij het Hof, die op 9 mei 2023 wordt ingewijd, ligt in de lijn van wat reeds wordt belichaamd in de architectuur van het Paleis van Justitie van de Europese Unie: een streven naar transparantie en toegankelijkheid. Institutionele meertaligheid, die de burgers en de rechtzoekenden in staat stelt om met het Hof te communiceren in de taal of een van de talen van hun land, is immers een van de voorwaarden voor een gemakkelijke en transparante toegang tot de rechter.

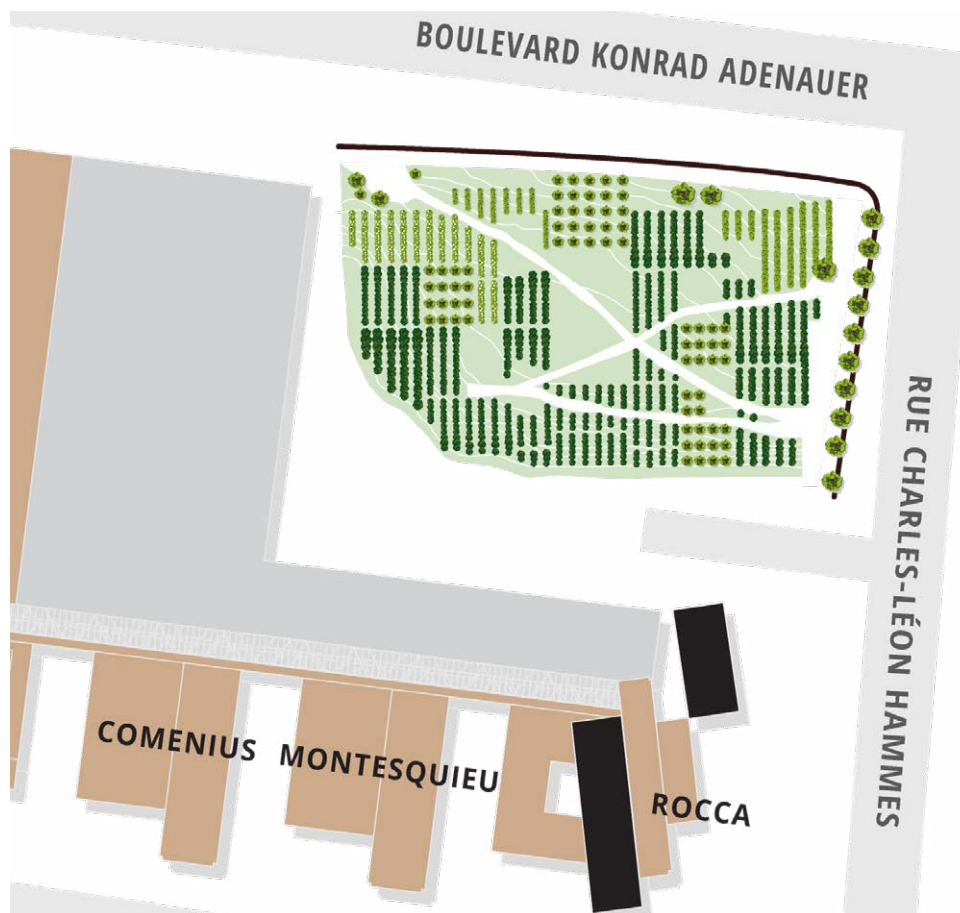
De tuin geeft uitdrukking aan de voortdurende wens om de waarden waarvoor de Instelling staat, ter plekke zichtbaar te maken, en kon worden aangelegd door een gunstige samenloop van omstandigheden, namelijk het vrijkomen van een iets meer dan één hectare groot terrein aan de voet van de door architect Dominique Perrault ontworpen torens, doordat enkele oude, vervallen gebouwen van de Europese Commissie tegen de vlakte moesten. Dit terrein is dus getransformeerd tot een tuin die de meertaligheid en daarmee de diversiteit van de Europese culturen symboliseert. Het verband tussen de bescherming van de biodiversiteit en de eerbiediging van de taalkundige identiteit komt tot uitdrukking in de inrichting van de tuin en in de gekozen struiksoorten, die worden gecombineerd met bloeiende en aromatische planten. Er is ook een klein Meertaligheidsbos aangelegd, met evenveel bomen als er officiële talen in de Europese Unie zijn, waarbij er een extra boom is voorbehouden voor het Luxemburgs, een van de officiële landstalen van het groothertogdom waar de instelling is gevestigd.

Om die tuin te realiseren heeft het Hof, dat 24 talen bezigt, nauw samengewerkt met de Luxemburgse autoriteiten. Luxemburg is zelf een meertalig land en een groot voorstander van culturele en taalkundige diversiteit, die als een vruchtbare voedingsbodem wordt ervaren. In een tijd van globalisering, waarin alles steeds sneller en sneller gaat en „efficiënte eentaligheid” de steeds luider klinkende mantra is, getuigt de tuin van de intrinsieke en onvervreemdbare waarde van meertaligheid. De institutionele meertaligheid, die is verankerd in de Verdragen, en de meertaligheid van Luxemburg, die van dit kleine kosmopolitische land een echte „talentuin” maakt, worden zo in de schijnwerpers geplaatst.

Gelijkheid van alle talen, eerbiediging van de taalkundige identiteit en kosteloze toegang tot de rechter: aan deze waarden geeft het Hof invulling met de meertaligheid van zijn procedures en zijn rechtspraak. De instelling en haar Luxemburgse partners op het

gebied van vastgoedbeleid willen van de Tuin der Meertaligheid dan ook een levendige plek maken waar de natuurlijke en culturele diversiteit tot uitdrukking komt. Zoals Heinz Wismann, historicus van de filosofie en auteur van *Penser entre les langues*¹, in herinnering brengt, is „het beginsel van het leven [...] differentiatie”, waarmee zowel monocultuur als eentaligheid in strijd is.

In de nabijheid van het Paleis biedt de tuin niet alleen ruimte voor ontspanning, maar ook voor cultuur: er kunnen evenementen worden georganiseerd die in het teken staan van taal en diversiteit. Het Hof, dat zich inzet voor de bescherming, de instandhouding en de bevordering van meertaligheid, kan zich er alleen maar over verheugen dat het beschikt over zo'n levendige plek, die is geïnspireerd door de pluraliteit van de Europese culturen.

1 | Wismann, H., *Penser entre les langues*, Éditions Albin Michel, Parijs, 2012.

In de Tuin der Meertaligheid echoën dus de woorden van de Poolse schrijfster Olga Tokarczuk, winnaar van de Nobelprijs voor Literatuur 2018, die in 2019 bij wijze van eerbetoon aan vertalers en tolken het volgende heeft gezegd: „Vertalen is niet alleen het omzetten van inhoud van de ene taal of cultuur naar de andere, maar heeft ook iets weg van een in de tuinbouw toegepaste techniek waarbij een afgesneden scheut wordt geënt op een andere plant, zodat daaruit nieuwe scheuten ontstaan die uitgroeien tot takken.”²

2 | Passage uit de openingsconferentie van de IVE Literaire bijeenkomst van Gdańsk (Polen), 2019.

1.1 - Betekenis van meertaligheid in de Europese Unie – In varietate concordia

De volkeren van Europa hebben elkaar gedurende de voorbije eeuwen en zelfs millennia bestreden. Gedreven door hun ambitie hebben sommige volkeren de angsten en de onwetendheid van andere uitgebuit ten koste van vrede, welvaart en kansengelijkheid voor iedereen. Het trauma van de Tweede Wereldoorlog deed de naties beseffen hoe onmisbaar fora voor dialoog en samenwerking — en zelfs regelgeving — waren geworden. Dat heeft geleid tot de oprichting van de Verenigde Naties (VN) als opvolger van de Volkenbond, die zijn beperkingen had getoond.

Vooraf in Europa bleek er behoefte te bestaan aan dergelijke fora, en de grondleggers van de Europese Verdragen hadden bovendien een Europese integratie op economisch en politiek vlak voor ogen. Zij wensten niet alleen dat er permanente fora voor dialoog zouden komen, maar ook dat de belangen zouden worden verweven en dat er voortdurende uitwisselingen zouden plaatsvinden, waardoor het uitlokken van een nieuw conflict een schot in eigen voet zou zijn. Daartoe moesten nationale obstakels uit de weg worden geruimd, en diende het protectionisme zowel economisch als in de geest van de mensen te worden uitgebannen.

Na de eerste stap, die in 1948 werd gezet met het Benelux-Verdrag, gevolgd door de totstandbrenging van een gemeenschappelijke markt voor kolen en staal in 1951, en tegelijk met de ondertekening van het Euratom-Verdrag, waarbij de programma's voor onderzoek op het gebied van atoomenergie werden gecoördineerd, heeft het Verdrag van Rome van 25 maart 1957 tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG)³ de markten algemeen opengesteld, wat vergezeld ging van steeds grotere vrijheden op het gebied van het personen-, goederen-, diensten- en kapitaalverkeer. Samen met de invoering van de gemeenschappelijke munt hebben die wezenlijke stappen bijgedragen aan de verwezenlijking van de droom van vrede in welvaart. Al deze vooruitgang moest juridisch worden vastgelegd in internationale verdragen. Vanuit organisatorisch oogpunt moesten daartoe bij de Verdragen legitieme instellingen worden opgericht.

3| Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, ondertekend te Rome op 25 maart 1957 en in werking getreden op 1 januari 1958.

De instellingen en de lidstaten hebben de handen ineengeslagen om de volkeren van Europa steeds dichterbij elkaar te brengen, met als een van de hoogtepunten de rechtstreekse verkiezing van de leden van het Europees Parlement vanaf 1979. De geboekte vooruitgang is steeds tastbaarder geworden in het dagelijks leven van de Europese burgers, zozeer zelfs dat een groot deel van de wetgeving die in de lidstaten van toepassing is, zijn oorsprong vindt in Europese regelgeving.⁴ Het optreden van de Europese Unie heeft zich geleidelijk uitgebreid tot gebieden die tot de kern van het burgerschap behoren, zoals grondrechten en sociale en politieke rechten.

De Unie en haar instellingen spelen dus een centrale rol in het dagelijks leven van zo'n 450 miljoen Europese burgers (na de Brexit). Om hun legitimiteit te behouden, moeten zij effectief en zichtbaar hun oor te luister blijven leggen bij de burger en hem voortdurend laten zien dat hij niet aan de rand staat van een groot geheel dat hij alleen van een afstand kan bekijken, maar dat hij op dezelfde wijze deel is van dit geheel als de andere burgers en volkeren van Europa.

Het Europese project gaat vooral over het samenbrengen van beschavingen en culturen en wordt gekenmerkt door gedeelde waarden en de diversiteit van cultuuruitingen, voornamelijk op taalkundig gebied. Taal is een communicatiemiddel, een identiteitskenmerk en een cultuurschat. Talen geven niet alleen vorm aan iemands persoonlijke identiteit, maar behoren ook tot het gemeenschappelijk erfgoed.

Het is dus essentieel dat de burger wordt gerespecteerd in alle facetten van zijn identiteit, ongeacht of het gaat om nationaliteit, religie, denkbeelden, etniciteit, gender, politieke overtuiging, enz. Aangezien taal een essentieel onderdeel is van iemands identiteit, moeten de verschillende talen gelijk worden behandeld, omdat burgers anders het gevoel zouden krijgen dat hun identiteit minder wordt gerespecteerd dan die van andere

4] Er zijn in dit verband door politici verschillende percentages genoemd, die vaak zijn overdreven om de pregnantie van het Unierecht in onze rechtssystemen te bejubelen of juist te hekelen. De realiteit is dat het niet zinvol en zelfs niet mogelijk is om die invloed van het Unierecht te kwantificeren, met name wegens de aanwezigheid van normen van diverse oorsprong in dezelfde teksten en wegens het ontbreken van een referentiesysteem aan de hand waarvan de echte en blijvende juridische impact van de normen kan worden bepaald.

taal- of nationale gemeenschappen⁵, dat zij op de een of andere manier „minder gelijk” zijn dan anderen. Als niet alle talen gelijk worden behandeld, leidt dit er onvermijdelijk toe dat de burger zich vervreemd voelt van de instellingen en van het nationale of het Europese project in zijn geheel. Dit is waar institutionele meertaligheid om de hoek komt kijken; een concept dat de inclusie van de burgers waarborgt en het gevaar voor conflicten tussen de naties verkleint. Er zijn steeds meer Europese burgers die — in meer of mindere mate — meer dan één taal beheersen, wat alleen maar valt toe te juichen. De institutionele meertaligheid gaat echter verder en moet garanderen dat alle burgers te allen tijde en zonder onderscheid toegang kunnen krijgen tot informatie in hun eigen taal, en zich in hun eigen taal tot de instellingen kunnen richten en ook in die taal antwoord kunnen krijgen. Iedere burger heeft namelijk het recht om alleen zijn eigen taal te gebruiken, en zelfs wanneer een burger meerdere talen spreekt, zal het zelden zo zijn dat hij een andere taal net zo goed begrijpt als zijn moedertaal. Uit een onderzoek dat in 2016 door Eurostat is verricht, blijkt dat de meerderheid van de bevolking geen enkele EU-taal op een zeer hoog niveau spreekt. Ongeveer 20 % van de volwassen inwoners kan op een dergelijk hoog niveau communiceren in het Duits, 16 % in het Frans, 14 % in het Italiaans en 13 % in het Engels. Het niveau van taalkundige integratie dat wordt bereikt op basis van eentalige communicatie in het Engels ligt in de 27 lidstaten tussen 13 % en 45 % van de volwassen inwoners. Het ligt tussen 43 % en 45 % als een drietalig stelsel wordt toegepast (Duits, Engels en Frans). Een volledig

5] Dit is overigens als beginsel verankerd in artikel 3, lid 3, laatste alinea, van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), waarin staat dat „[d]e Unie [...] haar rijke verscheidenheid van cultuur en taal [eerbiedigt] en [toeziet] op de instandhouding en de ontwikkeling van het Europese culturele erfgoed”, en in artikel 22 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, waarin is bepaald dat „[d]e Unie [...] de verscheidenheid van cultuur, godsdienst en taal [eerbiedigt]”. Het Hof van Justitie brengt in zijn rechtspraak regelmatig in herinnering hoeveel belang de Unie hecht aan de instandhouding van de meertaligheid. De Grote kamer van het Hof heeft dit bijvoorbeeld gedaan in een arrest van 2 oktober 2018 (C-73/17, Frankrijk/Parlement, [EU:C:2018:787](#), punt 41): „Het Parlement moet op dat vlak bijgevolg handelen met de voor een dergelijke verantwoordelijkheid vereiste aandacht, nauwkeurigheid en betrokkenheid (zie in die zin arrest van 13 december 2012, Frankrijk/Parlement, C-237/11 en C-238/11, [EU:C:2012:796](#), punt 68), hetgeen impliceert dat het parlementaire debat en de parlementaire stemming worden gebaseerd op een tekst die tijdig aan de Parlementsleden is toegezonden en is vertaald in alle officiële talen van de Unie. De Unie hecht immers waarde aan de instandhouding van de meertaligheid, zoals blijkt uit artikel 3, lid 3, vierde alinea, VEU (zie in die zin arresten van 5 mei 2015, Spanje/Raad, C-147/13, [EU:C:2015:299](#), punt 42, en 6 september 2017, Slowakije en Hongarije/Raad, C-643/15 en C-647/15, [EU:C:2017:631](#), punt 203).”

meertalig stelsel daarentegen maakt een taalkundige integratie van 97 à 99 % van de volwassen bevolking mogelijk.⁶

Dit recht van de burger komt tot uitdrukking in tal van handelingen en vindt zijn rechtsgrondslag in artikel 20, lid 2, onder d), van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), waarin staat dat de burgers van de Unie het recht hebben om „zich in een van de talen van de Verdragen tot de instellingen en de adviesorganen van de Unie te richten en in die taal antwoord te krijgen”. Aan dit recht wordt invulling gegeven door verordening nr. 1 tot regeling van het taalgebruik in de Europese Economische Gemeenschap⁷ en artikel 41, lid 4, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, volgens hetwelk „[e]enieder [...] zich in een van de talen van de Verdragen tot de instellingen van de Unie [kan] wenden en [...] ook in die taal antwoord [moet] krijgen”.

Meertaligheid maakt een Europees burgerschap mogelijk. Dit burgerschap is van wezenlijk belang voor de interculturele dialoog, omdat het iedere Europeaan uitnodigt om andere Europeanen als medeburgers en als gelijken te zien. De bij de vertaalfdelingen van de instellingen werkzame professionals (juristen-vertalers en algemene vertalers) zorgen ervoor dat de documenten in alle officiële talen toegankelijk zijn.

De pioniers van het Europese project waren zich namelijk terdege bewust van deze noodzaak: de eerste verordening van de EEG, te weten verordening nr. 1 van 1958, die nog altijd van kracht is en waarin de regeling van het taalgebruik in de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) is overgenomen, bepaalt welke talen de officiële talen van de Unie zijn, en regelt het gebruik ervan. Volgens artikel 1 van deze verordening, zoals gewijzigd bij de opeenvolgende toetredingen, zijn „[d]e officiële talen en de werktalen van de Instellingen van de Unie [...] het Bulgaars, het Deens, het Duits, het Engels, het Ests, het Fins, het Frans, het Grieks, het Hongaars, het Iers, het Italiaans, het Kroatisch, het Lets, het Litouws, het Maltees, het Nederlands, het Pools, het Portugees, het Roemeens, het Sloveens, het Slowaaks, het Spaans, het Tsjechisch en het Zweeds”. Artikel 2 luidt als volgt: „De stukken die door een lidstaat of door een persoon ressorterende onder de jurisdictie van een lidstaat aan de instellingen worden

6 | The EU's approach to multilingualism in its own communication policy, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2022\)699648](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2022)699648) (september 2022); persbericht: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA\(2022\)733096](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA(2022)733096) (oktober 2022).

7 | Verordening nr. 1 van de Raad van 15 april 1958 tot regeling van het taalgebruik in de Europese Economische Gemeenschap (PB 1958, 17, blz. 385; hierna: „verordening nr. 1”).

gezonden, worden naar keuze van de afzender gesteld in een der officiële talen. Het antwoord wordt in dezelfde taal gesteld.” Artikel 7 bepaalt dat „[h]et taalgebruik bij de procesvoering van het Hof van Justitie wordt geregeld in het Reglement voor de procesvoering van het Hof”. Het feit dat de regeling van het taalgebruik een welhaast constitutioneel karakter heeft, verklaart dat voor een wijziging van de verordening unanimité van de lidstaten is vereist. Dit geldt overigens ook voor een wijziging van de bepalingen tot regeling van het taalgebruik die zijn opgenomen in de Reglementen voor de procesvoering van het Hof van Justitie (artikelen 36-42) en van het Gerecht van de Europese Unie (artikelen 44-49). Dat de gelijkheid van alle talen een fundamentele waarde is, wordt bevestigd door artikel 21 (verbod van discriminatie op grond van onder meer taal) en artikel 22 (beginsel van eerbiediging van de verscheidenheid van onder meer taal) van het Handvest van de grondrechten, waarmee dit beginsel wordt verankerd in de rechtsorde van de Unie.

1.2 - Officiële talen van de Unie en officiële talen van de lidstaten

De 24 officiële talen van de Unie die in verordening nr. 1 worden genoemd, mogen niet worden verward met de officiële talen van de lidstaten. Sommige talen, zoals het Luxemburgs (dat net als het Duits en het Frans een officiële taal is van Luxemburg), zijn namelijk geen officiële taal van de Unie.

De Raad van de Europese Unie, waarin alle lidstaten van de Unie vertegenwoordigd zijn, besluit daarover met eenparigheid van stemmen. Nieuwe lidstaten geven vóór hun toetreding aan welke taal zij in Unieverband willen gebruiken als hun officiële taal. Eventuele latere wijzigingen — de toevoeging of het schrappen van een officiële taal — moeten unaniem worden goedgekeurd door alle lidstaten.

De lijst van officiële talen is dus evolutief. Er worden talen aan toegevoegd bij nieuwe toetredingen, maar soms ook, zoals in het geval van het Iers, wegens het toenemende belang van een taal die in de betrokken lidstaat de status heeft van officiële taal, maar bij diens toetreding tot de Unie niet als officiële EU taal werd aangemerkt. Voor het Engels geldt dat het ondanks het vertrek van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland uit de Unie nog steeds een officiële EU taal is, met name omdat het de status van officiële taal heeft in twee andere lidstaten, namelijk Ierland en Malta.

De eerder genoemde inclusiviteitsgedachte ligt ook ten grondslag aan artikel 55, lid 1, VEU, dat luidt als volgt: „Dit Verdrag, opgesteld in één exemplaar, in de Bulgaarse, de Deense, de Duitse, de Engelse, de Estse, de Finse, de Franse, de Griekse, de Hongaarse,

de Ierse, de Italiaanse, de Letse, de Litouwse, de Maltese, de Nederlandse, de Poolse, de Portugese, de Roemeense, de Sloveense, de Slowaakse, de Spaanse, de Tsjechische en de Zweedse taal, zijnde de teksten in elk van deze talen gelijkelijk authentiek, zal worden nedergelegd in het archief van de regering van de Italiaanse Republiek die een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift daarvan toezendt aan de regeringen der andere ondertekenende staten.” Dit geldt ook voor artikel 24, vierde alinea, VWEU, waarin staat: „Iedere burger van de Unie kan de in dit artikel of in artikel 13 [VEU] genoemde instellingen of organen aanschrijven in een van de in artikel 55, lid 1, [VEU] genoemde talen en ook in die taal antwoord krijgen.”

Hieruit volgt dat elke burger zich tot de instellingen van de Unie kan wenden in de officiële taal van zijn keuze en ook in die taal antwoord kan krijgen.⁸ Alle EU-regelgeving van algemene strekking wordt in alle officiële talen bekendgemaakt in het *Publicatieblad van de Europese Unie*. Dit heeft het Hof bevestigd in onder meer zijn arrest in zaak C-108/01, waarin het verklaarde dat „[h]et rechtszekerheidsvereiste verlangt [...] dat een gemeenschapsregeling de belanghebbenden in staat stelt exact de omvang van de verplichtingen die zij hun oplegt, te kennen”. Daarmee stemde het in met het betoog van de verwerende partijen, dat luidde als volgt: „De draagwijdte en de werking van een gemeenschapsregeling moeten duidelijk en voorzienbaar voor de justitiabelen zijn, omdat anders inbreuk op het rechtszekerheids- en het transparantiebeginsel zou worden gemaakt. De vastgestelde voorschriften moeten de betrokkenen in staat stellen exact de omvang van de op hen rustende verplichtingen te kennen. Dat een handeling niet is bekendgemaakt, staat eraan in de weg dat een particulier uit die handeling voortvloeiende verplichtingen worden opgelegd. Voorts moet een door het gemeenschapsrecht opgelegde verplichting makkelijk toegankelijk zijn in de taal van de lidstaat waar zij moet gelden.”⁹

8 | Pingel, I., „Le régime linguistique de l’Union européenne. Enjeux et perspectives”, *Revue de L’Union européenne*, juni 2014, blz. 328-330.

9 | Arrest van 20 mei 2003, Consorzio del Prosciutto di Parma en Salumificio S. Rita SpA (C 108/01, [EU:C:2003:296](#), punten 85 en 89).

Ook de rechtspraak van het Hof wordt in alle officiële talen gepubliceerd in de Jurisprudentie.¹⁰

De Verdragen worden gesloten in alle officiële talen. De handelingen van afgeleid recht zijn in al deze talen authentiek, hetgeen overigens een voorwaarde is voor de toepasselijkheid ervan.

Juridische meertaligheid als evenwichtskunst en dwingend vereiste

Het mag duidelijk zijn dat voor de instandhouding van de meertaligheid teneinde zowel de behoeften als de identiteit van de burgers en de lidstaten te respecteren, niet alleen passende middelen nodig zijn, maar ook een voortdurende intellectuele inspanning.¹¹

De Unie is immers een unie die berust op de *rule of law*. Het Unierecht moet voor iedereen gelijk zijn en dus rechtsgevolgen teweegbrengen die voor iedereen begrijpelijk zijn, ondanks de veelheid aan talen en de diversiteit van de rechtsstelsels.¹² De richtlijnen en verordeningen moeten, ongeacht in welke taal zij zijn opgesteld, in alle talen en in alle nationale rechtstelsels op dezelfde wijze worden begrepen.¹³ Er bestaan echter verschillen tussen de rechtsbegrippen die in de verschillende nationale rechtstelsels worden gehanteerd.¹⁴ Sommige begrippen komen maar in één of in enkele rechtstelsels voor, en hebben geen equivalent in de andere rechtstelsels. Andere begrippen bestaan weliswaar in alle rechtstelsels, maar betekenen niet helemaal hetzelfde, ofwel omdat zij

10 | De uitzondering voor het Iers is geleidelijk afgeschaft en uiteindelijk volledig verdwenen per 31 december 2021 [zie verordening (EU, Euratom) 2015/2264 van de Raad van 3 december 2015 houdende verlenging en geleidelijke afschaffing van de tijdelijke afwijkingsmaatregelen met betrekking tot verordening nr. 1/58 (PB 2015, L 322, blz. 1)].

11 | Irimia, D., „Pour une nouvelle branche de droit? La traduction juridique, du droit au langage”, *Revue Études de linguistique appliquée (ELA)*, nr. 183, 2016, blz. 329-341.

12 | Monjean-Decaudin, S., „La juritraductologie, où en est-on en 2018?”, Collectif, *La traduction juridique et économique. Aspects théoriques et pratiques*, Classiques Garnier, blz. 17-31.

13 | Zie bijvoorbeeld Sobotta, C., „Die Mehrsprachigkeit als Herausforderung und Chance bei der Auslegung des Unionsrechts. Praktische Anmerkungen aus der Perspektive des Kabinetts einer Generalanwältin”, *Zeitschrift für Europäische Rechtslinguistik (ZERL)*, 2015.

14 | Reichling, C., „Terminologie juridique multilingue comparée”, in Mauro, C., en Ruggieri, F. (red.), *Droit pénal, langue et Union européenne*, collection Droit de l'Union européenne – Colloques, Éditions Bruylant, Brussel, 2012.

een andere inhoud hebben, ofwel omdat zij een ruimere of juist een beperktere reikwijdte hebben.¹⁵ Die begrippen zijn daardoor moeilijk vertaalbaar of zelfs onvertaalbaar.¹⁶ Bovendien kan één enkele term in een bepaalde taal meerdere begrippen dekken in andere talen en rechtsorden.¹⁷ Barbara Cassin van de Académie française stelt voor om „niet ,onvertaalbaar’ te noemen wat men niet vertaalt, maar wat men steeds weer (niet) vertaalt. Die tekens van verschil, voetnoten van de vertalers, zijn uitingen van intelligentie. [...] Het vertalen is de kunst om te kunnen omgaan met de verschillen, en dat is wat wij nodig hebben, als burgers, als Europeanen.”¹⁸

Ondanks deze obstakels jongleren de algemene vertalers, juristen-vertalers en tolken met alle begrippen om ervoor te zorgen dat de handelingen en de gevolgen ervan in alle staten op dezelfde wijze worden begrepen. Daartoe moeten er soms juridische neologismen worden gecreëerd of termen worden gebruikt die weliswaar ook voorkomen in het nationale recht, maar in het Unierecht een autonome betekenis krijgen.¹⁹ De medewerkers van de talendiensten spannen zich dus voortdurend in, niet alleen om de vertaling te maken, maar ook om de uitdrukking te vinden die in iedere concrete situatie precieze rechtsgevolgen duidelijk maakt — ook al biedt in veel gevallen de taal noch het recht een perfect equivalent —, en om in de verschillende teksten en door de tijd heen consequent dezelfde terminologie te gebruiken.²⁰

15| Zo bestrijkt de term „crime” in het Engelse recht een veel breder scala aan strafbare feiten dan in het Franse of het Belgische recht, en is een zo gangbaar woord dus in werkelijkheid een juridische valse vriend.

16| Heeft de grote Umberto Eco niet uitgelegd dat de kunst van het vertalen in het algemeen erin bestaat om „bijna hetzelfde te zeggen”?

17| Zo kan het Duitse *Vertrag* „overeenkomst” of „verdrag” betekenen.

18| Cassin, B., „La langue de l’Europe?”, delen 160 en 161, nr. 2 3, Éditions Belin, Po&sie, 2017, blz. 154 159, 2017.

19| Het begrip „nuttig effect” is bijvoorbeeld een typisch Unierechtelijk begrip, terwijl de begrippen „rechtstreekse werking” (arrest van 5 februari 1963, Van Gend & Loos, 26/62, [EU:C:1963:1](#), blz. 3) en „werknemer” (arrest van 19 maart 1964, Unger, 75/63, [EU:C:1964:19](#), blz. 347) autonome Unierechtelijke begrippen zijn.

20| Fontenelle, T., „La traduction au sein des institutions européennes”, *Revue française de linguistique appliquée*, deel xxi, nr. 1, 2016, blz. 53 66.

Sociale en individuele meertaligheid

De begrippen „multilinguism” (sociale meertaligheid) en „plurilinguism” (individuele meertaligheid) zijn door de Raad van Europa gedefinieerd in het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor talen (ERK).

Losjes geïnspireerd op deze definities, wordt in dit boekwerk onder „(sociale) meertaligheid” verstaan het naast elkaar bestaan van verschillende talen binnen een bepaalde structuur, of het nu gaat om een natie, zoals België of Zwitserland, of om een internationale organisatie, zoals de Europese Unie, of zelfs om een overheidsbedrijf of een particulier bedrijf.

„Individuele meertaligheid” wordt daarentegen opgevat als het vermogen van personen om hun ervaring met taal uit te breiden in hun culturele context, van de taal van thuis naar die van de sociale groep en vervolgens naar die van andere groepen buiten het gezinsverband. Iemand die zich kan uitdrukken in meerdere talen, is meertalig, ook al beheerst hij niet al die talen perfect.

Het is in die zin dat de volgende woorden van Alfredo Calot Escobar, de huidige griffier van het Hof van Justitie, moeten worden gelezen:

„Is Europa erin geslaagd een taal uit te vinden die geen kunstmatig dialect is? Umberto Eco, die meent dat de taal van Europa de vertaling is, zou antwoorden dat Europa daarin is geslaagd dankzij vertaling. In werkelijkheid is de taal van Europa echter de meertaligheid, dat wil zeggen de eerbiediging van het beginsel dat alle officiële talen gelijk zijn, dat niet alleen een uitvloeisel is van de erkenning door de Unie dat de lidstaten gelijk zijn en dat hun nationale identiteit moet worden gerespecteerd, maar ook een essentiële voorwaarde is voor het Europese burgerschap. Hieraan zou nog kunnen worden toegevoegd dat de taal van Europa, meer dan de vertaling, ook de individuele meertaligheid is, dat wil zeggen het vermogen om zich in een meertalige omgeving uit te drukken in verschillende van de vertegenwoordigde talen en om zo bruggen te slaan tussen die talen en de culturen waarvan zij de vehikels vormen.”²¹

21 | Calot Escobar, A., „Le multilinguisme à la Cour de justice de l’Union européenne: d’une exigence légale à une valeur commune”, *Le multilinguisme dans l’Union européenne*, Pingel, I. (red.), Éditions Pedone, Parijs, 2015, blz. 55-71.

2. - Meertaligheid als uitgangspunt in de procedures bij de rechterlijke instanties van de Europese Unie

Juridische meertaligheid als functioneel vereiste bij het Hof van Justitie

In de dagelijkse praktijk is meertaligheid niet alleen een juridisch vereiste, maar ook en vooral een functioneel vereiste. Het Hof, dat in het kader van zijn opdracht alle officiële talen dient te beheersen, moet meertaligheid in zijn dagelijkse organisatie in de praktijk brengen.²² Dit biedt de instelling de gelegenheid om van deze normatieve dimensie een gemeenschappelijke waarde te maken die doordringt in al haar geledingen.

2.1 - Meertaligheid als integraal onderdeel van de procedures

De regeling van het taalgebruik bij het Hof, zoals vastgelegd in de Reglementen voor de procesvoering van het Hof van Justitie en het Gerecht, waarborgt meertalige toegang tot de rechter. In prejudiciële procedures bij het Hof van Justitie wordt de procestaal namelijk bepaald door de verwijzende rechter, en in rechtstreekse beroepen bij de twee rechterlijke instanties door de verzoekende partij: de procestaal is de taal waarin het gedinginleidend stuk is opgesteld. Wanneer een instelling van de Europese Unie een procedure aanhangig maakt, wordt het gedinginleidend stuk, dat wil zeggen het verzoekschrift of het verzoekschrift in hogere voorziening, opgesteld in de taal van de verwerende partij, ongeacht of deze een natuurlijke of rechtspersoon dan wel een lidstaat is. De instellingen van de Europese Unie hebben immers geen eigen taal, aangezien alle in artikel 1 van verordening nr. 1 genoemde talen als talen van de instellingen gelden.

Elke officiële EU-taal kan dus de procestaal zijn.²³ De memories moeten in beginsel worden opgesteld in deze taal, die ook de taal van de terechtzitting is. Tot slot wordt de eindbeslissing in diezelfde taal ondertekend door de rechtsprekende formatie.

22| Legal, H., „La traduction dans les juridictions multilingues: le cas de la Cour de justice des Communautés européennes”, in *Langues et procès*, Cornu, M., en Laporte-Legeais, M.-E. (red.), Droit & Sciences sociales, LGDJ-Lextenso, Poitiers, 2015, blz. 143-147.

23| Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie, achtste hoofdstuk, „Regeling van het taalgebruik”, artikelen 36 e.v., en Reglement voor de procesvoering van het Gerecht, titel II, „Regeling van het taalgebruik”, artikelen 44 e.v.

Hieruit volgt dat het Hof er steeds voor moet zorgen dat de ingekomen processtukken zo snel mogelijk kunnen worden vertaald in een taal die de rechtsprekende formatie beheerst, dat de op de pleitzitting aanwezige conferentietolken de vertolking kunnen verzorgen vanuit de procestaal naar de andere talen waarin er wordt geïntervenieerd en naar de talen die de rechters beheersen, en vice versa, en dat er juristen-vertalers beschikbaar zijn om de beslissing van de rechtsprekende formatie te vertalen in de procestaal met het oog op de daadwerkelijke vaststelling ervan.²⁴

Individuele meertaligheid is een realiteit in de instelling, aangezien men er niemand zal aantreffen die niet meerdere talen spreekt. De meertaligheid van de rechtsprekende activiteit en van de instelling als geheel is iets anders (zie punt 1.2) en het waarborgen daarvan is uiteraard hoofdzakelijk de verantwoordelijkheid van het directoraat generaal Meertaligheid (DGM), dat zorgt voor het juridische vertaalwerk en de vertolking. De meertaligheid wordt echter ook gewaarborgd in veel andere diensten, die op hun werkterrein — voor zover de middelen het toelaten — het ruimst mogelijke aantal talen en rechtssystemen proberen te bestrijken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de directie Communicatie, voor de twee griffies en voor de directie Onderzoek en Documentatie (DRD). Die diensten zijn overigens georganiseerd rondom clusters van zowel juridische als taalkundige expertise.

De gehele procedure voor het Hof is dan ook ondergedompeld in meertaligheid, en de beschikbaarheid van voldoende goede tolken en vertalers voor de verschillende talencombinaties is dus bepalend voor het kunnen plaatsvinden van de gerechtelijke procedure. Juridische meertaligheid is met andere woorden niet langer uitsluitend een rijkdom en een waarde, maar een juridisch en functioneel vereiste, daar zij volgens de Reglementen voor de procesvoering het uitgangspunt vormt in elk van de procedures.²⁵

24| De beslissingen worden door de juristen-vertalers ook vertaald in de andere officiële talen met het oog op publicatie, tenzij het een beslissing betreft die uit bezuinigingsoverwegingen niet wordt gepubliceerd in de *Jurisprudentie* in het kader van het selectieve publicatiebeleid van de instelling.

25| Gaudissart, M.-A., „Le régime et la pratique linguistiques de la Cour de Justice des Communautés européennes”, *Cahiers du Collège d'Europe*, nr. 10, Éditions Peter Lang, Brussel, 2010, blz. 137. Hoewel dit artikel is geschreven vóór de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon, is het in de basis en wat betreft de beschrijving van de meertaligheid van de procedures nog steeds actueel.

2.2 - Schriftelijke behandeling

Elke procedure omvat een schriftelijke behandeling, of het nu gaat om een prejudiciële procedure, een rechtstreeks beroep, een hogere voorziening of een adviesprocedure krachtens artikel 218, lid 11, VWEU.

2.2.1 - Prejudiciële procedures

De prejudiciële procedure is het belangrijkste samenwerkingsinstrument tussen de nationale rechterlijke instanties en de Unie om de eenvormige toepassing van het Unierecht te waarborgen. Het gaat hierbij om een dialoog die voortdurend kan worden aangegaan door nationale rechters die twijfels hebben over de geldigheid van een handeling of over de uitlegging van het Unierecht. Deze procedure, die thans is geregeld in artikel 267 VWEU²⁶, heeft een sleutelrol gespeeld in de ontwikkeling van het Unierecht: in een lange reeks basisarresten heeft het Hof zich uitgesproken over rechten en verplichtingen van de burgers, en die rechten zijn dikwijls bij latere herzieningen van de Verdragen bevestigd. Een nationale rechter die van oordeel is dat een of meer door de partijen aangevoerde of, in voorkomend geval, ambtshalve opgeworpen middelen inzake ongeldigheid van een handeling van afgeleid Unierecht gegrond zijn, moet, ongeacht of hij wel of niet in laatste aanleg uitspraak doet, de behandeling van de zaak schorsen en het Hof bij prejudiciële verwijzing verzoeken om beoordeling van de geldigheid.²⁷ Wanneer een nationale rechter twijfels heeft over de uitlegging van het Unierecht, kan hij het Hof van Justitie een of meer prejudiciële vragen voorleggen. Indien zijn beslissing niet vatbaar is voor hoger beroep, is hij daartoe verplicht. De reden hiervan is duidelijk: het is ondenkbaar dat de beslissingen van de hoogste rechterlijke instanties van een lidstaat indruisen tegen het Unierecht en in kracht van gewijsde gaan zonder dat er ook maar een beroepsmogelijkheid bestaat.

Op het moment waarop de laatste hand aan dit boek wordt gelegd, begin 2023, ligt er bij de Raad een voorstel tot wijziging van Protocol nr. 3 betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, teneinde de overdracht van een deel van de

26 | Zie het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie, derde titel, „Prejudiciële verwijzingen”, artikelen 93 e.v.

27 | Arrest van 10 januari 2006, IATA en ELFAA (C 344/04, [EU:C:2006:10](#), punt 30) (zie ook perscommuniqué nr. 1/06).

prejudiciële procedures aan het Gerecht van de Europese Unie mogelijk te maken. Het zou daarbij gaan om verzoeken die uitsluitend betrekking hebben op een of meer van de volgende specifieke aangelegenheden: het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde; accijnzen; het douanewetboek en de tariefindeling van goederen in de gecombineerde nomenclatuur; schadevergoeding en bijstand aan reizigers, en de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten.

Elk verzoek op grond van artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie zou echter nog steeds moeten worden ingediend bij het Hof, dat het verzoek om een prejudiciële beslissing pas aan het Gerecht zou doorzenden na te hebben gecontroleerd of het wel degelijk uitsluitend betrekking heeft op een of meer van die aangelegenheden.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing als gedinginleidend stuk

De prejudiciële procedure wordt ingeleid met een beslissing — een beschikking, een vonnis of een arrest — van een nationale rechter die het Hof van Justitie een vraag stelt over de geldigheid of de uitlegging van het Unierecht. Dat verzoek om een prejudiciële beslissing is opgesteld in de taal van de nationale rechter, die de procestaal wordt. Als het Hof van Justitie besluit om zaken met verschillende procestalen te voegen²⁸, worden al die talen procestaal.

Nadat het verzoek om een prejudiciële beslissing bij de griffie van het Hof van Justitie is ingeschreven, wordt het toegezonden aan de verschillende diensten die bij de procedure zullen worden betrokken, dat wil zeggen het kabinet van de president, de directie Onderzoek en Documentatie en — uiteraard — de dienst Juridische Vertaling (hierna: „juridische vertaaldienst”).²⁹ Het verzoek om een prejudiciële beslissing — of de samenvatting die de juridische vertaaldienst van het verzoek heeft gemaakt overeenkomstig artikel 98 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie — moet namelijk in alle andere officiële talen worden vertaald. De griffie zal het verzoek vervolgens moeten betekenen aan de partijen in de nationale procedure, alsook

28 | Artikel 54 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 68 van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht.

29 | Roccati, M., „Translation and Interpretation in the European Reference for a Preliminary Ruling”, *Études de linguistique appliquée* (ELA), deel 183, nr. 3, 2016, blz. 297-307.

aan alle lidstaten, de Europese Commissie en, in voorkomend geval, de instelling, het orgaan of de instantie van de Unie die de handeling waarvan de geldigheid of de uitlegging wordt betwist, heeft vastgesteld, alsmede — wanneer het verzoek een toepassingsgebied van de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (EER) betreft — aan de staten die partij zijn bij die overeenkomst en aan de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA.³⁰ Het is met name voor de nationale instanties van belang dat zij een versie van het verzoek ontvangen in een taal die zij perfect beheersen, zodat zij optimaal en binnen de gestelde termijn (twee maanden) gebruik kunnen maken van hun recht om schriftelijke opmerkingen in te dienen en later pleidooi te houden ter terechtzitting. De juridische vertaaldienst zorgt er dus voor dat het verzoek — of de samenvatting ervan — vanuit de *brontaal* wordt vertaald in alle officiële EU talen, gewoonlijk binnen 20 werkdagen. Aangezien een verzoek om een prejudiciële beslissing in elk van de 24 officiële EU talen kan worden ingediend, moet de juridische vertaaldienst alle 552 mogelijke talencombinaties (24 x 23 talen) aankunnen. In de praktijk worden verzoeken om een prejudiciële beslissing wel degelijk ook vanuit het Maltees of het Iers³¹ vertaald, maar zij worden thans niet in die talen vertaald. De betrokken landen kunnen zich immers baseren op de Engelse taalversie, daar het Engels in beide landen een officiële taal is. Het verdient vermelding dat de juridische vertaaldienst, behalve het verzoek om een prejudiciële beslissing zelf, ook een mededeling met de gestelde vragen vertaalt in alle officiële talen, inclusief het Iers en het Maltees, die wordt gepubliceerd in het Publicatieblad. De eindbeslissing wordt ook in al die talen vertaald en van die beslissing wordt eveneens mededeling gedaan in het Publicatieblad.

30| Zie artikel 23 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie. Tevens moet worden opgemerkt dat in het geval van verzoeken die worden behandeld volgens de prejudiciële spoedprocedure (artikel 107 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie), andere lidstaten dan die van de verwijzende rechter niet het recht hebben om schriftelijke opmerkingen in te dienen, maar hun argumenten naar voren kunnen brengen tijdens de pleitzitting, die bij dergelijke procedures verplicht is.

31| Het eerste in de Ierse taal opgestelde verzoek om een prejudiciële beslissing is in 2020 ingediend door de Ard-Chúirt (nationale rechter in eerste aanleg, Ierland). Deze zaak, die heeft geleid tot het arrest van het Hof van Justitie van 17 maart 2021, *An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara e.a.* (C-64/20, [EU:C:2021:207](#)) (zie ook perscommuniqué nr. 42/21), had met name betrekking op het recht om in de eigen taal geïnformeerd te worden. Meer bepaald ging het om de informatie die wordt vermeld op de verpakking van diergeneesmiddelen.

Opmerkingen

De partijen die schriftelijke opmerkingen mogen indienen, hebben daarvoor twee maanden de tijd. Het gaat hierbij om de partijen in het bij de nationale rechter aanhangige hoofdgeding en, tenzij er sprake is van een prejudiciële speedprocedure (*zie punt 2.2.4*), om de andere partijen in de zin van artikel 23 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, te weten de lidstaten, de Commissie en, in voorkomend geval, de instelling, het orgaan of de instantie van de Unie die de handeling heeft vastgesteld waarvan de geldigheid moet worden onderzocht of waaraan uitlegging moet worden gegeven. In de in artikel 267 VWEU bedoelde gevallen kan het tevens gaan om de staten die partij zijn bij de EER-Overeenkomst — andere dan lidstaten —, en om de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA, wanneer een van de toepassingsgebieden van deze overeenkomst aan de orde is. Ook derde staten kunnen schriftelijke opmerkingen indienen, wanneer een overeenkomst die door de Raad van de Europese Unie met een of meer derde staten op een bepaald gebied is gesloten, bepaalt dat deze staten het recht hebben memories of schriftelijke opmerkingen in te dienen ingeval een rechterlijke instantie van een lidstaat het Hof van Justitie een prejudiciële vraag stelt die betrekking heeft op het toepassingsgebied van de overeenkomst.³²

De opmerkingen worden betekend aan dezelfde partijen als het verzoek om een prejudiciële beslissing. Zij zijn opgesteld in een van de officiële EU talen en worden door de juridische vertaaldienst van het Hof niet vertaald in alle officiële talen, maar alleen in een taal die alle leden van het Hof van Justitie beheersen, de zogeheten taal van de beraadslaging, te weten het Frans (*zie punt 3.6.1*). De opmerkingen worden ook vertaald in de procestaal voor zover zij niet in deze taal zijn opgesteld. Er zijn verschillende scenario's denkbaar:

Opmerkingen van de partijen in het hoofdgeding in de lidstaat van de verwijzende rechter en van de instellingen in de procestaal

De opmerkingen van de partijen in het hoofdgeding moeten altijd zijn opgesteld in de procestaal. Zij hoeven dus alleen te worden vertaald in het Frans om aan de interne behoeften van de instelling te voldoen. Die opmerkingen worden in de procestaal en

32| Zie artikel 23, vierde alinea, van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

in het Frans aan alle andere partijen betekend. De opmerkingen van de Commissie en van alle andere instellingen worden ingediend in de procestaal en gaan vergezeld van een Franse vertaling, zoals voorgeschreven door artikel 57, lid 3, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie.

Opmerkingen van de andere partijen in een andere taal dan de procestaal

Sommige partijen genieten het voorrecht dat zij bepaalde memories mogen indienen in een andere taal dan de procestaal (artikel 38, leden 4-6, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie). Dit geldt met name voor de lidstaten, die in prejudiciële zaken opmerkingen mogen indienen in hun eigen taal. Die opmerkingen moeten dus worden vertaald, uiteraard in de procestaal, maar ook in het Frans ten behoeve van het Hof. Die vertalingen worden verzorgd door de juridische vertaaldienst van het Hof. Het is immers essentieel dat de lidstaten hun juridische analyse van een prejudiciële zaak kunnen delen met het Hof van Justitie, aangezien de zaak zal uitmonden in een beslissing die een gezaghebbende uitlegging bevat en die de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht van de lidstaten zal binden.

Het aantal talen dat in een procedure wordt gebezigd, is dikwijls een belangrijke indicator voor het belang dat de lidstaten hebben bij de zaak.

Ook de opmerkingen die worden ingediend door staten die partij zijn bij de EER - Overeenkomst of — in de in artikel 23, vierde alinea, van het Statuut van het Hof van Justitie bedoelde gevallen — door derde staten, mogen zijn opgesteld in een andere officiële taal dan de procestaal. Die opmerkingen zullen eveneens door de juridische vertaaldienst van het Hof worden vertaald, niet alleen in de procestaal, maar ook in het Frans ten behoeve van de behandeling van de zaak bij het Hof.

De juridische vertaaldienst spant zich in om de opmerkingen in prejudiciële zaken binnen twee maanden na de indiening ervan vertaald te hebben, met als doel dat alle voor de behandeling van de zaak noodzakelijke vertalingen beschikbaar zijn binnen twee maanden nadat de schriftelijke behandeling is afgesloten, dat wil zeggen uiterlijk twee maanden nadat de laatste opmerkingen in de zaak zijn ingediend.

2.2.2 - Rechtstreekse beroepen en hogere voorzieningen

Zowel het Hof van Justitie als het Gerecht behandelt rechtstreekse beroepen.³³

Het Hof van Justitie neemt kennis van de volgende rechtstreekse beroepen:

- Het beroep wegens niet-nakoming, dat wordt ingesteld door de Commissie of (minder vaak) door een lidstaat, stelt het Hof van Justitie in staat om na te gaan of de lidstaten hun Unierechtelijke verplichtingen zijn nagekomen. Als het Hof van Justitie de niet-nakoming vaststelt, is de betrokken lidstaat verplicht deze zo spoedig mogelijk te beëindigen. Indien het Hof na een nieuw beroep van de Commissie constateert dat de betrokken lidstaat geen uitvoering heeft gegeven aan zijn arrest, kan het deze lidstaat de betaling van een forfaitaire som of een dwangsom opleggen. Wanneer een lidstaat heeft nagelaten aan de Commissie mee te delen welke maatregelen hij heeft genomen ter omzetting van een richtlijn, kan het Hof van Justitie echter, op voorstel van de Commissie, die lidstaat reeds bij het eerste niet-nakomingsarrest een financiële sanctie opleggen.³⁴
- Met het beroep tot nietigverklaring kan de nietigverklaring worden gevorderd van een handeling³⁵ van een instelling, orgaan of instantie van de Unie. De beroepen die worden ingesteld door een lidstaat tegen het Europees Parlement of tegen de Raad (behalve voor handelingen van deze laatste op het gebied van staatssteun, dumping en uitvoeringsbevoegdheden) of door een instelling van de Unie tegen een andere instelling zijn voorbehouden aan het Hof van Justitie. Het Gerecht is bevoegd om in eerste aanleg kennis te nemen van alle andere beroepen van dit type, met name die welke door particulieren worden ingesteld.³⁶

33| Zie het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie, vierde titel, „Rechtstreekse beroepen”, artikelen 119 e.v., en het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht, titel III, „Rechtstreekse beroepen”, artikelen 50 e.v.

34| Zie de artikelen 258-260 VWEU.

35| Met name een verordening, een richtlijn of een besluit.

36| Zie artikel 263 VWEU en artikel 256, lid 1, VWEU, alsmede artikel 51 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

- In het kader van het beroep wegens nalaten kan worden nagegaan of een instelling, orgaan of instantie van de Unie rechtmatig heeft nagelaten te handelen. Wanneer wordt vastgesteld dat het stilzitten onrechtmatig is, moet de betrokken instelling passende maatregelen nemen om het nalaten te beëindigen. De bevoegdheid ten aanzien van beroepen wegens nalaten is tussen het Hof van Justitie en het Gerecht verdeeld volgens dezelfde criteria als de bevoegdheid voor beroepen tot nietigverklaring.³⁷
- Met een hogere voorziening kan het Hof van Justitie worden verzocht een arrest of een beschikking van het Gerecht te vernietigen, met dien verstande dat de aangevoerde middelen alleen rechtsvragen mogen betreffen. Het Hof van Justitie kan de zaak zelf afdoen wanneer het geding in staat van wijzen is. Anders verwijst het de zaak terug naar het Gerecht, dat gebonden is aan de door het Hof van Justitie in hogere voorziening gegeven beslissing.³⁸ De procedure in hogere voorziening zal hieronder niet specifiek aan de orde komen, aangezien deze procedure hetzelfde verloop heeft als rechtstreekse beroepen, ook wat het aanleveren en het verspreiden van de vertalingen betreft.

Het Gerecht neemt kennis van de volgende rechtstreekse beroepen:

- beroepen van natuurlijke of rechtspersonen die strekken tot nietigverklaring van handelingen van de instellingen, organen of instanties van Unie die aan hen gericht zijn of die hen rechtstreeks en individueel raken, of van regelgevingshandelingen die hen rechtstreeks raken en die geen uitvoeringsmaatregelen meebrengen, alsmede beroepen van diezelfde personen die strekken tot vaststelling dat die instellingen, organen of instanties hebben nagelaten een besluit te nemen³⁹;
- beroepen van lidstaten tegen de Commissie en beroepen van lidstaten tegen de Raad betreffende handelingen op het gebied van staatssteun, handelspolitieke

37| Zie artikel 265 en artikel 256, lid 1, VWEU, alsmede artikel 51 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

38| Zie de artikelen 56-58 en artikel 61 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie. Zie ook de vijfde titel van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie, die is gewijd aan de hogere voorzieningen.

39| Zie de artikelen 263 en 265 VWEU.

beschermingsmaatregelen (dumping) en handelingen waarmee de Raad uitvoeringsbevoegdheden uitoefent⁴⁰;

- beroepen tot vergoeding van schade die is veroorzaakt door de instellingen, organen of instanties van de Unie of hun personeelsleden;
- beroepen die zijn gebaseerd op door de Unie gesloten overeenkomsten waarin het Gerecht uitdrukkelijk bevoegd wordt verklaard;
- beroepen op het gebied van intellectuele eigendom tegen het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO) en tegen het Communautair Bureau voor plantenrassen (CPVO);
- geschillen tussen de instellingen van de Unie en hun personeelsleden over de arbeidsverhoudingen en het socialezekerheidsstelsel.⁴¹

Tegen de beslissingen van het Gerecht kan binnen twee maanden een tot rechtsvragen beperkte hogere voorziening worden ingesteld bij het Hof van Justitie.⁴²

Het verzoekschrift als gedinginleidend stuk

In een rechtstreeks beroep is het gedinginleidend stuk het verzoekschrift (of het verzoekschrift in hogere voorziening), en de taal waarin dit verzoekschrift is opgesteld, wordt automatisch de procestaal.⁴³ Zodra het verzoekschrift ter griffie van de bevoegde rechterlijke instantie is neergelegd, wordt het betekend aan de verwerende partij en toegezonden aan de juridische vertaaldienst, die moet zorgen voor een vertaling in de taal van de beraadslaging. In het vrij zeldzame geval van een rechtstreeks beroep

40| Zie artikel 51 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

41| Zie respectievelijk artikel 268, artikel 270 en artikel 272 VWEU.

42| Zie de artikelen 56-58 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie en de artikelen 167 e.v. van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie (vijfde titel, „Hogere voorzieningen tegen de beslissingen van het Gerecht”).

43| Particulieren en lidstaten dienen het verzoekschrift in de taal van hun keuze in, terwijl de instellingen, organen en instanties van de Unie dit stuk indienen in de taal van de verwerende partij.

van een lidstaat tegen een andere lidstaat⁴⁴ moet ervoor worden gezorgd dat het verzoekschrift, en vervolgens de andere uitgewisselde memories, ook worden vertaald in de taal van de andere lidstaat.⁴⁵

In het geval van een rechtstreeks beroep of een hogere voorziening wordt in het Publicatieblad een mededeling bekendgemaakt met daarin de aangevoerde middelen en de voornaamste argumenten, alsmede de conclusies van het verzoekschrift of het verzoekschrift in hogere voorziening. Met deze bekendmaking gaat de termijn van zes weken⁴⁶ in (artikel 130 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 143 van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht) waarbinnen elke belanghebbende een interventieverzoek kan indienen.

Memories

De memories die in het kader van een rechtstreeks beroep worden uitgewisseld, zijn het verzoekschrift en het verweerschrift⁴⁷. Er is voorzien in een tweede memoriëwisseling in het kader van een dergelijk beroep bij het Hof van Justitie (artikel 126 van het Reglement voor de procesvoering) of het Gerecht (artikel 83 van het Reglement voor de procesvoering). Die tweede memoriëwisseling vindt niet plaats wanneer de betrokken rechterlijke instantie daartoe geen noodzaak ziet, bijvoorbeeld als een zaak wordt behandeld volgens de versnelde procedure, of wanneer de partijen zelf daarvan afzien.

44| Dit was het geval in de gevoelige zaak Hongarije/Slowakije (C-364/10, [EU:C:2012:630](#)), waarin arrest is gewezen op 16 oktober 2012 (zie ook perscommuniqué nr. 131/12), in de zaak Slovenië/Kroatië (C-457/18, [EU:C:2020:65](#)), waarin arrest is gewezen op 31 januari 2020 (zie ook perscommuniqué nr. 9/20), en in zaak C-121/21 R, Tsjechië/Polen, die heeft geleid tot twee beschikkingen van de vicepresident van het Hof in mei en september 2021 (zie ook perscommuniqués nrs. 89/21, 159/21 en 23/22).

45| Overigens moet worden gewezen op de in artikel 45, lid 4, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht opgenomen uitzonderingsbepaling, waarin staat dat in de beroepen die gericht zijn tegen de beslissingen van de kamers van beroep van het EUIPO en die betrekking hebben op de toepassing van de bepalingen inzake een regeling van de intellectuele eigendom, de proces taal wordt gekozen door de verzoeker. Wanneer een andere partij in de procedure voor de betrokken kamer echter binnen de gestelde termijn bezwaar maakt tegen de door de verzoeker gekozen taal, wordt de taal van de bestreden beslissing de proces taal. Het verzoekschrift wordt dan door de juridische vertaaldienst ook in die taal vertaald.

46| In het geval van een hogere voorziening bedraagt deze termijn één maand (zie artikel 190, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie).

47| Bij een rechtstreeks beroep in een intellectuele-eigendomszaak en bij een hogere voorziening wordt gesproken van een „memorie van antwoord”.

In het geval van een tweede memoriewisseling kunnen een repliek en een dupliek worden ingediend, waarbij de betrokken rechterlijke instantie kan preciseren op welke punten deze memories betrekking zouden moeten hebben.

Er vindt daarentegen niet automatisch een tweede memoriewisseling plaats in het kader van een hogere voorziening bij het Hof van Justitie of in het kader van een rechtstreeks beroep bij het Gerecht in een intellectuele-eigendomszaak. Volgens artikel 175 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie moet er namelijk voor de indiening van een repliek uitdrukkelijk toestemming worden verleend door de president van het Hof van Justitie, die het aantal bladzijden en het voorwerp van deze memorie, alsmede van de dupliek, kan beperken.

De verzoeken tot interventie, de opmerkingen over die verzoeken en de memories in interventie zelf, alsmede de incidentele beroepen of hogere voorzieningen en de in verband daarmee ingediende memories van antwoord, worden vanuit taalkundig oogpunt op dezelfde wijze behandeld als de memories die in het kader van het principale beroep of de principale hogere voorziening worden ingediend.

Aangezien al die memories moeten worden ingediend in de procestaal, hoeft de juridische vertaaldienst van het Hof ze alleen te vertalen in de taal van de beraadslaging, behalve wanneer er sprake is van een interventie van een lidstaat. Een lidstaat intervenueert immers in een nationale taal⁴⁸, zodat het interventieverzoek en de interventie zelf niet alleen moeten worden vertaald in de taal van de beraadslaging, maar ook in de procestaal. De vertaaldienst streeft ernaar om in elk geval verzoekschriften, verweerschriften of memories van antwoord en replieken en duplieken te vertalen binnen een termijn die in het algemeen maximaal twee maanden bedraagt.

48| Artikel 38, lid 4, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 46, lid 4, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht.

Interventies

Interveniërende partijen

Meertaligheid als waarborg voor gelijke behandeling van de procespartijen is beperkt tot de hoofdpartijen in prejudiciële procedures en rechtstreekse beroepen. Die waarborg geldt niet voor interveniënten⁴⁹, die, zelfs als zij afkomstig zijn uit een lidstaat waarvan de officiële taal niet de procestaal is, toch in deze taal moeten interveniëren, ook als dit betekent dat zij dan eerst een particuliere vertaaldienst moeten inschakelen.⁵⁰

Er bestaat echter een uitzondering op deze uitzondering. Volgens artikel 38, lid 4, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 46, lid 4, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht mogen de lidstaten namelijk hun eigen officiële taal bezigen wanneer zij interveniëren in een voor het Hof van Justitie of het Gerecht aanhangig geding. Overeenkomstig datzelfde beginsel kunnen de staten die partij zijn bij de EER-Overeenkomst en de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA, krachtens artikel 38, lid 5, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 46, lid 5, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht, ervoor kiezen niet de procestaal maar een andere officiële taal van de Unie te gebruiken. Die interventies zullen vervolgens worden vertaald in de procestaal, opdat ook de hoofdpartijen er kennis van kunnen nemen en er desgewenst opmerkingen over

49| De interventie is geregeld in artikel 40 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, dat bepaalt:

„De lidstaten en de instellingen van de Unie kunnen zich voegen in een voor het Hof van Justitie aanhangig rechtsgeding.

Hetzelfde recht hebben de organen en instanties van de Unie en elke andere persoon, indien zij aannemelijk kunnen maken belang te hebben bij de beslissing van het voor het Hof aanhangige rechtsgeding. Natuurlijke of rechtspersonen kunnen zich niet voegen in rechtsgedingen tussen lidstaten, tussen instellingen van de Unie, of tussen lidstaten enerzijds en instellingen van de Unie anderzijds.

Onverminderd het bepaalde in de tweede alinea kunnen de staten – niet zijnde lidstaten – die partij zijn bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte, alsmede de in die overeenkomst bedoelde Toezichthoudende Autoriteit van de EVA, zich voegen in een voor het Hof aanhangig rechtsgeding, wanneer dit een der toepassingsgebieden van die overeenkomst betreft.

De conclusies van het verzoek tot voeging kunnen slechts strekken tot ondersteuning van de conclusies van een der partijen.”

50| Artikel 38, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 46, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht.

kunnen indienen. De vertaling van de interventies wordt verzorgd door de juridische vertaaldienst van het Hof.

2.2.3 - Adviesprocedures

De adviesprocedure⁵¹ van artikel 218, lid 11, VWEU, die volgt op een door een lidstaat, het Europees Parlement, de Raad of de Commissie ingediend verzoek om advies over de verenigbaarheid met de Verdragen van een overeenkomst die de Unie voornemens is te sluiten met een derde land of een internationale organisatie, of over de bevoegdheid van de Unie of haar instellingen om die overeenkomst te sluiten, kent een heel eigen taalregeling. Alle officiële EU talen zijn namelijk automatisch procestaal. Dit betekent dat de vragen in het adviesverzoek moeten worden vertaald in alle officiële talen met het oog op bekendmaking in het Publicatieblad. Wegens het belang van dergelijke procedures en de media-aandacht die ernaar uitgaat, zorgt de juridische vertaaldienst ervoor om de vertalingen nog sneller aan te leveren, zodat het Hof van Justitie zonder vertraging kan doorwerken.

2.2.4 - Versnelling van procedures

De vertaaltermijnen zijn hierboven genoemd. Ongeacht het type procedure kunnen deze termijnen echter aanzienlijk worden verkort om redenen die verband houden met een goede rechtsbedeling of de bescherming van grondrechten.

Die versnelling van procedures, waarin de Reglementen voor de procesvoering voorzien, maakt in de praktijk een soms drastische verkorting van de vertaaltermijnen noodzakelijk:

- Versnelde procedures (artikelen 105, 133 en 190 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 151 van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht). De rechterlijke instantie kan ofwel op verzoek van een der partijen, ofwel — in het geval van een prejudiciële verwijzing — op verzoek van de nationale rechter, ofwel ambtshalve beslissen om de zaak te behandelen volgens een versnelde procedure. Een dergelijke beslissing impliceert een verkorting van de termijnen in elke fase van de procedure, en dus ook kortere vertaaltermijnen.

51 | Zie het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie, zevende titel, „Verzoeken om advies”, artikelen 196 e.v.

- Prejudiciële spoedprocedure (artikelen 107-114 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie). Het Hof van Justitie kan op verzoek van de nationale rechter of zelfs ambtshalve beslissen om de prejudiciële spoedprocedure toe te passen in zaken die betrekking hebben op de gebieden bedoeld in het derde deel, titel V, van het VWEU, dat wil zeggen op de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht. Afgezien van het feit dat de termijnen in alle fasen van de procedure worden verkort, wordt deze procedure in het bijzonder gekenmerkt door het beperkt aantal actoren dat schriftelijke opmerkingen mag indienen: andere lidstaten dan die van de verwijzende rechter, en soms zelfs de lidstaat waarvan een nationale procedure in het verzoek aan de orde is, hebben niet de mogelijkheid om schriftelijke opmerkingen in te dienen, maar kunnen hun argumenten wél tijdens de pleitzitting naar voren brengen. In gevallen van uiterste spoedeisendheid kan de aangewezen kamer zelfs beslissen de schriftelijke behandeling volledig achterwege te laten. De beslissing om de prejudiciële spoedprocedure toe te passen, heeft voor de juridische vertaaldienst zowel een voor- als een nadeel: enerzijds moet de dienst ervoor zorgen dat het verzoek om een prejudiciële beslissing met de grootst mogelijke spoed wordt vertaald in het Frans, maar anderzijds hoeven er geen opmerkingen te worden vertaald van andere lidstaten dan die van de verwijzende rechter.
- Op grond van bijzondere omstandigheden kan ook worden besloten een bepaalde zaak bij voorrang te berechten (artikel 53 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 67 van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht). Een dergelijke beslissing gaat eveneens gepaard met kortere vertaaltermijnen.

2.2.5 - Einde van de schriftelijke behandeling

De schriftelijke behandeling van een zaak wordt afgesloten:

- in het geval van een prejudiciële verwijzing na de neerlegging van de laatste opmerkingen;
- in het geval van een rechtstreeks beroep of een hogere voorziening na de neerlegging van de laatste memorie, doorgaans het verweerschrift of — indien er twee memoriwisselingen zijn — de dupliek, dan wel, in voorkomend geval, na de neerlegging van de memorie in antwoord op een incidenteel beroep, of van een interventieverzoek dat is ingediend na de laatste opmerkingen.

2.3 - Mondelinge behandeling

2.3.1 - Pleitzitting

Tijdens de pleitzitting vindt de mondelinge behandeling van de zaak plaats. Alle hoofdpartijen, de interveniënten en de vertegenwoordigde lidstaten kunnen mondeling hun argumenten naar voren brengen ten overstaan van de rechtsprekende formatie en, in voorkomend geval, de advocaat-generaal. Deze en de rechters kunnen vragen stellen met het oog op een beter begrip van de zaak.

De terechtzitting brengt doorgaans actoren (partijen, rechters, advocaat-generaal, vertegenwoordigers van de lidstaten, enz.) met een verschillende moedertaal bijeen. De meesten van hen zullen weliswaar in staat zijn andere talen te spreken en te begrijpen, maar zullen zich niettemin het best kunnen uitdrukken in hun moedertaal, de taal die zij het best begrijpen, vooral in een juridische context. Hier komen de conferentietolken van de instelling in beeld. Er wordt altijd getolkt naar het Frans als de taal van de beraadslaging, zowel ten behoeve van de leden van de rechtsprekende formatie die ervoor hebben gekozen geen gebruik te maken van vertolking naar hun moedertaal, als ten behoeve van de registratie van de zitting. Er wordt ook getolkt vanuit en naar de procestaal en vanuit en naar de taal van de lidstaten die te kennen hebben gegeven aan de zitting te zullen deelnemen. Bij het bepalen van de talen waaruit en waarnaar er tijdens de terechtzitting zal worden getolkt, spelen zeer praktische overwegingen een rol. Er wordt rekening gehouden met de behoeften die de leden van de rechtsprekende formatie, de advocaat-generaal en de vertegenwoordigers van de instellingen en de lidstaten kenbaar hebben gemaakt. Zoals hierboven is opgemerkt, bepaalt artikel 38, lid 4, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie namelijk dat in het bijzonder de lidstaten een andere taal dan de procestaal mogen bezigen. Tevens wordt er rekening gehouden met de beschikbare tolkencapaciteit (dat wil zeggen het aantal interne of externe tolken en de talen die kunnen worden aangeboden), vooral omdat er doorgaans meerdere terechtzittingen tegelijk plaatsvinden in verschillende zittingszalen van het Hof van Justitie en het Gerecht. Ook wordt er rekening gehouden met het vereiste om waar mogelijk kosten te besparen door af te zien van de diensten van freelancetolken, die zouden moeten worden opgeroepen om te verzekeren dat tijdens alle zittingen zowel vanuit als naar alle talen wordt getolkt. Er is namelijk niet altijd noodzakelijk sprake van vertolking in twee richtingen („symmetrisch regime”), en het is dus mogelijk dat er wel wordt getolkt vanuit een bepaalde taal, maar niet naar die taal.

Er is echter één soort procedure waarbij het maximale aantal tolken moet worden ingezet om ter terechtzitting simultane vertolking vanuit en naar alle talen te verzekeren, namelijk de eerdergenoemde adviesprocedure (zie punt 2.2.3), waarin alle officiële talen procestaal zijn. Tijdens de crisis die werd veroorzaakt door de Covid-19-pandemie mocht er in een *cabine* slechts één tolk plaatsnemen, wat tot vrij spectaculaire aanpassingen noopte. Zo werd er bijvoorbeeld een technische verbinding tot stand gebracht tussen meerdere zittingszalen om over genoeg tolkencabines te kunnen beschikken.

Sinds april 2022 worden de terechtzittingen van de Grote kamer van het Hof uitgezonden via webstreaming.

2.3.2 - Presentatie van de conclusies van de advocaten-generaal

Het Hof van Justitie telt elf advocaten-generaal. Vijf vaste posten zijn gereserveerd voor respectievelijk Duitsland, Spanje, Frankrijk, Italië en Polen⁵²; de zes andere posten worden volgens een roulatiesysteem verdeeld tussen de overige lidstaten. De advocaten-generaal nemen conclusie in tal van zaken waarvan het Hof van Justitie kennisneemt. De eerste advocaat-generaal wijst de zaken aan de advocaten-generaal toe.⁵³ In beginsel kan ook uit de leden van het Gerecht een advocaat-generaal worden aangewezen voor een bij deze rechterlijke instantie aanhangig gemaakte zaak.⁵⁴ In de zeldzame gevallen waarin dat tot dusver is gebeurd⁵⁵, is een lid van het Gerecht aangewezen dat geen zitting had in de kamer waaraan de zaak was toegewezen.

De conclusies van de advocaten-generaal zijn formeel onderdeel van de mondelinge behandeling. De advocaten-generaal maken namelijk gewoonlijk aan het einde van de pleitzitting de vermoedelijke datum bekend waarop zij hun conclusie zullen nemen tijdens een volgende openbare terechtzitting, waarbij het slotgedeelte van de conclusie zal worden voorgelezen. Zij treden op als „amicus curiae”, dat wil zeggen dat zij de rechtsprekende formatie hun juridische analyse verstrekken en suggesties doen voor

52| Vóór de Brexit was een van de zes vaste posten gereserveerd voor het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland.

53| Artikel 16 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie.

54| Artikelen 30 en 31 van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht.

55| Bijvoorbeeld in de zaak *Stahlwerke Peine-Salzgitter/Commissie*, T 120/89.

de wijze waarop de zaak zou kunnen worden opgelost. De conclusies worden dus integraal vertaald in het Frans ten behoeve van de rechtsprekende formatie, en in de procestaal met het oog op de betekening ervan aan partijen. Zij worden ook vertaald in de andere officiële talen, aangezien zij integraal worden verspreid en gepubliceerd in de *Jurisprudentie*, net zoals de uiteindelijke beslissing van de rechtsprekende formatie.

Om praktische redenen stellen de advocaten-generaal hun conclusies allemaal op in een van de zes talen waarvoor de juridische vertaaldienst de grootste vertaalcapaciteit heeft (Frans; Spaans, Duits, Engels, Italiaans of Pools — deze talen zijn momenteel de taal van de beraadslaging van het Hof respectievelijk de *spiltalen* van de vertaaldienst, zie punt 3.6.2). Daarom zorgt elke vertaaleenheid ervoor dat er voldoende vertaalcapaciteit wordt opgebouwd en behouden om rechtstreekse vertaling vanuit elk van die zes talen in de eigen taal te kunnen waarborgen.

De juridische vertaaldienst streeft ernaar om op de dag waarop de conclusie wordt genomen zo veel mogelijk taalversies beschikbaar te stellen. De taalversies die dan niet klaar zijn, worden uiterlijk op de dag van de eindbeslissing beschikbaar gesteld. Om ervoor te zorgen dat de juridische vertaaldienst deze doelen haalt, plegen de advocaten-generaal overleg met de afdeling Centrale planning van deze dienst. Ook beperken zij de lengte van hun conclusies in beginsel tot gemiddeld 40 bladzijden. Deze beperking geldt echter niet voor conclusies in hogere voorzieningen, omdat daarin in het algemeen een groter aantal rechtsvragen moet worden behandeld, die bovendien van meer technische aard zijn.

De advocaten-generaal schrijven hun conclusie nadat de pleitzitting in de betrokken zaak heeft plaatsgevonden. Een advocaat-generaal die in een andere dan zijn eigen taal heeft geschreven, kan de juridische vertaaldienst vragen de originele versie te proeflezen ter verbetering van de kwaliteit ervan. Zodra de kwaliteit van het origineel is gewaarborgd, onder meer dankzij de tussenkomst van de correctoren en de juristen-vertalers, stuurt het kabinet van de advocaat-generaal de conclusie naar de afdeling Centrale planning van de juridische vertaaldienst. Deze dienst voert vervolgens twee parallelle taken uit:

- de eerste taak bestaat in de typografische correctie van het origineel (niet te verwarren met het eerdergenoemde proeflezen). De gecorrigeerde tekst wordt door de betrokken vertaaleenheid teruggestuurd naar het kabinet, dat de voorgestelde wijzigingen al dan niet goedkeurt en een nieuwe versie naar de afdeling Centrale planning stuurt. Dit is het eerste „wijzigingsverzoek“;

- de tweede en belangrijkste taak is de vertaling van de conclusie in elk van de andere officiële talen. Er kunnen tijdens het vertaalproces verschillende wijzigingsverzoeken worden gedaan. Het eerste vloeit voort uit de hierboven genoemde typografische correctie. Andere wijzigingsverzoeken kunnen worden gedaan wanneer de advocaat-generaal het nodig vindt de originele tekst aan te passen. Aangezien wijzigingen het vertaalwerk ernstig verstoren, trachten de advocaten-generaal het aantal wijzigingsverzoeken en het aantal in elk van die verzoeken opgenomen wijzigingen zo beperkt mogelijk te houden. Idealiter beperken zij zich tot twee wijzigingsverzoeken: één naar aanleiding van de typografische correctie en vervolgens nog één aan het einde van de rit, dat het resultaat is van de dialoog tussen het kabinet van de advocaat-generaal en de juristen-vertalers van de verschillende vertaaleenheden, vertegenwoordigd door de jurist vertaler die is aangewezen als contactpersoon voor de betrokken zaak. Deze jurist-vertaler, die werkzaam is bij de vertaaleenheid die vertaalt in de procestaal, verzamelt de vragen die in de verschillende vertaaleenheden tijdens het vertalen zijn gerezen. De vragen die hij niet zelf rechtstreeks kan beantwoorden, worden gebundeld doorgestuurd naar het kabinet van de advocaat-generaal, zodat dit de noodzakelijke verduidelijkingen kan verschaffen.

Soms zal een advocaat-generaal een bepaalde vertaling van zijn of haar conclusie willen doorlezen alvorens de conclusie te nemen. Dit zal vrijwel altijd het geval zijn voor de Franse vertaling, aangezien deze zal worden toegestuurd aan de rechtsprekende formatie.

De conclusie wordt vervolgens genomen tijdens een openbare terechtzitting. De advocaat-generaal leest niet de gehele conclusie voor, maar alleen de „conclusie van de conclusie”. De tolken lezen simultaan de door de juristen-vertalers verzorgde vertalingen in de procestaal en in de taal van de beraadslaging voor.

De conclusies van de advocaten-generaal vertegenwoordigen bijna 27 % van de totale werklast van de juridische vertaaldienst, wat in 2020 neerkwam op bijna 306 000 bladzijden.

De mondelinge behandeling wordt afgesloten met de pleitzitting of, wanneer in een zaak conclusie wordt genomen door een advocaat-generaal, met de presentatie van de conclusie. De president van de rechtsprekende formatie brengt de zaak vervolgens in beraad, een proces dat zal uitmonden in de ondertekening van de eindbeschikking of in de ondertekening en de uitspraak van het eindarrest.

2.4 - Beslissingen en adviezen

Wanneer de schriftelijke en de mondelinge behandeling zijn gesloten en de zaak in beraad is genomen, stelt de voor de zaak aangewezen rechter-rapporteur de ontwerpbeschikking, het ontwerparrest of het ontwerpadvies op, waarover vervolgens door de rechtsprekende formatie wordt beraadslaagd. De rechtsprekende formatie komt tijdens de beraadslagingen tot een collegiaal standpunt dat zal worden weergegeven in de ontwerpbeslissing of het ontwerpadvies. Dit ontwerp wordt vervolgens toegezonden aan de juridische vertaaldienst voor vertaling in de procestaal en, in het geval van een beschikking die of een arrest dat zal worden gepubliceerd in de *Jurisprudentie* of van een advies, dat altijd wordt gepubliceerd, in alle andere officiële talen.

Wanneer de beslissing wordt gegeven in de vorm van een arrest, wordt dit arrest ondertekend door de leden van de rechtsprekende formatie en door de griffier (van het Hof van Justitie of van het Gerecht) en ter openbare terechtzitting uitgesproken. Neemt de beslissing de vorm aan van een beschikking, dan wordt deze ondertekend door de president van de rechtsprekende formatie en door de griffier van de rechterlijke instantie, maar niet ter openbare terechtzitting uitgesproken. De beslissing wordt vervolgens betekend aan de partijen. Adviezen worden ondertekend door de president van het Hof van Justitie, de rechters die aan de beraadslaging hebben deelgenomen en de griffier, en worden ter openbare terechtzitting uitgesproken.

De juridische vertaaldienst streeft ernaar om zo veel mogelijk taalversies van de beslissing beschikbaar te stellen op de dag van de ondertekening (in het geval van een beschikking) of de uitspraak (in het geval van een arrest of een advies). De versie in de procestaal is per definitie altijd beschikbaar, omdat er anders simpelweg geen beslissing zou zijn om te ondertekenen en om te betekenen aan de partijen in de authentieke taal. Ondanks alle inspanningen en investeringen zijn de andere taalversies niet altijd allemaal beschikbaar, wat is toe te schrijven aan de steeds ongunstiger verhouding tussen de middelen van de juridische vertaaldienst en de werklast van deze dienst. De inspanningen richten zich vooral op de belangrijkste beslissingen in het algemeen, op beslissingen die bijzondere belangstelling lijken te wekken in de betrokken lidstaat (bijvoorbeeld omdat die lidstaat opmerkingen heeft ingediend of in de procedure heeft geïntervenieerd), en op beslissingen die het gemakkelijkst binnen een kort tijdsbestek kunnen worden vertaald (bijvoorbeeld wegens hun geringe omvang). Minder belangrijke beslissingen of beslissingen die meer bladzijden beslaan, zullen vaker enige tijd op de plank blijven liggen. Die beslissingen zullen vervolgens zo spoedig mogelijk in de ontbrekende talen worden vertaald met het oog op verspreiding via internet en publicatie in de *Jurisprudentie*. De dienst wil vermijden dat beslissingen langer dan drie maanden na de datum van de uitspraak blijven liggen, maar ook deze doelstelling wordt steeds moeilijker haalbaar.

Authentieke taalversie

Volgens artikel 41 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie en artikel 49 van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht is de in de procestaal opgestelde versie van een beschikking of een arrest de authentieke versie. Die taalversie is dus van bijzonder belang. Een prima voorbeeld in dit opzicht is de beschikking die recentelijk in zaak C-706/20 is gegeven. In deze zaak heeft het Hof prejudiciële vragen voorgelegd gekregen over de uitlegging van het in zaak C-677/18 gewezen arrest Amoena, waarvan de bewoordingen in punt 53 in de Engelstalige versie — het Engels was de procestaal — onvoldoende duidelijk waren. Het Hof van Justitie werd onder meer verzocht te preciseren naar welk(e) zelfstandig(e) naamwoord(en) de woorden *them*, *their* en *they* verwezen. Daartoe heeft het Hof de Engelstalige versie van het arrest Amoena, die de authentieke versie was, grammaticaal geanalyseerd.

Om dergelijke situaties zo veel mogelijk te voorkomen, zijn de vertaaleenheden bijzonder waakzaam wanneer zij vertalen in zaken waarin hun eigen taal de procestaal is. Zij bouwen zo nodig extra kwaliteitscontroles in en vragen soms advies aan rechters die de procestaal als moedertaal hebben.

Er zijn aan het Hof van Justitie nooit prejudiciële vragen gesteld naar aanleiding van verschillen tussen de diverse taalversies van een beslissing. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat de versie in de procestaal authentiek is. In sommige zaken zijn er echter meerdere procestalen, en bij adviezen hebben alle officiële talen deze status (zie punt 2.2.3). De andere reden is de hoge kwaliteit van de juridische vertalingen bij het Hof: ook al hebben niet alle taalversies dezelfde waarde — wat wel het geval is bij EU-regelgeving —, voor de eenvormige toepassing van het Unierecht blijft het immers essentieel dat de verschillende taalversies van hoge kwaliteit zijn en met elkaar overeenstemmen.

Daarom is het van belang dat het Hof voor elke doeltaal beschikt over voldoende middelen en specialisten van het hoogste niveau, zowel voor vertaling als voor vertolking (zie punt 3.1).

Vertaaltalen van de voornaamste documenten

Brontaal

Doelta(a)(en)

Verzoek om een prejudiciële beslissing

1 van de 24 officiële talen

Alle andere officiële talen
(behalve MT en GA)

Conclusie

1 van de officiële talen
gebruikt door
de advocaat-generaal

Alle andere officiële talen

Beslissingen

Taal van de
beraadslaging

Alle andere officiële talen

Stukken in rechtstreekse beroepen

1 van de 24 officiële talen

Taal van de
beraadslaging

Memories in interventie

1 van de 24 officiële talen

Taal van de beraadslaging
en proces taal

Opmerkingen

1 van de 24 officiële talen

Taal van de beraadslaging
en proces taal

Mededelingen betreffende beslissingen en adviezen in het Publicatieblad

Met betrekking tot alle beslissingen en adviezen van het Hof van Justitie of het Gerecht wordt in het Publicatieblad een mededeling in meerdere talen bekendgemaakt, wat uiteraard betekent dat de juridische vertaaldienst de verschillende taalversies moet aanleveren.⁵⁶ Die mededelingen bevatten het dictum van de beslissingen en adviezen, dat wil zeggen in prejudiciële zaken de antwoorden van het Hof van Justitie op de vragen van de verwijzende rechter, en in rechtstreekse beroepen of hogere voorzieningen de toewijzing of de verwerping/afwijzing van het beroep/de hogere voorziening en de beslissing over de kosten.

Publicatie en verspreiding van de beslissingen en adviezen

Om ervoor te zorgen dat de rechtspraak van de rechterlijke instanties waaruit het Hof bestaat, uniform wordt toegepast, moet deze rechtspraak worden verspreid en gepubliceerd. Tot 2012 kon er behoorlijk wat tijd zitten tussen de verspreiding van een voorlopige versie van de beslissingen via de websites van het Hof en van het Bureau voor publicaties van de Europese Unie (OP) en de officiële publicatie van die beslissingen in de *Jurisprudentie*. De reden daarvan was dat de *Jurisprudentie* werd gepubliceerd in papieren vorm. Dit betekende dat een bepaald deel van de *Jurisprudentie* pas kon worden geproduceerd wanneer alle teksten van dat deel beschikbaar waren: ook wanneer er maar één tekst nog niet was vertaald, al was het maar de samenvatting van een arrest, kon het hele (maandelijks) deel niet worden uitgebracht in de betrokken taal. En zodra alle teksten dan beschikbaar waren, moest het hele productie- en distributieproces van het betrokken deel nog plaatsvinden. Met ingang van 2012 zijn het Hof en het OP de *Jurisprudentie* digitaal gaan publiceren. Daarbij wordt elk document afzonderlijk gepubliceerd, zodat het ontbreken van een bepaald document de publicatie van de andere documenten niet langer vertraagt. Tussen de verspreiding van een voorlopige versie via internet en de publicatie van de officiële tekst in de *Jurisprudentie* zitten nog maar enkele weken, een periode die wordt gebruikt om de typografische correctie van de documenten te voltooien.

56| Het gaat hier om de mededelingen betreffende de door de rechterlijke instanties gegeven beslissingen en uitgebrachte adviezen, niet te verwarren met de mededelingen die gaan over de instelling van een beroep of de indiening van een verzoek om een prejudiciële beslissing, die worden opgesteld nadat een prejudicieel verzoek, een verzoekschrift of een verzoekschrift in hogere voorziening bij het Hof is binnengekomen, en die eveneens in alle talen worden vertaald met het oog op hun bekendmaking in het Publicatieblad.

In de digitale *Jurisprudentie* worden uiteraard alle documenten gepubliceerd die voorheen in de papieren versie stonden, en niet alleen de beschikkingen en arresten van de rechterlijke instanties. Ook de uitgebrachte adviezen en de conclusies van de advocaten-generaal worden digitaal gepubliceerd, en de digitale *Jurisprudentie* bevat tevens informatie over de niet-gepubliceerde beslissingen.

Samenvattingen en informatie over niet-gepubliceerde beslissingen

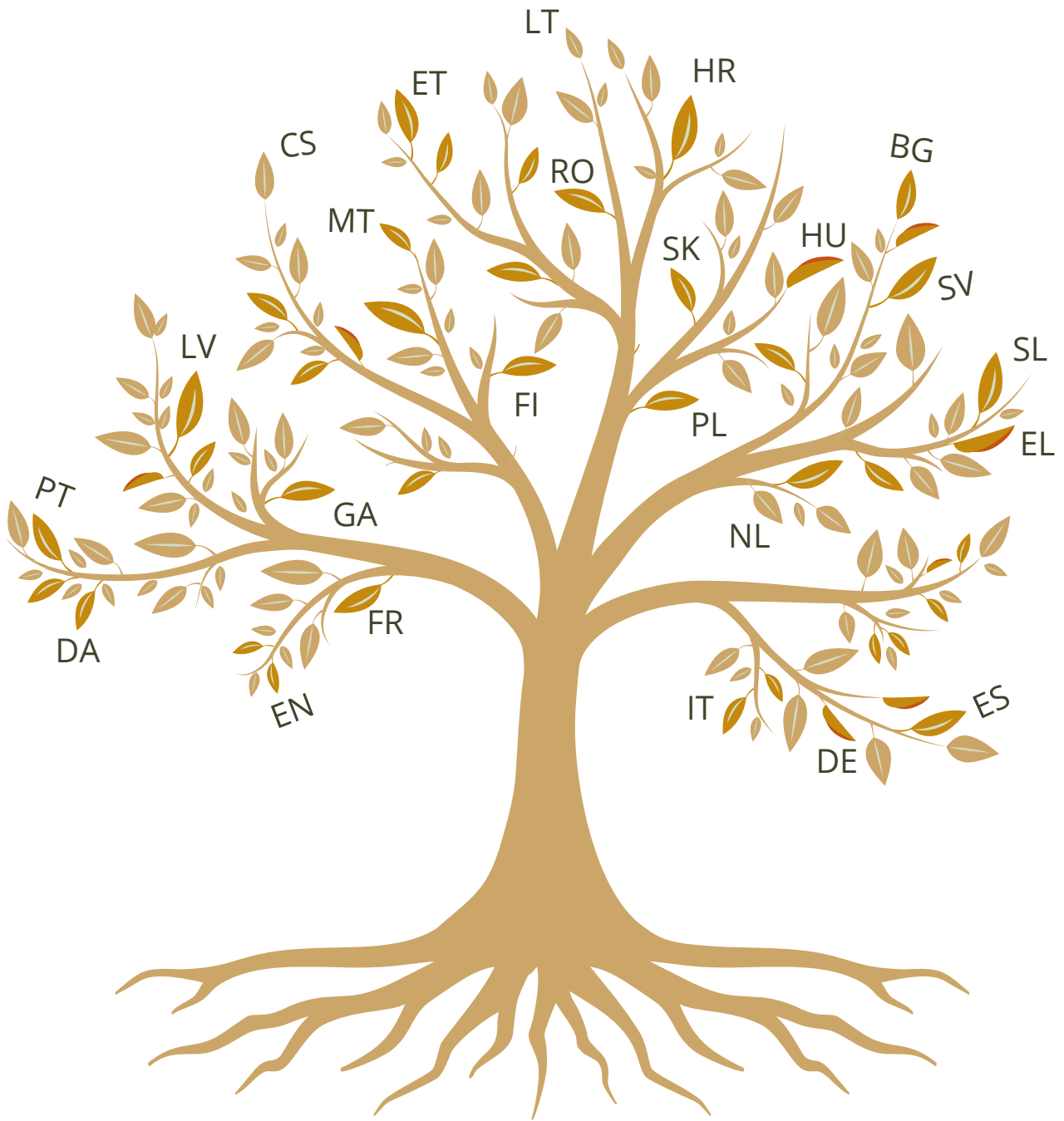
Tot eind 2018 ging elke in de *Jurisprudentie* gepubliceerde beslissing vergezeld van een samenvatting, bestaande uit reeksen trefwoorden en een beknopte weergave van de inhoud van de beslissing. Dat document, bedoeld om het juridisch onderzoek te vergemakkelijken, werd samen met de beslissing waarop het betrekking had, in alle talen gepubliceerd in de *Jurisprudentie*.

Met ingang van 2019 zijn er enkele veranderingen doorgevoerd: ten eerste zijn de samenvattingen, die nog steeds reeksen trefwoorden bevatten, sindsdien langer en analytischer van aard dan voorheen, en ten tweede wordt er niet langer een samenvatting gemaakt van alle beslissingen van het Hof van Justitie en het Gerecht, maar alleen nog van de beslissingen die volgens deze rechterlijke instanties van groot belang zijn. Bij het Hof gaat het om beslissingen van de Grote kamer alsook om sommige beslissingen van de kamers met vijf rechters. Voor de overige beslissingen van het Hof wordt een analytische fiche opgesteld met reeksen trefwoorden en een link naar de in de *Jurisprudentie* gepubliceerde beslissing. Bij het Gerecht wordt daarentegen een samenvatting gemaakt van alle beslissingen die worden gepubliceerd.

Van beslissingen die niet in de *Jurisprudentie* worden gepubliceerd wordt niettemin een korte beschrijving gegeven in het deel „Informatie over de niet-gepubliceerde beslissingen”.

In de procedures wordt, kortom, een brede en potentieel complete meertaligheid gegarandeerd, zo nodig aangevuld met externe bijdragen, die in alle officiële talen kunnen worden geleverd. Voor iedere concrete zaak wordt die brede waaier aan talen eerst teruggebracht tot de procestaal (die wordt bepaald bij de neerlegging van het gedinginleidend stuk) en, via de vertaling, tot een gemeenschappelijke taal - thans het Frans - om de interne werkzaamheden voor de betrokken zaak en de beraadslaging mogelijk te maken. Vervolgens wordt het aantal talen, naar aanleiding van de pleitzitting, het presenteren van de conclusie van de advocaat-generaal en het geven van de beslissing, via de vertaling en de vertolking weer uitgebreid tot de andere vereiste talen.

Men zou voor het meertalige verloop van de procedures de metafoor van de meertaligheidsboom kunnen gebruiken. De boom wortelt in het rijke substraat van de taalkundige, juridische en culturele diversiteit van de lidstaten; het substraat voedt het sap dat opstijgt in de stam van de procedure, het smalle deel van de boom waarin die verscheidenheid wordt gekanaliseerd ten behoeve van een efficiënt beheer, en tot slot vertakt de stam zich en groeien er uit die takken bladeren die worden gevoed door het sap van de diversiteit en die zullen terugkeren naar de bodem om het gemeenschappelijke substraat te verrijken.

Verordening nr. 1/58

2.5 - Meertaligheid in de rechtspraak van het Hof

De procedures bij het Hof van Justitie en het Gerecht baden niet alleen in meertaligheid: soms hebben zij ook zelf betrekking op meertaligheid. Er zijn in dit verband enkele cruciale arresten geweest, zoals het bekende Cilfit-arrest⁵⁷.

2.5.1 - Overeenstemming tussen de taalversies van handelingen van de Unie: „acte clair”-theorie

In het specifieke geval waarin de rechterlijke instanties het primaire of afgeleide recht moeten uitleggen wanneer de taalversies van een handeling niet met elkaar overeenstemmen, krijgt het vertaalproces extra betekenis. Overeenkomstig de Cilfit-rechtspraak kan de rechter met het oog op de uitlegging van een handeling namelijk „de taalversies ervan vergelijken”. De Unierechter steunt bij een dergelijke analyse niet alleen op de vertalingen van de processtukken, maar ook op een reeks andere gegevens, zoals de ontstaansgeschiedenis van de handeling, de aard en de omvang van de verschillen en de inbreng van de jurist-vertaler (met name die van de procestaal), die de aangewezen persoon is om de draagwijdte van zijn taalversie te beschrijven en om aan te geven hoe het Unierecht en het nationale recht zich als gevolg daarvan tot elkaar verhouden. Daarmee vormt de gerechtelijke meertaligheid ook een hulpmiddel voor juridische analyse.⁵⁸

Anders dan het geval is bij de rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht, is er bij de EU-regelgeving geen sprake van een procestaal: alle taalversies van de handelingen van de Unie zijn authentiek. In het kader van verzoeken om uitlegging van handelingen waarvan de taalversies niet volledig met elkaar overeenstemmen, heeft het Hof van Justitie de theorie van de *acte clair* ontwikkeld. In het Cilfit-arrest heeft het voor recht verklaard dat een rechterlijke instantie waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep, verplicht is een vraag van Unierechtelijke aard die voor haar rijst, te verwijzen, tenzij zij heeft vastgesteld dat de juiste toepassing van het Unierecht zo evident is, dat er redelijkerwijs geen ruimte voor twijfel kan bestaan. Het Hof van Justitie heeft daaraan toegevoegd dat bij de vraag of er zich een dergelijk

57| Arrest van 6 oktober 1982, 283/81, [EU:C:1982:335](#).

58| Gardette, J.-M., „Éloge et illustration du multilinguisme. En quoi le multilinguisme participe-t-il de la protection juridictionnelle en droit de l'Union?”, *Revue des affaires européennes*, nr. 3, 2016, blz. 345.

geval voordoet, onder meer rekening moet worden gehouden met het gevaar van uiteenlopende rechtspraak binnen de Unie (punt 21 en dictum). Alvorens tot de conclusie te komen dat de juiste toepassing van het Unierecht zo evident is, dat er redelijkerwijs geen ruimte voor twijfel kan bestaan, moet de nationale rechterlijke instantie zich ervan hebben overtuigd dat die oplossing even evident zou zijn voor de rechterlijke instanties van de andere lidstaten en voor het Hof van Justitie (punt 16). Die rechterlijke instantie moet daarbij in de eerste plaats in aanmerking nemen dat de Unierechtelijke teksten in verscheidene talen zijn opgesteld en dat de verschillende taalversies gelijkkelijk authentiek zijn, zodat de uitlegging van een Unierechtelijke bepaling een vergelijking van die taalversies vereist (punt 18).

Het Hof van Justitie heeft vervolgens in vaste rechtspraak bevestigd dat wanneer er verschillen zijn tussen de verschillende taalversies van een Unierechtelijke tekst, bij de uitlegging van de betrokken bepaling moet worden gelet op de algemene opzet en de doelstelling van de regeling waarvan zij een onderdeel vormt, en dat de in een van de taalversies van een Unierechtelijke bepaling gebruikte formulering niet als enige grondslag voor de uitlegging van die bepaling kan dienen of voorrang kan hebben boven de andere taalversies. Een dergelijke benadering zou immers onverenigbaar zijn met het vereiste van eenvormige toepassing van het Unierecht.

In de zaak die heeft geleid tot het arrest van 17 juli 1997, *Ferriere Nord SpA/Commissie*⁵⁹, ging het over een verschil tussen de Italiaanse versie van artikel 85 EEG-Verdrag en de andere taalversies van dit artikel. Volgens de Italiaanse versie moest voor een inbreuk op artikel 85 van het Verdrag worden aangetoond dat de betrokken afspraak zowel ertoe strekte als tot gevolg had dat de mededinging werd verstoord (*per oggetto e per effetto*), terwijl volgens de andere taalversies die twee voorwaarden niet cumulatief waren en het dus volstond dat de afspraak een mededingingsverstoring doel óf gevolg had. Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat „blijkens vaste rechtspraak de gemeenschapsbepalingen uniform moeten worden uitgelegd en toegepast in het licht van de tekst in de andere talen van de Gemeenschap [...] [en dat] [a]an deze conclusie [...] niet [afdoet] dat in casu de Italiaanse versie van artikel 85 op zich genomen duidelijk en ondubbelzinnig is, nu alle andere taalversies uitdrukkelijk melding maken van het alternatieve karakter van de in artikel 85, lid 1, van het Verdrag bedoelde voorwaarde” (punt 15).

59| C-219/95 P, [EU:C:1997:375](#).

Het Cilfit II-arrest

In het recente Cilfit II arrest⁶⁰ heeft het Hof van Justitie de gelegenheid gehad om zijn eerdere rechtspraak te verduidelijken.

Het heeft in de eerste plaats in herinnering gebracht dat bij de beoordeling of de juiste uitlegging van het Unierecht zo voor de hand ligt dat daarover geen redelijke twijfel kan bestaan, rekening moet worden gehouden met de specifieke kenmerken van het Unierecht, met de bijzondere moeilijkheden bij de uitlegging ervan en met het gevaar voor uiteenlopende rechtspraak binnen de Unie. Alvorens tot het besluit te komen dat er over de juiste uitlegging van het Unierecht geen redelijke twijfel kan bestaan, dient de nationale rechterlijke instantie die in laatste aanleg uitspraak doet, ervan overtuigd te zijn dat de gehanteerde oplossing even evident zou zijn voor de rechterlijke instanties van de andere lidstaten die in laatste aanleg uitspraak doen, en voor het Hof van Justitie. De nationale rechterlijke instanties die in laatste aanleg uitspraak doen, moeten op eigen verantwoordelijkheid, op onafhankelijke wijze en met de nodige zorgvuldigheid beoordelen of er sprake is van een dergelijke situatie. Er rust daarbij dus een zwaardere verantwoordelijkheid op hen (met name punt 50).

Wat specifiek de vergelijking van de uiteenlopende taalversies betreft, heeft het Hof van Justitie in punt 44 geoordeeld dat van een nationale rechterlijke instantie die uitspraak doet in laatste aanleg, weliswaar niet kan worden verlangd dat zij alle taalversies van de betrokken Unierechtelijke bepaling onderzoekt, maar dat zij niettemin rekening moet houden met de verschillen tussen de taalversies van deze bepaling waarvan zij op de hoogte is, met name wanneer die verschillen door de partijen naar voren zijn gebracht en onderbouwd zijn.

60 | Arrest van 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management en Catania Multiservizi, C-561/19, [EU:C:2021:799](#) (zie ook perscommuniqué nr. 175/21).

2.5.2 - Geschillen over de regeling van het taalgebruik bij vergelijkende onderzoeken met het oog op indienstneming en kennisgevingen van vacature

Over meertaligheid in het kader van aankondigingen van vergelijkend onderzoek, kennisgevingen van vacature en oproepen tot het indienen van blijken van belangstelling bestaat een uitgebreide rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht. Het is nuttig om stil te staan bij deze rechtspraak, die illustreert hoeveel belang er wordt gehecht aan meertaligheid als een min of meer constitutioneel beginsel waaraan de instellingen van de Unie bij hun optreden zijn gebonden.

De regeling van het taalgebruik bij vergelijkende onderzoeken die door het Europees Bureau voor personeelsselectie (EPSO) worden georganiseerd, is herhaaldelijk aangevochten voor de rechterlijke instanties van de Unie, met name door Spanje en Italië, die bezwaar hebben gemaakt tegen de praktijk van het EPSO om aankondigingen van vergelijkend onderzoek alleen in het Duits, het Engels en het Frans te publiceren, in strijd met de in verordening nr. 1 geformuleerde beginselen volgens welke alle talen van de lidstaten de status hebben van officiële taal en werktal van de instellingen.

Zo heeft het Hof van Justitie in het arrest Italië/Commissie⁶¹ in herinnering gebracht dat volgens de regeling van het taalgebruik van de Unie de destijds in verordening nr. 1 genoemde 23 talen de officiële talen en de werktalen van de instellingen waren. De bestreden aankondigingen van vergelijkend onderzoek zijn dan ook nietig verklaard. Het Hof van Justitie heeft de instellingen verzocht om de wijze van toepassing van de regeling van het taalgebruik vast te stellen teneinde een eventuele uitzondering op verordening nr. 1 te rechtvaardigen. De keuze van de talen waarin een aankondiging van vergelijkend onderzoek wordt gepubliceerd, moet dus worden gemotiveerd. Het Hof heeft in punt 71 dan ook in herinnering gebracht dat, „zonder dat behoeft te worden uitgemaakt of een aankondiging van vergelijkend onderzoek een stuk van algemene strekking in de zin van artikel 4 van verordening nr. 1 is, kan worden volstaan met de vaststelling dat volgens artikel 1, lid 2, van bijlage III bij het Ambtenarenstatuut, gelezen in samenhang met artikel 5 van verordening nr. 1, waarin wordt bepaald dat het *Publicatieblad van de Europese Unie* in alle officiële talen verschijnt, de omstreden aankondigingen van vergelijkend onderzoek volledig in alle officiële talen hadden moeten worden bekendgemaakt”.

61 | Arrest van 27 november 2012, C-566/10 P, [EU:C:2012:752](#) (zie ook perscommuniqué nr. 153/12).

„Ook al [...] wordt ervan uitgegaan dat de burgers van de Europese Unie het *Publicatieblad van de Europese Unie* in hun moedertaal lezen en dat deze taal een van de officiële talen van de Unie is, diende een potentiële kandidaat wiens moedertaal niet een van de talen is waarin de omstreden aankondigingen van vergelijkend onderzoek volledig zijn bekendgemaakt, in elk geval dit nummer van het Publicatieblad in een van die talen aan te schaffen en de aankondiging in die taal te lezen alvorens te beslissen of hij zich voor een van die vergelijkende onderzoeken wil aanmelden” (punt 73). Dit betekent dat „[e]en dergelijke kandidaat [...] benadeeld [was] ten opzichte van een kandidaat wiens moedertaal een van de drie talen was waarin de omstreden aankondigingen van vergelijkend onderzoek volledig zijn bekendgemaakt, zowel wat het juiste begrip van deze aankondigingen als wat de termijn voor het voorbereiden en toezenden van een sollicitatie voor deze vergelijkende onderzoeken betreft” (punt 74). Hieruit volgt dat „de praktijk van beperkte bekendmaking niet in overeenstemming is met het evenredigheidsbeginsel en dus een door artikel 1 quinquies van het Ambtenarenstatuut verboden discriminatie op grond van taal oplevert” (punt 77).

In het reeds aangehaalde arrest Italië/Commissie (punten 86-88) heeft het Hof van Justitie echter de volgende nuancering aangebracht:

„Hieraan dient te worden toegevoegd dat voor de bij de omstreden aankondigingen van vergelijkend onderzoek betrokken instellingen geen specifieke regeling van het taalgebruik geldt (zie, met betrekking tot de regeling van het taalgebruik van het BHIM, arrest van 9 september 2003, Kik/BHIM, C-361/01 P, [EU:C:2003:434](#), punten 81-97). Nagegaan dient echter te worden of het vereiste van kennis van een van de drie betrokken talen zou kunnen worden gerechtvaardigd door het belang van de dienst, zoals de Commissie heeft aangevoerd. In dit verband [...] [kan] het belang van de dienst een legitiem doel [...] vormen dat in de beschouwing kan worden betrokken. Zoals in punt 82 van het onderhavige arrest is verklaard, staat artikel 1 quinquies van het Ambtenarenstatuut met name toe dat beperkingen ten aanzien van de naleving van het non-discriminatiebeginsel en het evenredigheidsbeginsel worden aangebracht. Het belang van de dienst moet echter objectief gerechtvaardigd zijn en het vereiste niveau van talenkennis moet evenredig zijn aan de werkelijke behoeften van de dienst (zie in die zin arresten van 19 juni 1975, Küster/Parlement, 79/74, [EU:C:1975:85](#), punten 16 en 20, en 29 oktober 1975, Küster/Parlement, 22/75, [EU:C:1975:140](#), punten 13 en 17).”

Ook het Gerecht heeft zich in die zin uitgesproken in de arresten Italië/Commissie van 24 september 2015 (T-124/13 en T-191/13), 17 december 2015 (T-275/13, T 295/13 en T-510/13) en 15 september 2016 (T-353/14 en T-17/15).

Tegen dat laatste arrest is hogere voorziening ingesteld bij het Hof van Justitie. In het arrest van 26 maart 2019, Commissie/Italië, C-621/16 P, heeft de Grote kamer van het Hof van Justitie verklaard dat „moet [...] worden gepreciseerd dat het aan de instelling is die een verschil in behandeling op grond van taal heeft ingevoerd om vast te stellen dat dit verschil in behandeling inderdaad beantwoordt aan reële behoeften voor de functies die de aangeworven personen zullen gaan uitoefenen. Bovendien moet elke voorwaarde voor specifieke talenkennis evenredig zijn aan dat belang en berusten op duidelijke, objectieve en voorzienbare criteria aan de hand waarvan de kandidaten de redenen voor deze voorwaarde kunnen begrijpen en de rechters van de Unie de wettigheid ervan kunnen toetsen (zie arrest van vandaag, Spanje/Parlement, C-377/16, punt 69).” (Punt 93.) De Grote kamer heeft verder opgemerkt dat „krachtens artikel 1 quinquies, lid 6, van het Ambtenarenstatuut verschillen in behandeling bij de regeling van het taalgebruik van de vergelijkende onderzoeken kunnen worden toegestaan als deze op objectieve en redelijke wijze gemotiveerd zijn en beantwoorden aan legitieme doelstellingen van algemeen belang in het kader van het personeelsbeleid” (punt 120). Volgens de Grote kamer „is weliswaar niet uitgesloten dat de beperking van de keuze van taal 2 van het vergelijkend onderzoek tot een klein aantal officiële talen die in de Unie het meest verbreid zijn, door het belang van de dienst wordt gerechtvaardigd (zie naar analogie arrest van 9 september 2003, Kik/BHIM, C-361/01 P, [EU:C:2003:434](#), punt 94), zelfs in het kader van vergelijkende onderzoeken van algemene aard, zoals het vergelijkend onderzoek van de „Aankondiging van vergelijkend onderzoek – EPSO/AD/276/14 – Administrateurs (AD 5)”, maar [moet] een dergelijke beperking [...] niettemin, in het licht van de in de punten 92 en 93 van het onderhavige arrest genoemde voorwaarden, noodzakelijkerwijs berusten op gegevens die objectief kunnen worden geverifieerd, zowel door de deelnemers aan het vergelijkend onderzoek als door de rechters van de Unie, waardoor de vereiste talenkennis kan worden gerechtvaardigd, en [moet] die talenkennis [...] evenredig zijn aan de reële behoeften van de dienst” (punt 124).

Er bestaat ook een omvangrijke rechtspraak over de regeling van het taalgebruik bij kennisgevingen van vacature en bij oproepen tot het indienen van blijken van belangstelling.

Het arrest van het Gerecht van 20 november 2008, Italië/Commissie (T 185/05), betrof een door een lidstaat (Italië) ingesteld beroep tot nietigverklaring van een besluit van de Commissie om kennisgevingen van vacature voor hogere leidinggevende functies uitsluitend in het Duits, het Engels en het Frans bekend te maken, en van een door de Commissie in deze drie talen bekendgemaakte kennisgeving van vacature voor de functie van directeur-generaal van het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF).

Italië beriep zich ter ondersteuning van zijn beroep op de beginselen dat niet op grond van nationaliteit mag worden gediscrimineerd en dat de taalkundige verscheidenheid moet worden geëerbiedigd.

De Commissie van haar kant voerde met de goede werking van de dienst verband houdende redenen aan, die in haar ogen legitiem waren.

Het Gerecht heeft de vorderingen van Italië toegewezen. Het heeft geoordeeld dat „de Commissie, wanneer zij besluit een kennisgeving van vacature voor een hogere leidinggevende functie in enkel bepaalde talen integraal in het Publicatieblad te publiceren, ter voorkoming van op taal gebaseerde discriminatie tussen de potentiële sollicitanten, gepaste maatregelen [moet] treffen om al deze sollicitanten van het bestaan van de betrokken kennisgeving van vacature en de edities waarin zij integraal bekend zijn gemaakt, op de hoogte te brengen” (punt 130). Het heeft bovendien overwogen dat, „[e] veneens gelet op de omstandigheid dat het besluit zelf niet in het Publicatieblad bekend [was] gemaakt teneinde de lezers van de andere edities dan de Duitse, de Franse en de Engelse attent te maken op de belangrijke praktijkwijziging die daarbij [was] ingesteld, [...] er een reëel risico [bestond] dat de potentiële kandidaten met een andere moedertaal dan de drie in het besluit genoemde talen, niet eens [wisten] dat er een kennisgeving van vacature [was] waarvoor zij belangstelling hadden kunnen hebben”, en dat, „[z]elfs als deze kandidaten op zijn minst het Duits, het Engels of het Frans machtig zouden zijn geweest, [...] er niet van uit [kon] worden gegaan dat zij een andere editie van het Publicatieblad dan die in hun moedertaal zouden hebben geraadpleegd” (punt 138).

In zaak C 377/16, waarin Spanje en het Parlement tegenover elkaar stonden en waarin de Grote kamer van het Hof van Justitie op 26 maart 2019 uitspraak heeft gedaan, verzocht Spanje om nietigverklaring van een oproep tot het indienen van blijken van belangstelling in het kader van een procedure voor de selectie van arbeidscontractanten (chauffeurs). Het beriep zich op de beginselen dat niet op grond van taal mag worden gediscrimineerd en dat de taalkundige verscheidenheid moet worden geëerbiedigd, aangezien de bestreden oproep de keuze van taal 2 van de selectieprocedure alsook de communicatietaal beperkte tot alleen het Engels, het Frans en het Duits. Het Parlement van zijn kant beriep zich op het belang van de dienst, dat vereiste dat de nieuw aangestelde chauffeurs onmiddellijk inzetbaar waren, en wees erop dat die drie talen het meest gebruikt werden binnen de instelling. Het stelde bovendien dat het feit dat het inschrijfformulier om technische redenen alleen beschikbaar was in het Duits, het Engels en het Frans, niet betekende dat de kandidaten verplicht waren om het in een van die drie talen in te vullen.

Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat „[o]nder deze omstandigheden [...] niet [kon] worden uitgesloten dat kandidaten feitelijk de mogelijkheid [was] ontnomen om voor de indiening van hun sollicitatie de officiële taal van de Unie van hun keuze te gebruiken” (punt 44). Ook heeft het in herinnering gebracht dat „uit artikel 1 quinquies, lid 6, van het Statuut [volgt] dat een verschil in behandeling op grond van taal niet is toegestaan, tenzij dit verschil op objectieve en redelijke wijze wordt gemotiveerd en beantwoordt aan legitieme doelstellingen van algemeen belang in het kader van het personeelsbeleid” (punt 49). Het Parlement, dat had moeten aantonen dat dit het geval was, had dat volgens het Hof van Justitie niet gedaan, zodat de bestreden handeling nietig is verklaard.

2.5.3 - Het bijzondere geval van de regeling van het taalgebruik in het kader van het Europees octrooi met eenheidswerking

Het Europees Octrooibureau (EOB) is belast met het beheer van het Europees octrooi met eenheidswerking (eenheidsoctrooi) dat is ingevoerd bij verordening (EU) nr. 1257/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2012 tot het uitvoering geven aan nauwere samenwerking op het gebied van de instelling van eenheidsoctrooibescherming. Wat vertalingen betreft, past het EOB verordening (EU) nr. 1260/2012 van de Raad van 17 december 2012 toe. Het EOB heeft het Duits, het Engels en het Frans als officiële talen. De octrooien worden bijgevolg alleen in deze talen vertaald, wat een uitzondering vormt op verordening nr. 1. Tal van lidstaten hebben bezwaar gemaakt tegen deze speciale taalregeling, die in hun ogen in strijd is met het verbod van discriminatie op grond van taal.

In dit verband is bijvoorbeeld het arrest van het Hof van Justitie (Grote kamer) van 5 mei 2015, Spanje/Raad (C-147/13), gewezen. In deze zaak heeft Spanje verzocht om nietigverklaring van verordening nr. 1260/2012. België, Tsjechië, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, Hongarije, Nederland, Zweden, het Verenigd Koninkrijk van Groot Brittannië en Noord Ierland, alsmede het Parlement en de Commissie hebben geïntervenieerd aan de zijde van de Raad.

Het Hof van Justitie heeft uiteindelijk geoordeeld dat het toelaatbaar was om de officiële talen van de Unie verschillend te behandelen. Dat was in zijn ogen namelijk geschikt voor en evenredig aan het met de verordening nagestreefde legitieme doel (te weten de invoering van een eenvormige en eenvoudige vertaalregeling voor eenheidsoctrooien, met het oog op kosteneffectiviteit voor de uitvinders). De vertaalregeling moest bovendien de rechtszekerheid waarborgen, innovatie stimuleren en in het bijzonder ten goede komen aan kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), alsook de toegang tot het eenheidsoctrooi en tot het octrooistelsel als geheel gemakkelijker, minder kostbaar en rechtszeker maken (punten 31-48).

Het Hof communiceert met de burgers in hun eigen taal

In de marge van zijn gerechtelijke werkzaamheden ontvangt het Hof ook allerlei soorten verzoeken van burgers. Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om verzoeken om toegang tot administratieve documenten of tot de historische archieven van de instelling. Het kan ook gaan om de meest uiteenlopende vragen of verzoeken om informatie, die soms abusievelijk zijn gericht aan het Hof (bijvoorbeeld wanneer zij een andere internationale rechterlijke instantie betreffen, zoals het Europees Hof voor de Rechten van de Mens). Het Hof ontvangt ook stageverzoeken, sollicitaties, inschrijvingen in het kader van aanbestedingen, aanvragen voor bezoeken of seminars, enz.

Aangezien die verzoeken in om het even welke officiële taal van de Unie kunnen zijn geformuleerd, moet het Hof de benodigde talenkennis in huis hebben om die verzoeken te begrijpen, te behandelen en te beantwoorden in dezelfde taal⁶², waarbij zo nodig het register en de stijl (juridisch, administratief, technisch of educatief) wordt aangepast aan de gesprekspartner.

Het Hof moet ook in staat zijn om te communiceren met de buitenwereld, om het publiek te informeren, om zijn deuren te openen voor alle Europese burgers die kennis willen maken met de instelling, en het moet die burgers kunnen ontvangen in hun eigen taal. De website van het Hof (Curia) is daarom meertalig. Ook worden bezoeken, protocolaire evenementen of uitwisselingen met nationale magistraten georganiseerd in de talen van de deelnemers, vaak met de hulp van de tolken van het DGM.

Er worden tevens perscommuniqués opgesteld, die vervolgens, afhankelijk van het belang van de zaak of van het onderwerp, worden vertaald in alle officiële talen of in enkele daarvan.

62| Zie dienaangaande artikel 13 van de Europese Code van goed administratief gedrag (beschikbaar op de website van de Europese Ombudsman: <https://www.ombudsman.europa.eu/nl/publication/nl/3510>).

3. - Omgang met de meertaligheid bij het Hof

„Als corollaire van meertaligheid is de vertaling vaak ook het enige facet ervan dat zichtbaar is [...]. De vertaling is echter [...] wat verbindt en verweeft, de gedachte die triomfeert boven het gebruik van de kracht. Zij kan haar volle werking slechts ontplooiën, indien constant wordt nagedacht over onderzoek en opleiding.”⁶³

La responsabilité du multilinguisme dans le cadre des procédures incombe au greffier. À cette fin, il s'appuie notamment sur la direction générale du Multilinguisme (DGM), qui regroupe les services de l'interprétation et de la traduction juridique placés sous l'autorité de son directeur général.

3.1 - Organisatie van het directoraat-generaal Meertaligheid

Het DGM is in het leven geroepen op 1 januari 2018. Het brengt 2 diensten samen die voorheen los van elkaar stonden, te weten de juridische vertaaldienst en de tolkdienst. Het directoraat-generaal bestaat uit 30 eenheden, waarvan er 2 rechtstreeks onder leiding staan van de directeur-generaal, terwijl de overige 28 in beginsel zijn verdeeld over drie directoraten. Wanneer een vertaaleenheid een nieuw hoofd krijgt, valt zij vaak gedurende een bepaalde periode rechtstreeks onder de directeur-generaal.

De ondersteunende diensten tellen 2 eenheden die rechtstreeks onder de directeur-generaal ressorteren, en een derde, zelfstandige eenheid:

- De eenheid Hulpmiddelen voor de Meertaligheid, die bestaat uit een hoofd, 3 administrateurs en 23 assistenten, zorgt voor het bijhouden en het ontwikkelen van de IT-instrumenten die specifiek zijn toegesneden op de vertaaldienst. Het gaat daarbij zowel om beheersinstrumenten als om vertaalhulpmiddelen. De eenheid zet in samenwerking met de andere diensten de werkstromen op die nodig zijn voor de behandeling van de documenten, vanaf het moment dat de documenten bij de vertaaldienst binnenkomen tot het moment waarop zij worden uitgestuurd (naar de dienst die om de vertaling heeft gevraagd of voor publicatie). De eenheid werkt ook samen met de directie Tolken om te kijken wat de specifieke behoeften zijn van de tolkdienst op IT-gebied, en om de

63| Pingel, I., „Le régime linguistique des institutions de l'Union européenne”, *Revue des affaires européennes*, nr. 3, 2016, blz. 360 en 361.

in dit verband aan de directie Informatietechnologie (DTI) gerichte verzoeken te coördineren. De samenwerking met deze directie is van groot belang. De eenheid neemt ook deel aan de interinstitutionele werkzaamheden betreffende de ontwikkeling van hulpmiddelen voor de meertaligheid en het bijhouden van de laatste technologische vernieuwingen. De eenheid bestaat uit 3 afdelingen: de afdeling Ontwikkeling en beheer van meertalige IT-instrumenten, de afdeling Elektronische voorbewerking van documenten en bijhouden van de publicaties, en de afdeling Beheer en ondersteuning van de instrumenten. Er is binnen de eenheid ook een groep personen die tot taak heeft om dashboards te maken en om diverse statistieken te produceren. De eenheid voert verder verschillende transversale taken uit op institutioneel en interinstitutioneel niveau, zoals het bijhouden van de laatste vernieuwingen op technologisch gebied.

- De eenheid Planning en Externe Vertaling, die bestaat uit een hoofd, 3 administrateurs en 20 assistenten, beheert de stroom vertaalaanvragen en de administratieve, contractuele en financiële procedures in verband met de uitbesteding van vertalingen en met betrekking tot de financiering van interinstitutionele hulpmiddelen. Deze eenheid is opgesplitst in 2 afdelingen: de afdeling Centrale planning en de afdeling Freelance. De afdeling Centrale planning vormt de schakel tussen de diensten die vertaalaanvragen indienen (kabinetten, griffies, diensten van het Hof) en de vertaaleenheden. Zij stelt deadlines voor aan de genoemde diensten en plant het verloop van de werkzaamheden tot het moment waarop de vertalingen definitief worden uitgestuurd. Zij zorgt ervoor dat de aanvragen vergezeld gaan van de informatie die nuttig is voor de vertaling en beheert de bijbehorende werkstromen, inclusief de verzoeken tot wijziging van de te vertalen tekst. De afdeling Freelance draagt in samenwerking met de vertaaleenheden zorg voor de planning, de uitvoering en de boekhoudkundige verwerking van het freelancewerk, alsook voor de inachtneming van goede administratieve en financiële praktijken. Het uitbestede werk kan zowel vertaalwerk als correctiewerk zijn.

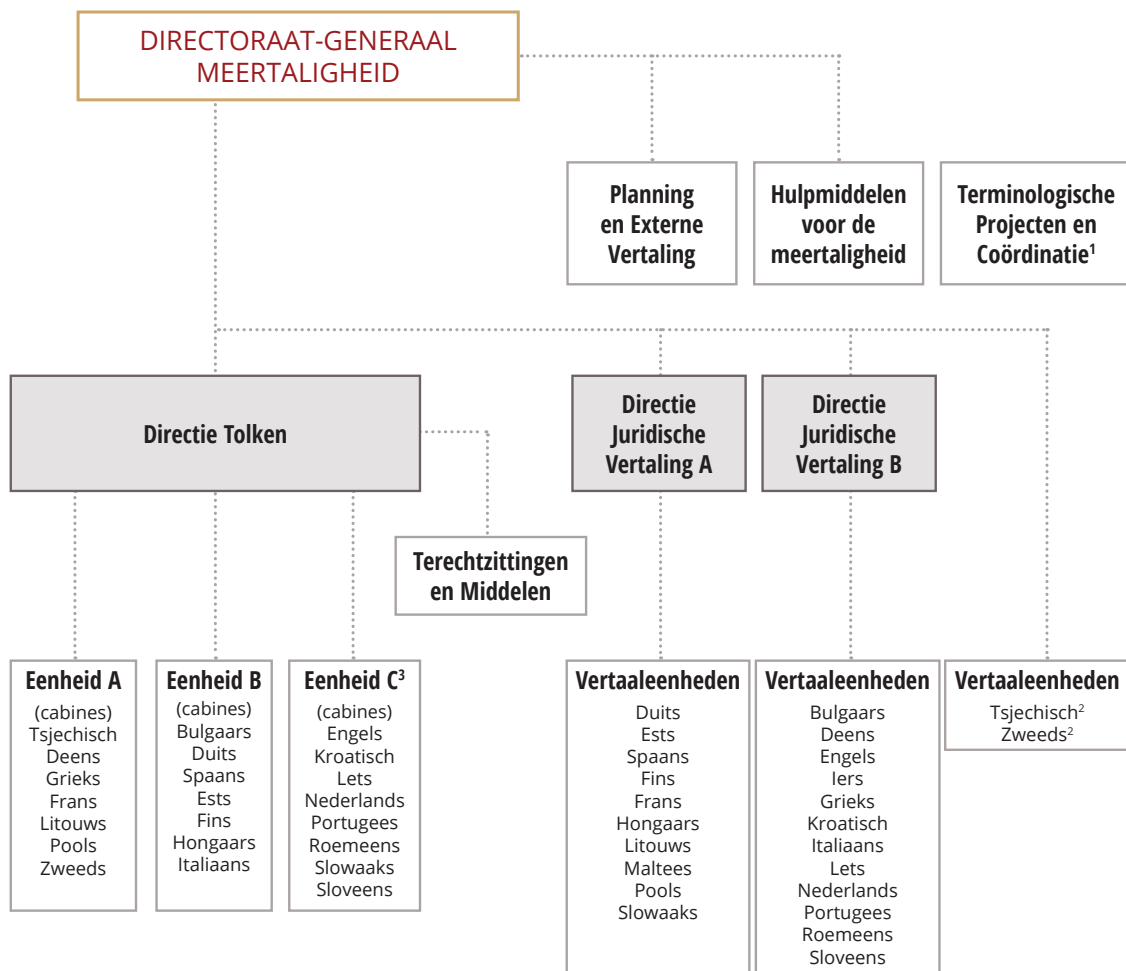
Deze eenheid houdt zich niet rechtstreeks bezig met de planning en de uitbesteding van het tolkwerk — de directie Tolken beschikt daartoe over een andere ondersteunende eenheid —, maar zorgt voor een gecentraliseerd beheer van budgettaire en financiële aangelegenheden voor het gehele DGM en neemt deel aan diverse interinstitutionele werkgroepen.

- Een andere eenheid waarvan de werkzaamheden ten goede komen aan het gehele DGM, verdient hier vermelding, ook al ressorteert zij formeel niet onder het DGM. Het betreft de eenheid Terminologische Projecten en Coördinatie, die toeziet op de terminologische werkzaamheden (terminologische voorbereiding en ontwikkeling van terminologiebestanden, zoals het meertalig juridisch vocabularium, de terminologie van de Reglementen voor de procesvoering en de benamingen van de nationale rechterlijke instanties). Deze eenheid coördineert ook de documentatiewerkzaamheden (onderzoeken, gidsen en corpussen voor specifieke vertaalgeheugens), ondersteunt en begeleidt de vertaaleenheden bij de kwaliteitsaanpak, en beheert de interne communicatiemiddelen- en kanalen van het DGM, zoals zijn intranetsite, zijn nieuwsbrief en zijn presentatiemateriaal..

De overige eenheden zijn verdeeld over de drie directies.

Verder bestaat de juridische vertaaldienst uit 2 directies met uitsluitend vertaaleenheden, één eenheid per officiële taal. De vertaaleenheden, die onder leiding staan van een eenheidshoofd, tellen — afhankelijk van de vertaalwerklast voor elke taal — tussen 20 en 57 juristen-vertalers, die worden ondersteund door correctoren/taalredacteurs en door het secretariaat van de eenheid.

De directie Tolken bestaat uit 4 eenheden. 3 daarvan bestaan uit 7 of 8 permanente cabines, wat een totaal van 22 cabines oplevert (er is momenteel geen permanente Maltese of Ierse cabine). Elke cabine telt 2 tot 10 tolken in vaste dienst, afhankelijk van de werklast voor de betrokken taal. De vierde eenheid, genaamd de eenheid Terechtzittingen en Middelen, speelt een ondersteunende rol op het gebied van de planning van het tolkwerk en het beheer ten aanzien van de freelancetolken. Deze eenheid plant niet alleen in welke vaste tolken en freelancetolken tijdens welke zittingen zullen worden ingezet, maar werft ook wekelijks tolken die staan op een interinstitutionele lijst met meer dan 3 000 freelancetolken. De eenheid heeft regelmatig contact met de griffies en de andere diensten van de instelling. De bijzondere verantwoordelijkheid voor de horizontale planning bij de directie Tolken en voor de werving van de freelancetolken berust bij het hoofd van de eenheid, dat daarbij wordt bijgestaan door een voltijdse administrateur en vijf elkaar afwisselende deeltijdse tolken, die samen het planningsteam versterken. De administratieve ondersteuning van de eenheid wordt verzorgd door vijf multi-inzetbare assistenten, die zich met name bezighouden met de indienstneming en de ontvangst van de tolken en met het voorbereiden van de zittingsdossiers voor de freelancetolken.

1 De eenheid Terminologische Projecten en Coördinatie ressorteert rechtstreeks onder de griffier van het Hof.

2 Een vertaaleenheid waarvan het hoofd kort geleden is benoemd, wordt tijdelijk onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van de directeur-generaal geplaatst en pas daarna aan een van de twee directies Juridische Vertaling toegewezen.

3 Eenheid C is tevens verantwoordelijk voor de vertolking naar het Maltees en het Iers; cabines voor deze talen ontbreken momenteel.

3.2 - Functies bij het directoraat-generaal Meertaligheid

Volgens artikel 42 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie „vormt [het Hof] een taalkundige dienst, samengesteld uit deskundigen van genoegzame rechtswetenschappelijke vorming en met een uitgebreide kennis van meerdere officiële talen van het Hof”. Het Hof werft dus met name via vergelijkende onderzoeken ambtenaren die over het juiste profiel beschikken om te werken bij de tolkdienst of de juridische vertaaldienst.

3.2.1 - Juristen-vertalers

Het juridisch vertaalwerk wordt bij het Hof van oudsher verzorgd door juristen-vertalers, dat wil zeggen juristen die in het bezit zijn van een diploma in de rechten van een lidstaat en bij hun indiensttreding een goede kennis hebben van minimaal twee andere talen en rechtssystemen. Een perfecte beheersing van de *doeltaal* (algemeen en juridisch), die in beginsel hun moedertaal is, is essentieel voor het vertaalwerk. De jurist-vertaler kan ook worden gevraagd om een document op te stellen dat vervolgens zal worden vertaald (bijvoorbeeld de samenvatting van een verzoek om een prejudiciële beslissing), of — op verzoek van een griffie — een mededeling voor het Publicatieblad, of — op verzoek van de directie Onderzoek en Documentatie — een document ten behoeve van de voorbereiding van de beslissing (*fiche de préexamen*).

Terwijl een literaire vertaling een oefening in „herscheping” is, en een technische vertaling in essentie een taalkundige exercitie blijft die echter wordt begrensd door de beperkingen van een betrekkelijk vaste en universele technische taal, heeft een juridische vertaling daarmee vergeleken een „hybride” karakter: de omzetting moet plaatsvinden op twee niveaus, namelijk zowel taalkundig als technisch-juridisch. De mate van taalkundige standaardisatie varieert naargelang van het soort tekst (verzoek om een prejudiciële beslissing, arrest, conclusie). Een vergelijkende benadering is noodzakelijk: het komt erop aan om in het rechtssysteem van de doeltaal het natuurlijke equivalent of, als dit er niet is, het functionele equivalent te vinden van het in de brontekst gebruikte rechtsbegrip. Dit vergt vaak uitgebreid juridisch onderzoek, een analyse en een beoordeling van de betrouwbaarheid van de bronnen. Er is niemand die een tekst zo aandachtig leest als degene die de tekst vertaalt.

Een essentieel kenmerk van de juridische vertaling bij het Hof is dat daaruit rechten en plichten voortvloeien voor alle burgers, wat betekent dat de vertaling inhoudelijk perfect moet zijn.

De tekst behoort niet toe aan elk van de vertalers: wat het Hof zegt, zegt het op dezelfde manier in alle talen. De jurist-vertaler heeft dus niet de vrijheid van een auteur, maar moet integendeel instaan voor de betrouwbaarheid van een collectief werk.

Vertalen betekent voor de jurist-vertaler dat hij de overeenstemmende woorden en juridische begrippen moet vinden (rechtsvergelijking) en dat hij het recht van de Unie (eventueel met zijn specifieke begrippen) moet overbrengen in de verschillende talen van de Unie, waarbij hij ervoor moet zorgen het juiste evenwicht te vinden tussen formuleringen die zijn ontleend aan het Unierecht en formuleringen die zijn ontleend aan het nationale recht. De juridische vertaling bij het Hof is een „reconstructie” van de oorspronkelijke tekst op basis van bindende formele en inhoudelijke elementen (primair recht, afgeleid recht, verwijzingen, aanhalingen, vaste terminologie en referentiële aspecten van de verschillende nationale rechtsstelsels).⁶⁴

Bij de vergelijking kunnen drie verschillende rechtsstelsels betrokken zijn, namelijk het nationale recht van de „brontaal”, het nationale recht van de „doeltaal” en het Unierecht. Een stelsel kan echter meerdere talen gebruiken, net zoals een en dezelfde taal kan worden gebruikt door meerdere stelsels.

De juristen-vertalers vertalen met name de volgende soorten teksten:

- normatieve teksten (Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, Reglementen voor de procesvoering van het Hof van Justitie en het Gerecht);
- beslissingen (arresten, beschikkingen en adviezen);
- de samenvattingen van beslissingen en de informatie over de niet-gepubliceerde beslissingen;
- de verzoeken om een prejudiciële beslissing, die afkomstig zijn van verschillende auteurs en waarin verschillende rechtsstelsels worden weerspiegeld;

64 | Gwénaél Glâtre heeft in dit verband gezegd dat „[h]et huidige Hof van Justitie (HvJ) [...] een vooraanstaande rol [speelt] bij de vertaling tussen nationale rechtsstelsels. Zijn competenties op vertaalgebied liggen aan de basis van de uitlegging van het Europees recht”, *L'anti-Babel: la forme „Europe” au défi de ses frontières linguistiques*, Blog van de Club de Mediapart, 16 november 2017: <https://blogs.mediapart.fr/gwenael-glâtre/blog/161117/l-anti-babel-la-forme-europe-au-defi-de-ses-frontieres-linguistiques>.

- de overige bij het Hof binnengekomen processtukken, waarvan de taal, de vorm en de stijl enorm kan variëren;
- de conclusies van de advocaten-generaal;
- de mededelingen voor het Publicatieblad;
- de perscommuniqués, dat wil zeggen informatieve teksten die weliswaar zijn opgesteld in eenvoudiger taal, maar juridisch aansluiten bij het origineel;
- documenten van diverse aard, zoals brieven, internetpagina's, enz.

De jurist-vertaler voert naast het juridisch vertaalwerk ook andere taken uit. Het gaat daarbij in de eerste plaats om revisiewerk. Daarbij wordt nagegaan of de oorspronkelijke tekst en de vertaling ervan door een derde — een andere jurist-vertaler of een freelancer — met elkaar overeenstemmen (volledigheid, juiste interpretatie, inachtneming van de regels van de doeltaal en correct gebruik van de doeltaal). De drie sleutelwoorden bij de revisie zijn loyaliteit (respect voor het verrichte werk), subsidiariteit (niet ingrijpen zonder objectieve rechtvaardiging) en solidariteit (niet afwijken van de goede praktijken van de eenheid). De jurist-vertaler die belast is met de revisie, stelt verbeteringen voor en maakt daarbij in voorkomend geval door middel van een commentaar duidelijk of er sprake is van de correctie van een fout, een nauwkeuriger formulering of een stilistische verbetering. Het is van belang dat er in elke eenheid wordt gereviseerd volgens een geharmoniseerde aanpak. Dit vereist niet alleen dat de praktijken worden geformaliseerd en dat er op gezette tijden wordt vergaderd, maar ook dat goede praktijken worden uitgewisseld tussen de eenheden. Om ervoor te zorgen dat het hele proces niet contraproductief wordt, mogen de verschillende fasen ervan ook niet nodeloos worden verzaamd: de kwaliteitscontrole, met name de revisie, moet zich richten op gevoelige of belangrijke documenten en op vertalingen van juristen-vertalers die (voorlopig) minder autonoom zijn, bijvoorbeeld omdat ze nog in opleiding zijn. De jurist-vertaler die revisiewerk doet, kan ook worden gevraagd om zijn hiërarchieke meerderen in te lichten over de prestaties van collega's (of freelancers), niet alleen voor beoordelingsdoeleinden, maar vooral met het oog op de handhaving van een homogeen kwaliteitsniveau.

Andere belangrijke taken van de jurist-vertaler zijn:

- bijdragen aan de algehele kwaliteit van de documenten in samenwerking met de auteurs en met de collega's van de andere vertaaleenheden (onderlinge hulp, proeflezen, beantwoording van vragen over het nationale recht, enz.);
- samenvattingen maken van bijzonder lange verzoeken om een prejudiciële beslissing⁶⁵ volgens gemeenschappelijke redactionele beginselen, doorgaans om meer structuur aan te brengen in de tekst. Deze samenvattingen worden vervolgens in alle talen vertaald en betekend in plaats van het oorspronkelijke verzoek, waarbij echter een uitzondering geldt voor het Frans: het oorspronkelijke verzoek wordt integraal in het Frans vertaald ten behoeve van het Hof en van de partijen die het recht hebben om schriftelijke opmerkingen in te dienen;
- bijdragen aan de juridische analyse van zaken, door de andere diensten van het Hof (griffies en directie Onderzoek en Documentatie) te ondersteunen door middel van het opstellen van notities die een tekst begrijpelijker maken en de vertaling ervan vergemakkelijken;
- optreden als referentiepersoon die de collega's van de andere vertaaleenheden alle relevante informatie verstrekt over een zaak uit haar of zijn eigen lidstaat;
- fungeren als de persoon die alle vragen verzamelt die bij de collega's van de andere vertaaleenheden zijn gerezen bij de vertaling van conclusies of arresten, dergelijke vragen waar mogelijk beantwoorden, en op gestructureerde wijze contact opnemen met het betrokken kabinet indien verduidelijking noodzakelijk is (zie *punt 2.3.2*);
- bijdragen aan juridische of documentaire onderzoeken en projecten, alsook aan de ontwikkeling van met name juridische terminologie en aan de harmonisatie daarvan;
- bijdragen aan de opleiding van collega's of freelancers;

65 | Artikel 98 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie.

- meehelpen om bekendheid te geven aan de dienst, door presentaties te geven over de regeling van het taalgebruik en over de organisatie en de aard van het werk van de jurist-vertaler, binnen de instelling, op interinstitutioneel niveau en voor een nationaal publiek, ook door middel van promotieactiviteiten buiten het Hof;
- namens haar of zijn vertaaleenheid contact onderhouden met de ondersteunende diensten, bijvoorbeeld op het gebied van informatietechnologie, terminologie, opleiding of beheer van het uitbestede werk;
- deelnemen aan wervingsprocedures (jury's van vergelijkende onderzoeken, comités voor de selectie van functionarissen en freelancers, nakijken van examens).

Het beroep van jurist-vertaler maakt een snelle ontwikkeling door als gevolg van het toenemende gebruik van nieuwe IT-instrumenten — met name op het gebied van neurale vertaling — die kwalitatief steeds beter worden (*zie punt 4.3.3*).

3.2.2 - Tolken

De tolken van het Hof zijn stuk voor stuk gediplomeerde conferentietolken die in staat zijn om te tolken vanuit een aantal — minimaal twee, maar meestal tussen drie en zes — officiële talen van de Unie. Gedurende hun gehele loopbaan leren zij nieuwe talen om deze na het afleggen van een speciale test aan hun talenpakket toe te voegen. De meeste tolken zijn geen jurist, omdat het niet realistisch zou zijn om van elke tolk te verlangen dat hij tevens een juridische achtergrond heeft, maar de specifieke aard van de werkomgeving drukt niettemin een duidelijke stempel op het werk van de tolkdienst als geheel en van de individuele tolken. Elke tolk raakt uiteindelijk gespecialiseerd in het juridische domein en ontwikkelt een bijzondere affiniteit met en aanleg voor juridische onderwerpen. Tijdens zittingen waarop uitspraak wordt gedaan, lezen de tolken het dictum van de arresten en de slotgedeelten van de conclusies van de advocaten-generaal gewoon voor, maar het is tijdens de pleitzittingen dat hun skills het meest nodig zijn en dat alle dimensies van het tolkwerk aan bod komen. Van de tolken die tijdens de zittingen vanuit een cabine de vertolking verzorgen, wordt namelijk verwacht dat zij de pleidooien van de vertegenwoordigers van de partijen en de vragen van de leden van de rechtsprekende formatie in real time omzetten, doorgaans in hun moedertaal. De gebruikte taal heeft vaak een hoog juridisch gehalte, en behalve dat de diverse sprekers niet allemaal in hetzelfde tempo spreken, spreken zij ook niet allemaal even goed en

duidelijk. De procesgemachtigden van wie de uiteenzetting moet worden vertolkt, zijn zeer dikwijls bij een nationale balie ingeschreven advocaten die zich uitdrukken volgens de juridische en taalkundige traditie van hun lidstaat en juridische begrippen uit die lidstaat bezigen in hun betoog ter verdediging van een bepaalde uitlegging van het Unierecht. De tolken hebben bij het simultaantolken tijdens de pleitzittingen te maken met verschillende uitdagingen: hoe slagen zij erin om zich tegelijkertijd te concentreren op de stem van de spreker, op de pleitnota, die hun te elfder ure is overhandigd, op de rode draad van het betoog en op de in de zittingszaal geprojecteerde presentatie, wanneer bovendien de spreker Italiaans praat terwijl zijn slides in het Engels zijn?

De tolken verzorgen de vertolking uit en naar de 24 officiële talen van het Hof tijdens de zittingen van de twee rechterlijke instanties en tijdens andere evenementen binnen de instelling, zoals protocolaire bezoeken, bijeenkomsten van functionarissen van de lidstaten, symposia van nationale magistraten en plechtige zittingen. Het werk van de tolk bestaat voor een groot deel uit voorbereiding. Het tolkwerk tijdens zittingen vergt een gedegen voorbereiding, waarmee vaak al dagen van tevoren wordt begonnen en die een groot deel van de werktijd van de tolk in beslag neemt. Om zijn werk goed te kunnen doen, moet de tolk beschikken over hetzelfde dossier als de deelnemers aan de terechtzitting. Dit zijn vaak omvangrijke dossiers die vergezeld gaan van honderden bladzijden aan bijlagen en doorspekt zijn met juridische begrippen, uitdrukkingen en argumenten die de tolk zich eigen moet maken. Permanente scholing en het op peil houden van de talenkennis zijn ook essentiële aspecten van het werk van de tolken. De tolken moeten strikte geheimhouding in acht nemen. De tolkdienst is sinds de oprichting van het Hof in 1952 meegegroeid met de behoeften van de instelling. De directie Tolken telt momenteel ongeveer 70 vaste tolken.

In een meertalige context als die van het Hof is het de taak van de tolken om iedere spreker te helpen zijn boodschap op duidelijke, natuurlijke en vloeiende wijze over te brengen aan de andere deelnemers aan de terechtzitting.

Het komt in de praktijk maar zelden voor dat er tijdens een zitting sprake is van de in de Reglementen voor de procesvoering van het Hof van Justitie en het Gerecht verankerde volledige meertaligheid, dat wil zeggen dat alle 24 talen aan bod komen. De eenheid Terechtzittingen en Middelen stelt voor elke zitting op maat gesneden teams samen, waarvan de samenstelling varieert naargelang van de procestaal, de talen van de ter zitting vertegenwoordigde lidstaten en de tolkbehoeften van de leden van de rechtsprekende formatie. Elke zitting heeft haar eigen talenregime en in de meeste gevallen zullen er maar een beperkt aantal cabines actief zijn, afhankelijk van het aantal talen dat door de deelnemers aan de zitting wordt gesproken.

De dienst maakt regelmatig gebruik van freelancers. Het gaat daarbij om tolken die staan op een gemeenschappelijke lijst van tolken die zijn geaccrediteerd bij de instellingen van de Unie. Hun indienstneming is geregeld in een overeenkomst tussen de instellingen van de Europese Unie en de Internationale Vereniging van conferentietolken (IACI). Bij het Hof omvat het contract één voorbereidingsdag die verplicht in de gebouwen van het Hof moet worden doorgebracht. De freelancers worden begeleid door de vaste collega's die zijn ingedeeld voor dezelfde zitting, worden opgenomen in het team en moeten dezelfde beroepsregels in acht nemen: geheimhouding, terughoudendheid en collegialiteit.

Ook voor tolken gaan de technologische ontwikkelingen snel. De meest recente ontwikkelingen betreffen de mogelijkheid om op afstand deel te nemen aan pleitzittingen, die moest worden ingevoerd wegens de reisbeperkingen in verband met de door Covid-19 veroorzaakte crisis, maar die waarschijnlijk tot op zekere hoogte zal blijven bestaan⁶⁶, en de uitzending van bepaalde terechtzittingen via webstreaming.

3.2.3 - Correctoren/taalredacteuren

Instandhouding van de meertaligheid betekent ook instandhouding van de taalkwaliteit. Het zijn bij het Hof onder meer de correctoren, ook wel taalredacteuren genoemd, die deze kwaliteit moeten waarborgen. De correctoren hebben met name tot taak om teksten te controleren op het vlak van de naleving van de taalkundige en typografische afspraken, om te volgen hoe de taal zich ontwikkelt, om toezicht te houden op goede gebruiken en, meer in het algemeen, om hun moedertaal te beschermen.

Voordat de betrokken teksten, dat wil zeggen met name arresten, beschikkingen, conclusies van de advocaten-generaal en samenvattingen van de beslissingen, worden verspreid of gepubliceerd, moeten zij zodanig worden bewerkt dat zij in alle opzichten voldoen aan de vooraf opgestelde regels op het gebied van typografie en opmaak. Dit is de taak van de correctoren.

66| Gaudissart, M.-A., „La Cour de justice de l'Union européenne face à la crise sanitaire”, *Revue des affaires européennes*, nr. 1, 2020, blz. 97-107. Dit artikel is in 2021 geactualiseerd en gepubliceerd in het kader van het werk van Dubout, E., en Picod, F., *Le Coronavirus et le droit de l'Union européenne*, Éditions Bruylant, 2021, blz. 573-593). Het artikel is ook geactualiseerd en gepubliceerd in het Roemeens: „Funcționarea Curții de Justiție a Uniunii Europene în timpul pandemiei Covid-19”, *EuRoQuod Revista Rețelei naționale de judecătore-coordonatori în materia dreptului Uniunii Europene*, 2020.

De werkzaamheden van de corrector zijn echter in de loop der tijd veranderd. De volledige informatisering van de werkstromen ging namelijk aanvankelijk gepaard met steeds complexere opmaaktaken. Dankzij de inspanningen die zijn gedaan om de binnen de instelling geproduceerde documenten te structureren en door de implementatie van een geautomatiseerde vertaalomgeving (thans gebaseerd op het programma Trados Studio) die ervoor zorgt dat de structuur van de documenten aan het einde van de vertaalwerkzaamheden wordt hersteld, hoeven die opmaaktaken tegenwoordig alleen nog maar te worden uitgevoerd bij documenten zonder een dergelijke structuur.

Tegelijkertijd is het werk van de corrector geleidelijk veelomvattender geworden. Want terwijl de corrector een tekst doorloopt om de typografie en de opmaak ervan te perfectioneren, kan hij ook andere verbeterpunten signaleren. Zo kan hij ontdekken dat bepaalde passages tijdens het vertaalproces per ongeluk zijn weggelaten, een elegantere of duidelijkere formulering voorstellen, of bepaalde correcties doorvoeren op het gebied van spelling of grammatica in een context waarin taal evolueert en het zijn taak is om de ontwikkelingen op taalkundig gebied te volgen. Deze nieuwe taken verklaren waarom tegenwoordig eerder wordt gesproken van taalredacteurs dan van correctoren.

Tot slot hebben de correctoren taken op het vlak van het begeleiden en opleiden van collega's, nemen zij deel aan de algemene strategische reflectie en doen zij suggesties om de taalkundige kwaliteit van de vertaalde documenten te verbeteren. Zij leveren ook een bijdrage aan de ontwikkeling van de interne en interinstitutionele regels die gelden voor het schrijven in de taal van hun eenheid.

3.2.4 - Managementassistenten en secretariaatsmedewerkers

De managementassistent geeft uitvoering aan de beheersbesluiten van het hoofd van de vertaaleenheid. Het kan daarbij gaan om het coördineren van de secretariaatswerkzaamheden, het organiseren van de uitbestedingsprocessen in samenwerking met de eenheid Planning en Externe Vertaling (aanvragen van bestelbonnen en verwerken van de facturen), het opstellen van dashboards voor monitoring en beheer, en soms het uitdelen van vertaal- en revisiewerk aan de juristen-vertalers volgens de door het hoofd van de eenheid vastgestelde criteria.

Nu het typewerk, dat van oudsher de belangrijkste taak was van een secretariaat, geleidelijk is verdwenen, houden de secretariaatsmedewerkers zich tegenwoordig hoofdzakelijk bezig met de invoer van de teksten, de voorbereiding van de teksten

alvorens die worden toegewezen aan de juristen-vertalers, en het uitsturen van de vertaalde teksten naar de gebruikers in volgende stadia.

De secretariaatsmedewerkers ontvangen de vertaalaanvragen en andere informatie via de daarvoor bestemde IT-tool. Zij hebben ook tot taak om een groot aantal documenten voor te bewerken. Daarbij wordt gekeken welke elementen reeds in de ontwerpvertaling kunnen worden opgenomen zonder dat er een jurist-vertaler aan te pas hoeft te komen. Het kan bijvoorbeeld gaan om het kopiëren en plakken van bepaalde passages of, wat steeds vaker voorkomt, om het vervolledigen van het ondersteunend materiaal ten behoeve van de vertaler in de geautomatiseerde vertaalomgeving van Trados Studio, waarbij referentiedocumenten of terminologiebestanden worden toegevoegd naargelang van de kenmerken van het te vertalen document.

Wegens de toename van het aantal externe medewerkers en van het aantal uitbestede bladzijden ondersteunen de secretariaatsmedewerkers verder de managementassistent bij het beheer van de freelancers. Zij zorgen voor het opstellen en het invoeren van de formulieren voor de kwaliteitscontrole van de externe vertalingen, onderhouden de contacten met de freelancers en bereiden de correspondentie met deze medewerkers voor. Sommige secretariaatsmedewerkers moeten ook in staat zijn om de administratie van de door de freelancers verrichte werkzaamheden te verzorgen met toepassing van de procedures, de raamovereenkomst en het financieel reglement.

Dat de teksten worden voorbereidt voordat zij worden toegewezen aan de juristen-vertalers, is het opvallendste element van de geleidelijke transformatie van de rol van de secretariaten. Deze geautomatiseerde voorbereiding — die tegenwoordig beschikbaar is via de *toolkit* binnen de geautomatiseerde vertaalomgeving van Trados Studio — vindt plaats voor arresten, beschikkingen, conclusies, samenvattingen van beslissingen, informatie over niet-gepubliceerde beslissingen en verzoeken om een prejudiciële beslissing. Andere documenten moeten nog op de traditionele wijze worden bewerkt.

De assistenten die zijn belast met de vertaaldossiers, begeleiden de juristen-vertalers tegenwoordig dus op een andere manier bij het vertaalproces: zij verschaffen informatie, met name over wijzigingen, en organiseren de planning en de documentenstroom.

Er wordt ook veel aandacht besteed aan de vertaalaanvragen. De secretariaatsmedewerkers moeten nagaan of alle door de aanvrager genoemde elementen in het document zijn opgenomen en of het document voldoet aan alle vereisten op het gebied van vorm en kwaliteit.

De secretariaten van het DGM en van de ondersteunende diensten hebben tot taak om al deze werkzaamheden te ondersteunen door verschillende operationele en administratieve taken uit te voeren en daarbij de binnen het directoraat-generaal vastgestelde procedures, regels en technieken toe te passen en op die manier ertoe bij te dragen dat het directoraat-generaal als geheel goed functioneert. Zij zorgen voor de uitwisseling van informatie, voor een permanente follow-up van de voortgang van de werkzaamheden en voor de communicatie met de gebruikers van de diensten van het DGM en met de interne en externe dienstverleners.

3.2.5 - Specifieke functies

Om het personeel van de vertaaldienst en de tolkdienst bij zijn werk te ondersteunen, kan het DGM een beroep doen op personen die in ondersteunende teams of eenheden (zie punt 3.1) specifieke functies uitoefenen. Die assistenten en administrateurs zijn met name belast met het bijhouden van het personeelsbestand, de ontvangst en de opleiding van het personeel, bepaalde taken op het gebied van statistische analyse en het beheer van administratieve dossiers. Op meer technische gebieden maakt de dienst ook gebruik van experts zoals informatici die gespecialiseerd zijn in de ontwikkeling van managementtools of vertaalhulpmiddelen, managers die verantwoordelijk zijn voor de elektronische voorbewerking van de documenten of die zich bezighouden met de stroom vertaalaanvragen en de administratieve, contractuele en financiële procedures met betrekking tot de uitbesteding van werk.

Het DGM wordt ook ondersteund door de eenheid Terminologische Projecten en Coördinatie. De terminologen en documentalistinnen die bij die eenheid werken zijn voor het merendeel juristen en dragers — in samenwerking met de juristen-vertalers — hoofdzakelijk bij aan het opzetten en het coördineren van terminologieprojecten. Zij werken mee aan de totstandbrenging en de verbetering van de terminologiefiches en aan het controleren van de kwaliteit ervan met het oog op de opname in de terminologiedatabank van de Unie, bekend als IATE⁶⁷. Zij ondersteunen de juristen-vertalers bij hun werk door op verzoek terminologisch en documentair onderzoek te verrichten waarvan de instelling met name in het kader van de behandeling van verzoeken om een prejudiciële beslissing profiteert. Diezelfde personen verzorgen ook allerlei cursussen op het gebied van terminologie en taal- en terminologische hulpmiddelen

67 | <https://iate.europa.eu/home>

en op het gebied van technieken en instrumenten voor documentair onderzoek, en zorgen voor de coördinatie van de verzoeken van de kabinetten in het kader van het vergelijkend taalonderzoek. Enkele personen met een meer technische achtergrond realiseren onder leiding van het hoofd van de eenheid, en in nauwe samenwerking met het DGM, de interne communicatiemiddelen van dit directoraat-generaal.

3.3 - Externe medewerkers

Om in alle vertaal- en tolkbehoeften te kunnen voorzien, maakt het DGM op grote schaal gebruik van extern personeel, dat steeds meer samenwerkt met het interne personeel, uiteraard binnen de grenzen van wat volgens de overeenkomsten en de regels op het gebied van aanbestedingen is toegestaan, en afhankelijk van de mate van vertrouwelijkheid van de documenten.

3.3.1 - Juristen-vertalers en freelancevertalers

Met name bij de juridische vertaaldienst past het uitbesteden van vertaalwerk in het kader van een deugdelijk beheer, want als er steeds genoeg ambtenaren beschikbaar zouden zijn om alle pieken in de werklust te kunnen opvangen, zou een groot deel van dat arbeidspotentieel onderbenut blijven in de perioden waarin de werklust op een normaal niveau ligt. Overigens is dit inmiddels een nogal theoretisch risico geworden, aangezien de werklust tegenwoordig zo hoog is dat de vertaaldienst zonder de hulp van de freelancers niet in staat is om zijn kerntaken uit te voeren.

De juridische vertaaldienst werft zijn freelancers door middel van aanbestedingen. Zo is er een aanbesteding voor elke doeltaal. Het is echter niet zo dat alle aanbestedingen alle mogelijke brontalen bestrijken. Dit is alleen het geval bij de aanbesteding voor juridische vertalingen naar het Frans, aangezien de Franstalige vertaaleenheid processtukken rechtstreeks moet vertalen uit elk van de officiële talen en dus nooit via een *spiltaal* (zie punt 3.6.2) werkt. De andere vertaaleenheden schrijven aanbestedingen uit voor de vertaling van teksten in hun taal vanuit in elk geval het Frans en de vijf spiltalen⁶⁸, en eventueel vanuit andere talen voor zover daaraan behoefte bestaat. Met name de „spiltaaleenheden”, dat wil zeggen de eenheden die zorgen voor de vertalingen van waaruit andere eenheden vertalen naar hun eigen taal, zien erop toe dat ook de talen worden gedekt waarvoor hun taal de spiltaal is. De andere vertaaleenheden dan de

68| Zoals gezegd zijn die spiltalen het Duits, het Engels, het Spaans, het Italiaans en het Pools.

Franstalige zullen met name willen beschikken over een lange lijst met contractanten die kunnen vertalen vanuit het Frans, omdat dit de taal is waarin het merendeel van de te vertalen documenten is opgesteld.

In het kader van die aanbestedingen stelt de gesubdelegeerd ordonnateur, in dit geval het hoofd van de eenheid of zijn vervanger, nadat de commissie voor opening van de inschrijvingen en de teams die de aanvragen tot deelneming en de inschrijvingen moeten beoordelen, hun werk hebben gedaan, voor elk perceel (talencombinatie) een lijst op van inschrijvers aan wie een raamovereenkomst moet worden aangeboden. Op basis van die overeenkomst zullen zij worden benaderd voor vertaalwerk in de volgorde waarin zij voorkomen op de dynamische lijst van de contractanten. Die volgorde wordt bepaald op basis van de ratio prijs (30 %)/kwaliteit (70 %).

De freelancers kunnen in beginsel alleen deelnemen aan de aanbestedingen als zij beschikken over een diploma in de rechten van een lidstaat. Aangezien juristen die in staat zijn om te vertalen uit de gewenste talen, in de praktijk dun gezaaid zijn, hebben verschillende vertaaleenheden die voorwaarde echter versoepeld voor percelen die kampen met een tekort: zij accepteren inmiddels ook andere opleidingen dan een juridische opleiding, mits de betrokken persoon beschikt over ervaring op het gebied van het vertalen van juridische teksten. De voorkeur blijft evenwel uitgaan naar inschrijvers met een juridische achtergrond.

Voor elke vertaalaanvraag wordt een bestelbon opgesteld. Bij de telling van het aantal contractuele bladzijden worden vergelijkbare tekstpassages die met behulp van IT-tools zijn gevonden in de interinstitutionele vertaalgeheugens (*Euramis*) in mindering gebracht. De kwaliteit van elke geleverde vertaling wordt gecontroleerd voordat de door de freelancer toegestuurde factuur kan worden verwerkt en betaald. De vertaling dient van perfecte kwaliteit te zijn. Indien dit niet het geval is, worden er contractuele sancties toegepast in de vorm van een vermindering van het uit te betalen bedrag of zelfs opzegging van de raamovereenkomst.

De door de freelancers geleverde ondersteuning is inmiddels onmisbaar geworden. Aangezien het DGM zijn middelen zo efficiënt mogelijk wil inzetten in een context die wordt gekenmerkt door een toenemende werklast, budgettaire beperkingen en deadlines die moeten worden gerespecteerd, voert het sinds eind 2015 een ambitieus project uit dat erop gericht is de inzet van freelancers te optimaliseren. Met de vijf hoofddoelstellingen van dit project wordt ernaar gestreefd om:

- voor elke doeltaal over genoeg externe medewerkers te beschikken om alle noodzakelijke brontalen te dekken;
- externe vertalers met een voltooide juridische opleiding aan te trekken teneinde de inzet van vertalers zonder juridische achtergrond te verminderen;
- kwalitatief goede vertalingen te verkrijgen die onmiddellijk kunnen worden gebruikt;
- de omstandigheid dat de externe medewerkers met een juridische achtergrond dicht bij hun nationale rechtstelsels staan, te benutten om een zo relevant mogelijke juridische terminologie te waarborgen;
- de contractanten vertrouwd te maken met de werkmethoden van de vertaaleenheden, onder meer door regelmatig bijeenkomsten te organiseren en door hulpmiddelen ter beschikking te stellen op het gebied van IT, terminologie en documentatie.

Om meer freelancemedewerkers aan te trekken, brengen medewerkers van alle vertaaleenheden regelmatig bezoeken aan de lidstaten met een tweeledig doel, namelijk ten eerste om opleidingen, presentaties en vraag- en antwoordsessies te verzorgen voor hun bestaande freelancers, en ten tweede om in universiteiten en bij beroepsverenigingen doelgroepen bewust te maken van de mogelijkheid om als freelancevertaler te werken voor het Hof, al dan niet in combinatie met andere werkzaamheden. Zo zijn er in 2019 tal van dergelijke dienstreizen georganiseerd, onder meer door de Malteestalige vertaaleenheid, waarbij een aantal medewerkers de gelegenheid heeft gekregen om meer dan 500 scholieren te ontmoeten en enthousiast te maken voor het leren van talen, en door de Nederlandstalige vertaaleenheid, naar aanleiding waarvan er cursussen juridische vertaling zijn opgezet aan de universiteiten van Nijmegen (Nederland) en Gent (België).

Er vinden ook promotie- en communicatieactiviteiten plaats in het kader van de aanbestedingen, door middel van posters, brochures of advertenties in de gespecialiseerde pers en op internet, en de informatie op de website van het Hof wordt regelmatig bijgewerkt.

Deze investeringen hebben al hun vruchten afgeworpen, zoals blijkt uit de gestage toename van het aantal inschrijvingen dat is beoordeeld in het kader van de aankondigingen voor een opdracht waarvoor freelancers zich konden inschrijven.

De vertaaleenheden zien proactief toe op de kwaliteit van de externe vertalingen en organiseren daartoe tal van bijeenkomsten met de externe medewerkers. Deze bijeenkomsten zijn bedoeld om de freelancers bewust te maken van de eisen van het DGM en om hun een overzicht te geven van de werkmethoden, de instrumenten die hun ter beschikking staan en de hulpmiddelen die beschikbaar zijn via een beveiligd interinstitutioneel platform. De bijeenkomsten zijn voor de freelancevertalers ook een geschikte gelegenheid om de problemen aan te kaarten die zij bij hun werk tegenkomen, en om concrete antwoorden te krijgen van de vertaaleenheden.

Eind 2022 liepen er 1 425 raamovereenkomsten voor juridische vertalingen, die in totaal 195 talencombinaties bestreken. Toch blijft het noodzakelijk om actief op zoek te gaan naar freelancers. Voor sommige gewenste talencombinaties konden namelijk geen freelancers worden gevonden, en voor andere talencombinaties is de dekking ontoereikend. Er kan niet worden volstaan met het plaatsen van advertenties in de pers en in andere media, aangezien het er niet alleen om gaat het op de markt aanwezige arbeidspotentieel te mobiliseren, maar ook interesse voor het vak te wekken.

Dankzij het project dat de inzet van freelancers wil optimaliseren, is het uitbestedingspercentage geleidelijk opgelopen tot 42 % in 2021, wat betekent dat veruit het grootste deel van de minder vertrouwelijke documenten thans wordt uitbesteed (de verzoeken om een prejudiciële beslissing, de processtukken, de conclusies van de advocaten-generaal en, in voorkomend geval, arresten die al zijn uitgesproken). De vaste medewerkers worden hierdoor aanzienlijk ontlast, ook al moeten de vertalingen van de freelancers worden nagekeken, zowel om contractuele redenen als met het oog op het waarborgen van de kwaliteit.

De vertaaldienst stelt alles in het werk om te zorgen voor een zo hoog mogelijke kwaliteit, onder meer door documentaire, terminologische en methodologische hulpmiddelen met de freelancers te delen en door middel van een didactisch en consequent feedbackbeleid. Tegelijkertijd is er binnen het DGM een kwaliteitsnetwerk opgezet dat bedoeld is om interne juristen-vertalers die zijn aangewezen als kwaliteitsadviseurs van de vertaalafdelingen, in de gelegenheid te stellen om ervaringen en ideeën uit te wisselen over de kwaliteit van de vertalingen, inclusief die van de freelancers. Er is inmiddels over verschillende onderwerpen gesproken, met name over de noodzaak om de revisiepraktijken en de criteria voor kwaliteitscontrole te harmoniseren en om de aan de freelancers toegestuurde beoordelingen beter te structureren.

Er wordt ook veel werk verzet door de ondersteunende eenheden, die zich inspannen om op het beveiligde interinstitutionele platform referentie- en ondersteunend materiaal ter beschikking te stellen van de freelancers (terminologiedatabanken, documentatie, gidsen op het gebied van terminologie en documentair onderzoek, enz.). Een en ander gaat gepaard met methodologische en technische ondersteuning die erop gericht is de voorbereiding van het vertaaldossier te vergemakkelijken en in dat dossier alle referentiedocumenten op te nemen die de freelancer in staat moeten stellen om kwaliteitswerk te leveren.

Aangezien tussen 2015 en 2022 het aantal uitbestede bladzijden met bijna 35 % is toegenomen, en het aantal bestelbonnen en betalingen met meer dan 61 % respectievelijk 42 %, is de werklast van degenen die in de vertaaleenheden en in de ondersteunende eenheden belast zijn met managementtaken op dit gebied, navenant gestegen.

De mogelijkheden om vertaalwerk uit te besteden, zijn echter niet onbegrensd. De ontwerpbeslissingen, die het grootste deel van de werklast van de juridische vertaaldienst uitmaken, zijn immers zeer vertrouwelijke documenten waarvan de vertaling niet kan worden uitbesteed vóór de datum van de uitspraak. Na de ondertekening of de uitspraak ervan worden die beslissingen openbare documenten. Zoals gezegd streeft de juridische vertaaldienst er echter naar om zo veel mogelijk taalversies van de beslissingen beschikbaar te stellen tegen de dag van de uitspraak, wat betekent dat de vertaling van de beslissingen niet kan worden uitbesteed, tenzij van dat doel wordt afgezien.

3.3.2 - Freelancetolken of AIC's

De directie Tolken maakt gebruik van tolken die bij de instellingen van de Unie zijn geaccrediteerd.

De freelancetolken, die ook wel hulpconferentietolken of AIC's (*agents interprètes de conférence*) worden genoemd, zijn essentieel om de goede werking van de tolkendienst te verzekeren en om deze dienst in staat te stellen om zich steeds weer aan te passen aan de specifieke taaleisen van de zittingen.

De indienstneming van de AIC's wordt geregeld door de overeenkomst die het Europees Parlement, de Europese Commissie en het Hof hebben gesloten met de Internationale Vereniging van conferentietolken (IACI).

De toewijzing van de tolken aan de zittingen en de werving van de freelancers vinden plaats via een specifieke applicatie die is gekoppeld aan een bij de Commissie ondergebrachte

databank (*Webcalendar*) en die door het Parlement, de Commissie en het Hof wordt gebruikt om een gemeenschappelijke lijst van AIC's te beheren die zijn geslaagd voor de interinstitutionele *accreditatietest*.

In 2022 heeft de directie Tolken 416 verschillende freelancetolken ingehuurd voor in totaal 3 396 contractdagen, wat neerkomt op gemiddeld 92 contractdagen per zittingsweek. Het inhuren van freelancers is voor het Hof ook een manier om talenten te vinden die de vaste tolken kunnen opvolgen, en om tegelijkertijd een beperkte groep bekwame AIC's aan zich te binden.

Freelancetolken die bij het Hof komen werken, worden altijd verwelkomd en begeleid door een collega. Zij ontvangen het complete dossier van de zaak waarin zij als tolk moeten optreden, inclusief de pleitnota's die daags vóór de zitting of op de ochtend van de zitting beschikbaar zijn. Op zon- en feestdagen zijn er tolken in vaste dienst aanwezig om hen te ontvangen. De freelancetolken beschikken altijd over één dag om een zitting voor te bereiden. Deze voorbereidingsdag, die zowel op een doordeweekse dag als op een zon- of feestdag kan vallen, stelt hen in staat het dossier van de zaak te bestuderen. Deze voorbereidingstijd, waarin het Hof als enige instelling voorziet, is absoluut noodzakelijk ter waarborging van de kwaliteit van de vertolking tijdens de pleitzittingen, die vaak over zeer ingewikkelde juridische en technische vragen gaan.

Dit zij aan zij werken met de freelancetolken doet natuurlijk denken aan het project dat erop gericht is de inzet van freelancevertalers te optimaliseren, waarmee het veel gemeen heeft. De tolkendienst en de vertaaldienst vinden ook hier concrete mogelijkheden om de krachten te bundelen, met name door middel van bezoeken, missies en acties die bedoeld zijn om nieuwe freelancers te vinden en om de bestaande freelancers te ondersteunen.

3.4 - Belang van de kwaliteit van de juridische vertalingen en van de vertolking bij het Hof

3.4.1 - Kwaliteit van de juridische vertalingen

Het is essentieel dat de vertaling in de procestaal van de hoogste kwaliteit is, aangezien de draagwijdte van de rechterlijke beslissing volstrekt duidelijk moet zijn voor de partijen en, in het geval van een prejudiciële verwijzing, voor de verwijzende rechter. De vertaling moet van een zodanige kwaliteit zijn dat de gegeven beslissing net zo duidelijk is als de beslissing die door de hoogste rechter van een lidstaat zou worden gegeven in een

zuiver nationale context. Technisch gezien is de beslissing weliswaar het resultaat van een vertaling uit de taal van de beraadslaging, te weten het Frans, maar juridisch gezien gaat het om de procestaal, zodat de beslissing net zo duidelijk en nauwkeurig moet zijn als wanneer zij in deze taal was opgesteld.

De kwaliteit van de vertalingen is echter niet alleen in dit opzicht van belang. Sinds de arresten Van Gend & Loos (*zie voetnoot 18*) en Costa⁶⁹ heeft het Unierecht rechtstreekse werking en heeft het voorrang boven het nationale recht. Behalve in het geval van richtlijnen is de toepasselijkheid van het Unierecht niet afhankelijk van nationale omzettingsmaatregelen. In de rechtspraak van de rechterlijke instanties van het Hof wordt het Unierecht toegepast en uitgelegd. Dit betekent dat de hoogste kwaliteitsstandaard niet alleen geldt voor de versie in de procestaal, waarin het Hof formeel uitspraak heeft gedaan, maar ook voor alle andere talen waarin de beslissing wordt vertaald, met name in prejudiciële zaken (werking erga omnes). De beslissing of de uitlegging van de Unierechter zal immers bindend zijn voor alle lidstaten, zowel op wetgevend en uitvoerend als op rechterlijk niveau. De nationale rechters laten de gevolgen van de beslissing of de uitlegging van de Unierechter doorwerken in hun eigen beslissingen. Zelfs de kleinste juridische verschillen kunnen leiden tot een uiteenlopende rechtspraak in de lidstaten en daarmee de eenvormige toepassing van het Unierecht ondermijnen. Dit kan zeer ernstige gevolgen hebben, bijvoorbeeld voor de goede werking van de interne markt, voor de internationale handel, voor het goed functioneren van de gemeenschappelijke ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, en zelfs voor de grondrechten. Bovendien zou daardoor het imago van het Hof en van de Europese Unie als geheel worden geschaad. Tot slot zouden dergelijke verschillen rechtsonzekerheid kunnen creëren. Die rechtsonzekerheid zou niet alleen de genoemde schadelijke gevolgen hebben, maar zou ook leiden tot een potentieel groot aantal prejudiciële verzoeken aan het Hof om iets te verduidelijken wat van meet af aan duidelijk had moeten zijn.

Het nut zelf van de talendiensten hangt af van de geleverde kwaliteit. Als de juridische vertalingen niet van de hoogste kwaliteit waren, zouden de gebruikers van de betrokken taalversies dit snel merken, aangezien zij de overgebrachte inhoud moeilijker zouden kunnen vatten en soms zelfs op het verkeerde been zouden worden gezet. Zij zouden zich dan vanzelf ook of uitsluitend gaan baseren op de taalversie waarin de tekst is opgesteld, voor zover zij de betrokken taal ook maar enigszins machtig zijn, ook al zou

69| Arrest van 15 juli 1964, 6/64, [EU:C:1964:66](#)

vergeleken met een kwalitatief goede versie in hun eigen taal het verlies aan tekstbegrip enorm zijn. Nog erger is dat de lezer zich daar in sommige gevallen niet eens van bewust zou zijn, juist omdat hij geen vergelijkingsmateriaal zou hebben.

De vertalingen zouden dan nutteloos worden en één taal zou alle andere talen gaan vervangen, namelijk die waarin de tekst is geredigeerd. Welke taal dat ook is (bij het Hof is dat het Frans, maar bij de meeste Europese en internationale instellingen het Engels), anderstaligen zouden een in die taal opgestelde tekst nooit zo gemakkelijk en goed begrijpen als een tekst in hun moedertaal. De gelijkheid zou daarmee worden doorbroken en van meertaligheid zou geen sprake meer zijn.

Maar wat is dan kwaliteit? Hoe moet kwaliteit worden gedefinieerd?

We kunnen stellen dat de volgende elementen bepalend zijn voor de kwaliteit van een vertaling: getrouwheid aan het origineel, volledigheid, coherentie, duidelijkheid, nauwkeurigheid, vlotheid, taalkundige juistheid (spelling, interpunctie, syntaxis), een taalregister dat past bij het betrokken soort document en inachtneming van de termijnen.

Het coherentievereiste lijkt misschien een vanzelfsprekendheid, maar coherentie heeft in de context van de juridische vertaling meerdere dimensies. Er moet sprake zijn van juridische coherentie (coherentie van de redenering), interne coherentie (terminologie, herhalingen, verwijzingen, enz.), externe coherentie [diachronisch (coherentie in de tijd) en synchronisch (coherentie met de andere taalversies)], terminologische coherentie (niet „het wiel opnieuw uitvinden”), fraseologische coherentie (de juridische fraseologie vormt een aanvulling op de terminologie) en formele coherentie (naleving van de door de eenheid vastgestelde regels).⁷⁰

Inachtneming van de termijnen kan weliswaar worden gezien als een element dat losstaat van de intrinsieke kwaliteit van een vertaling, maar het tijdig aanleveren van een vertaling is toch een wezenlijk aspect van de kwaliteit van de dienst. Men kan zich immers moeilijk een nuttelozer vertaling voorstellen dan een vertaling die op het sleutelmoment niet voorhanden is. De te late vertaling van een processtuk kan de hele gerechtelijke procedure vertragen; een te late vertaling van een beslissing in de processtaat belet simpelweg de totstandkoming van de beslissing, en een te late vertaling

70| Lefèvre, T., Bové, P., „La Langue de la traduction dans le droit des traités internationaux et dans les juridictions internationales”, *Journal des Tribunaux*, nr. 6540, 22 november 2013, blz. 755-757.

van een beslissing alleen voor publicatiedoeleinden maakt het voor bepaalde groepen burgers onmogelijk om tegelijk met de andere taalgroepen kennis te nemen van de nieuwe rechtspraak, wat leidt tot ongelijkheid tussen die groepen.

De vertaaldienst heeft in de loop der tijd dan ook een „kwaliteitsaanpak” ontwikkeld, die hij actief hanteert en voortdurend verbetert naargelang van de eisen en van de verschillende gebeurtenissen die gevolgen kunnen hebben voor de vertalingen (werklast en budgettaire beperkingen, maar ook ontwikkeling van de rechtspleging en van de bevoegdheden van het Hof, ontwikkeling van de rechterlijke instanties, enz.). Aan deze kwaliteitsaanpak ligt de gedachte ten grondslag dat de basis voor de uiteindelijke kwaliteit van de teksten in een zo vroeg stadium moet worden gelegd, in de fasen die voorafgaan aan en samenlopen met het vertaalwerk, in voorkomend geval in samenwerking met de auteurs.

De vertaaldienst heeft een aantal maatregelen ingevoerd om de juristen-vertalers te helpen de kwaliteit te waarborgen van de vertalingen die in het kader van prejudiciële verwijzingen worden gemaakt, met name van de vertalingen vanuit een spiltal.

Bij de behandeling van verzoeken om een prejudiciële beslissing speelt de referentiepersoon een centrale rol. Dit is een binnen de procestaaleenheid aangewezen jurist-vertaler die over alle (taalkundige en juridische) competenties beschikt die nodig zijn om zijn collega's (met de vertaling belaste juristen-vertalers en anderen) bij te staan gedurende de behandeling van het document. De referentiepersoon maakt bijvoorbeeld het document minder omvangrijk en vergemakkelijkt de vertaling ervan (toevoegen van commentaren, met name bij specifieke nationale rechtsbegrippen, schrappen van bepaalde passages met daarbij uitleg, diverse aanwijzingen en toevoegingen, enz.), zonder daarmee echter de betekenis of de geest van de tekst geweld aan te doen. Er wordt nooit ingegrepen in de prejudiciële vragen. Vaak moet de referentiepersoon een samenvatting maken waarin de wezenlijke inhoud van het verzoek om een prejudiciële beslissing wordt weergegeven. Die samenvatting wordt dan vertaald in alle talen, met uitzondering van het Frans, aangezien het verzoek om een prejudiciële beslissing altijd integraal wordt vertaald in de taal van de beraadslaging. Tot slot voert de referentiepersoon nog andere taken uit om de behandeling en de vertaling van een verzoek om een prejudiciële beslissing te vergemakkelijken: voorafgaande analyse van de tekst en van de juridische context, alsook aanduiding van identieke of soortgelijke passages die reeds zijn vertaald in andere zaken.

Gedurende het vertaalproces staat die referentiepersoon de andere juristen-vertalers bij door hun vragen te beantwoorden in een daartoe aangemaakte wiki, of door de gebruikte terminologie of het nationale recht voor hen te verduidelijken. De referentiepersoon heeft vervolgens tot taak de vertaling in de taal van de beraadslaging en, in voorkomend geval, die in de spiltaal te controleren op eventuele fouten of onnauwkeurigheden, die in die twee talen een bijzonder risico vormen.

Er rust ook een bijzondere verantwoordelijkheid op de Franstalige vertaaleenheid en op de „spiltaaleenheden”, aangezien de kwaliteit van hun vertaling bepalend is voor die van de vertalingen die op basis van hun vertaling worden gemaakt. De Franstalige vertaaleenheid ziet er gedurende de hele procedure en aan het einde van de schriftelijke behandeling op toe dat de in het dossier gebruikte terminologie coherent is.

De terminologische werkzaamheden passen volledig in de kwaliteitsaanpak. Die werkzaamheden dragen ook bij aan de rationalisatie-inspanningen: zij vormen als zodanig een aanvulling op de door de rechterlijke instanties genomen bezuinigingsmaatregelen en liggen in het verlengde daarvan. De terminologie zal verderop aan bod komen in het kader van de vertaalstrategieën (*zie punt 4.1.3*).

3.4.2 - Kwaliteit van de vertolking

Dezelfde kwaliteitseis geldt *mutatis mutandis* voor de vertolking, met dit verschil dat het tolken in real time plaatsvindt en er dus geen controle of correctie achteraf mogelijk is. Terwijl de jurist-vertaler de tijd kan nemen om een auteur een dienst te bewijzen door met de vertaling de kwaliteit van diens werk te verbeteren — zonder na te laten het betoog van de auteur nauwgezet en zin voor zin weer te geven —, heeft de tolk niet veel tijd om na te denken.

Anticipatie bepaalt dus in hoge mate de kwaliteit van de vertolking. Anders dan men misschien zou denken, begint het werk van de tolk niet op het moment waarop hij achter zijn microfoon plaatsneemt en zijn koptelefoon opzet. Aan het werk in de cabine gaat een zorgvuldige voorbereiding vooraf, waarmee de tolk vaak al dagen tevoren is begonnen en die een groot deel van zijn werktijd in beslag neemt. Permanente scholing is ook essentieel: om de door een spreker uitgesproken woorden in real time te kunnen analyseren en de betekenis ervan getrouw te kunnen weergeven, moet de tolk over een gedegen talenkennis en inhoudelijke kennis beschikken. Natuurlijk blijft de tolk afhankelijk van de spreker, dat wil zeggen van diens spreektempo en van de helderheid van diens

redenering, maar een goede kennis van het dossier, van het onderwerp en van de taal waaruit wordt getolkt, is dikwijls voldoende om deze moeilijkheden te overwinnen.

Een en ander betekent dat het uiterst moeilijk is om een tolk op korte termijn te vervangen. De zitting moet hoe dan ook doorgaan en de tolk die wordt geacht tijdens de zitting te tolken, moet ervoor zorgen op tijd aanwezig te zijn. Dit is in zekere zin wat moet worden verstaan onder „inachtneming van de termijnen” in een context waarin onmiddellijk moet worden gepresteerd.

Zowel voor het vertalen als voor het tolken geldt dat de werving van de juiste personen de belangrijkste kwaliteitsvoorwaarde is.

3.5 - Werving en permanente educatie

3.5.1 - Vergelijkende onderzoeken voor de werving van ambtenaren

De werving bij het DGM vindt nog steeds hoofdzakelijk plaats via algemene vergelijkende onderzoeken, die voor alle beroepen door het Europees Bureau voor Personeelsselectie (EPSO) worden georganiseerd. De vergelijkende onderzoeken voor de werving van juristen-vertalers zijn onlangs vernieuwd. Waar deze voorheen bestonden uit vertaalproeven en een mondeling examen, is daar in 2020, op verzoek van het DGM, een nieuwe proef bij gekomen: een kwaliteitscontrole van de machinevertaling van een tekst. Daarmee is er nu ook aandacht voor de recente technologische ontwikkelingen, die in het vertaalk vak een grote rol spelen.

Daarnaast kunnen interne vergelijkende onderzoeken worden georganiseerd, wanneer een algemeen vergelijkend onderzoek niet haalbaar is.

3.5.2 - Selectieprocedures voor tijdelijke functionarissen

Selectieprocedures voor tijdelijk personeel vormen een onmisbare aanvulling op de vergelijkende onderzoeken, met name om tegemoet te komen aan voorspelbare, kortdurende behoeften aan vervanging (bijvoorbeeld bij moederschaps-, ouderschaps- en gezinsverlof). Bij die selectieprocedures kunnen bepaalde interinstitutionele instrumenten een waardevol hulpmiddel zijn, bijvoorbeeld de door EPSO beheerde CAST-lijsten: lijsten van kandidaten die op korte termijn als arbeidscontractant of tijdelijke functionaris kunnen worden aangesteld voor het verzorgen van juridische vertalingen, typografische correcties, taalkundige controles en secretariaatswerk. Verder is er de interinstitutionele

databank „EU CV online”, waarin reacties op een permanente oproep tot het indienen van sollicitaties of een specifieke oproep tot het indienen van blijken van belangstelling, alsmede spontane sollicitaties centraal worden geregistreerd. In deze databank heeft het Hof twee permanente oproepen tot het indienen van sollicitaties voor administrateurs en assistenten gepubliceerd.

Wat meer in het bijzonder het tolken betreft, zijn er als gevolg van de specifieke kenmerken van het beroep en wegens het feit dat algemene vergelijkende onderzoeken voor conferentietolken zelden worden georganiseerd in de regel zeer weinig mensen die voor dergelijke algemene vergelijkende onderzoeken slagen. Tolken voor vacante posten kunnen ook worden geworven als tijdelijk personeel. De kandidaten worden geselecteerd uit de geaccrediteerde tolken op de gemeenschappelijke lijst van de Commissie, het Parlement en het Hof.

3.5.3 - Permanente educatie voor taalprofessionals

Permanente bijscholing is essentieel voor het behoud maar ook de uitbreiding van de beroepsvaardigheden die onontbeerlijk zijn voor de beroepen waarin meertaligheid een rol speelt, of het nu gaat om technische, taalkundige of juridische beroepen. Daarom werkt het DGM er hard aan scholing tot een basisbestanddeel van zijn beleid te maken, om zo een zeer hoog kwaliteitsniveau van zijn vertaal- en tolkdiensten te garanderen. Dat heeft als resultaat dat de meeste medewerkers van de dienst elk jaar een of meerdere opleidingen volgen. In 2022 ging het om ruim 900 mensen, die gemiddeld 6,5 dagen aan scholing besteedden.

De scholing bij het DGM berust grotendeels op het principe van kennisdeling, waarbij collega's, zowel opleiders als cursisten, een bijdrage leveren aan de verschillende scholingsactiviteiten die hieronder worden beschreven.

Zodra de medewerkers van de juridische vertaaldienst in dienst treden, worden zij uitgenodigd een opleidingstraject te volgen, dat als belangrijkste doel heeft hen vertrouwd te maken met de hulpmiddelen en de werkomgeving van de dienst. Tijdens de trainingen waaruit dit programma bestaat – die afhankelijk van de functie tot wel 35 uur in beslag kunnen nemen – ontwikkelen de nieuwe collega's vooral hun technische kennis, niet alleen door te leren hoe zij de specifieke en deels door het Hof zelf ontwikkelde software en programma's moeten gebruiken, maar ook door zoektechnieken aan te leren om in de talrijke beschikbare bronnen documenten, teksten en terminologie op te zoeken. Nieuwe tolken krijgen een individuele en persoonlijke begeleiding van ervaren collega's,

die hen helpen zich de werkmethoden en hulpmiddelen eigen te maken. De integratie van nieuwe tolken wordt vaak vergemakkelijkt doordat sommigen binnen de dienst al ervaring hebben opgedaan als stagiair.

Verder probeert het DGM zijn nieuwe medewerkers algemene kennis van de werkwijze van het Hof bij te brengen, bijvoorbeeld door hen te stimuleren om kennis te vergaren over de rol die de andere diensten van de instelling in een zaak spelen, vanaf de indiening van een rechtsmiddel tot de uitspraak, of, meer specifiek voor assistenten die geen jurist zijn, om een opleiding over het procesrecht van de Unie te volgen.

Naast dit programma zijn er belangrijke cursussen om bij te blijven met de nieuwste technische ontwikkelingen bij de dienst, zoals IT-migraties of de invoering van nieuwe instrumenten die specifiek voor de verschillende beroepen zijn ontwikkeld.

Al deze opleidingen worden uitsluitend gegeven door de eigen opleiders van de instelling, waardoor zij optimaal zijn afgestemd op de omgeving en de werkwijzen van het Hof.

De taalcomponent van meertalige beroepen moet gedurende de hele loopbaan worden onderhouden en ontwikkeld, en de interinstitutionele taalcursussen vormen het belangrijkste instrument waarover tolken en juridische vertaaleenheden beschikken om hun talenkennis op peil te houden en uit te breiden. Deze cursussen vormen dan ook een zeer belangrijk onderdeel van de opleidingsinspanningen van het DGM. Concreet wordt ongeveer 75 % van het totaal aantal opleidingsuren van de medewerkers van de dienst hieraan besteed.

De taalcursussen worden toevertrouwd aan particuliere opleidingsinstituten, die periodiek door middel van een aanbestedingsprocedure worden geselecteerd. Voor zover mogelijk en afhankelijk van wat de dienst nodig heeft, kunnen deze cursussen in alle officiële talen van de Unie worden gegeven, maar in de praktijk wordt bijna driekwart van de cursussen bij de juridische vertaaldienst besteed aan het leren van een van de vijf spiltalen (Duits, Engels, Spaans, Italiaans en Pools) of Frans (de taal van de beraadslaging).

De opzet van de cursussen kan variëren naargelang van het betreffende beroep (bijvoorbeeld tolk of jurist-vertaler), de frequentie, of de locatie, en vanaf een bepaald niveau omvat het taalopleidingsaanbod ook cursussen in het buitenland.

Deelname aan deze taalcursussen is noodzakelijk, maar niet voldoende. Daarom zijn er, als substantiële en concrete aanvulling op deze cursussen, binnen de dienst nog andere scholingsactiviteiten ontwikkeld, waarbij een beroep wordt gedaan op de vaardigheden van tolken en juristen-vertalers, die deze activiteiten leiden. Het gaat met name om wekelijkse tolktrainingen om de taalvaardigheden te perfectioneren, of om juridische workshops, waarin juridische teksten in een van de 24 officiële talen van de Unie worden verklaard. Meestal wordt een pas ingediend verzoek om een prejudiciële beslissing als uitgangspunt genomen, zodat tegelijkertijd (de kwaliteit van) het lopende vertaalproces wordt ondersteund.

Deze workshops hebben uiteraard betrekking op taal, maar bieden de deelnemers ook de kans hun juridische kennis te verrijken. De dienst spant zich verder in om deze kennis te versterken door regelmatig conferenties en seminars te organiseren over een specifiek gebied van het Unierecht of van nationaal recht waarop de kennis van de collega's moet worden verdiept, zodat zij de ontwikkelingen op terminologisch gebied kunnen bijhouden en vertalingen en vertolkingen op hoog niveau kunnen blijven garanderen.

Voor deze seminars wordt zo veel mogelijk gebruikgemaakt van de deskundigheid die binnen de instelling beschikbaar is: de sprekers zijn juristen-vertalers, referendarissen, of magistraten die stage lopen bij het kabinet van een lid van het Hof van Justitie of van het Gerecht. Soms kan het echter nodig zijn een beroep te doen op een externe spreker, vaak een universitair docent, vooral wanneer het seminar over een belangrijke hervorming van het nationale recht gaat.

Daarnaast kan het personeel van tijd tot tijd deelnemen aan juridische opleidingen die door andere instellingen van de Unie of externe organen worden aangeboden, zoals de seminars voor tolken die elk jaar samen met Europese universiteiten worden georganiseerd.

Naast deze opleidingen op de kerngebieden van de meertalige beroepen, werken de leden van de dienst ook aan het perfectioneren van hun kennis in andere disciplines die voor de dienst of de instelling van belang zijn, bijvoorbeeld door hun managementvaardigheden te ontwikkelen, opleidingen in kantoorautomatisering te volgen, of transversale vaardigheden of soft skills te verwerven, zoals op het gebied van projectmanagement of stressbeheersing.

3.6 - Rationalisering van de meertaligheid

3.6.1. - De taal van de beraadslaging

Sinds de oprichting van het Hof in 1952 is de communicatie tussen de leden onderwerp van discussie. Het was mogelijk geweest de vergaderingen van de toenmalige leden in hun vier officiële talen te tolken en alle processtukken naar diezelfde talen te vertalen. Dit leverde echter twee problemen op: ten eerste de aanwezigheid van tolken bij de beraadslaging, die overeenkomstig artikel 35 van protocol nr. 3 bij het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie geheim moet blijven, en ten tweede de aanzienlijke werklast voor tolken en vertalers. Daarom heeft het Hof besloten zijn beraadslagingen in één taal te houden.

Die keuze was en is nog steeds zeer bepalend voor de organisatie van het Hof.

Aangezien de leden van het Hof zowel mondeling als schriftelijk communiceren in de taal van de beraadslaging (tegenwoordig het Frans), ligt het voor de hand dat ook de diensten van het Hof deze taal in hun dagelijkse werkpraktijk zijn gaan gebruiken.⁷¹

De door het Hof aangestelde ambtenaren dienen dus de taal van de beraadslaging te beheersen en in de zeldzame gevallen waarin het Hof iemand aanneemt die nog niet aan die voorwaarde voldoet, wordt de betrokkene verzocht intensieve cursussen te volgen om zijn kennis op het vereiste niveau te brengen. Voor de talendiensten is het belang van de taal van de beraadslaging nog groter. Daarom wordt bij de werving van tolken en juristen-vertalers op een uitstekende kennis van die taal getoetst.⁷²

Alle ontwerpbeslissingen van het Hof van Justitie en het Gerecht worden immers in de taal van de beraadslaging opgesteld en in de andere benodigde talen vertaald. Deze beslissingen vormen het grootste gedeelte van de door de taaleenheden te vertalen

71 | Ciucă, V. M., „Limba de lucru a Tribunalului Uniunii Europene – de la vernaculum, de la ‚limba casei‘, la vehiculum, la un limbaj cudestinație universală. Alocuțiune de deschidere a Conferinței internaționale Traducerile juridice in cadrul Uniunii Europene”, *Analele Stiintifice Ale Universitatii Alexandru Ioan Cuza Din Iasi Stiinte Juridice*, deel 63, Supliment, 2017, blz. 25.

72 | Soms worden er echter uitzonderingen gemaakt wanneer er een nieuwe taal bij komt en het niet redelijk is te verwachten dat er voldoende kandidaten zijn die de Franse taal beheersen. Dat was het geval bij de algemene vergelijkende onderzoeken voor de uitbreidingsronde in 2004 en bij de afschaffing van de derogatie voor het Iers.

teksten. De taaleenheid van de taal van de beraadslaging hoeft deze ontwerpbeslissingen uiteraard niet te vertalen, maar vertaalt wel alle processtukken, met name de opmerkingen of memories die door de partijen worden ingediend bij gerechtelijke procedures, zodat zij voor de leden van de rechterlijke instanties toegankelijk zijn. Aangezien er meer processtukken zijn dan ontwerpbeslissingen en die bovendien omvangrijker zijn en voor een soepel verloop van de procedures naar de taal van de beraadslaging moeten worden vertaald, heeft de Franse taaleenheid meer medewerkers dan de andere taaleenheden.

Ook al biedt de directie Tolken een brede waaier van talencombinaties aan, toch moet elke tolk in staat zijn de uitspraken te begrijpen en te tolken van een lid van een rechtsprekende formatie dat niet in zijn moedertaal maar in de taal van de beraadslaging spreekt – soms overigens om ervoor te zorgen dat er minder getolkt hoeft te worden. Bovendien worden alle zittingen naar de taal van de beraadslaging vertolkt, om tegemoet te komen aan de behoeften van de leden met een moedertaal waarnaar niet wordt getolkt.

3.6.2 - Spiltalen (vertalen)

De laatste uitbreidingen van de Unie (in 2004, 2007 en 2013) betekenden een ongekennde uitdaging voor het beheer van de meertaligheid: met 24 officiële talen is het aantal talencombinaties dat voor het rechtspreken nodig is, gestegen van 110 vóór 2004⁷³ tot 552 in 2013.

Ook vóór 2004 was de vertaaldienst van het Hof al niet meer in staat alle talencombinaties rechtstreeks te leveren. Ondanks de niet-aflatende inspanningen op het gebied van scholing, was een groot aantal eenheden niet meer toegerust om bepaalde aanvragen in behandeling te nemen. Mede als gevolg van de hoge werklast, het feit dat veel juristen-vertalers al uit vijf of zes talen vertaalden en daarmee hun capaciteiten al volledig benutten, en het geringe aantal aanvragen voor vertaling uit bepaalde complexe talen, was er weinig of geen animo om te investeren in een langdurige opleiding voor iedereen. Sinds de toetredingen in 2004 is het niet langer realistisch om een systeem in stand te willen houden waarin rechtstreeks tussen alle talen wordt vertaald.

In 2001 heeft de dienst zijn pijlen gericht op de invoering van een systeem met zowel rechtstreekse vertalingen als vertalingen via spiltalen, waarbij op basis van technische criteria is bepaald welke talen als spiltalen zouden gaan fungeren.

73| Het lers werd door de reglementen voor de procesvoering als een mogelijke procestaal erkend, nog voordat het in 2007 een officiële taal van de Unie werd.

De voorkeur gaat nog steeds uit naar een rechtstreekse vertaling, wanneer de vaardigheid daartoe bij de taaleenheden beschikbaar is, maar deze kunnen ook terugvallen op een vertaling in de spiltaal als er teksten moeten worden vertaald die niet in het Frans of in een spiltaal zijn opgesteld. In dit verband moet een onderscheid worden gemaakt tussen een vertaling via een relaistaal en een vertaling via een spiltaal: bij een vertaling via een relaistaal wordt niet uit de oorspronkelijke taal vertaald, maar uit de eerste beschikbare vertaling naar een taal die de vertaler of tolk beheerst. Een spiltaal daarentegen is een vooraf bepaalde taal waarnaar een tekst wordt vertaald uit een eveneens vooraf bepaalde groep talen, om vervolgens naar de andere talen te worden vertaald. Elke spiltaal wordt dus gebruikt voor vertalingen naar een beperkt aantal andere talen. Deze oplossing heeft belangrijke voordelen.

Voor de kwaliteit van de vertalingen:

- De juristen-vertalers van de spiltaal zijn zich terdege bewust van hun verantwoordelijkheid voor de tweede fase in de productie van de vertalingen door de andere taaleenheden, waardoor zij bij hun vertaling bijzonder zorgvuldig te werk zullen gaan en met name zullen samenwerken met een jurist-vertaler (referentiepersoon) bij de taaleenheid van de brontaal.
- De vertaling in de spiltaal wordt kritisch doorgelezen door de juristen-vertalers in de tweede fase, waardoor een extra controle plaatsvindt op samenhang en de juristen-vertalers die voor dezelfde tekst verantwoordelijk zijn meer als team samenwerken.
- Wanneer in de vertaling in de spiltaal een wijziging moet worden aangebracht, kan die gemakkelijk in alle andere vertalingen worden overgenomen.
- Aangezien elke eenheid die niet in staat is rechtstreeks uit het origineel te vertalen, verplicht is uit de spiltaal te vertalen, wordt voorkomen dat er uit een andere tussentaal (dus uit een vertaling op basis van een spilvertaling) wordt vertaald en zo een extra fase wordt toegevoegd.

Het systeem van vertalen via een spiltaal wordt niet gebruikt voor alle stukken die zijn opgesteld in een andere taal dan een spiltaal of het Frans, maar enkel voor drie soorten documenten: conclusies van de advocaten-generaal in de zeldzame gevallen waarin een advocaat-generaal niet al in een spiltaal heeft geschreven; verzoeken om

een prejudiciële beslissing, en processtukken die in een andere taal dan de procestaal of een van de spiltalen worden ingedien⁷⁴.

Voor de organisatie:

- Er is nauwer contact tussen elke spiltaaleenheid en de eenheden van de talen waaruit zij spilvertalingen voortbrengt. Dit heeft niet alleen de start van de nieuwe eenheden vergemakkelijkt, doordat zij konden rekenen op de steun en ervaring van de spiltaaleenheden, maar heeft ook de samenwerking bevorderd tussen de juristen-vertalers van de nieuwe eenheden en de collega's die vanuit hun taal moesten gaan vertalen.
- Er kunnen realistische vertaaltermijnen worden berekend, rekening houdend met de vraag of er al dan niet op een spilvertaling moet worden gewacht voordat met de andere vertalingen kan worden begonnen.

Aangezien het Frans de taal van de beraadslaging is, moet de Franse vertaaleenheid rechtstreeks uit alle officiële talen van de Unie kunnen vertalen.

Bij de keuze van de spiltalen heeft de juridische vertaaldienst zich gebaseerd op de volgende criteria:

- wat betreft het aantal spiltalen was men destijds van mening dat het met vier spiltalen (naast het Frans als „natuurlijke” spiltaal) mogelijk zou zijn de inspanningen voor het leren van nieuwe talen beter te verdelen en dat het gemakkelijker zou worden om juristen-vertalers te werven in de kandidaat-lidstaten, aangezien er in meer talen examen kon worden gedaan; om vast te stellen welke talen spiltaal moesten worden, zijn de volgende elementen in overweging genomen;
- om vast te stellen welke talen spiltaal moesten worden, zijn de volgende factoren in overweging genomen:

⁷⁴ | Dit gebeurt wanneer een lidstaat schriftelijke opmerkingen indient in een prejudiciële zaak of intervenieert in een rechtstreeks beroep. In dat geval dient de eenheid van de procestaal voor een vertaling te zorgen. De enige andere eenheid die dergelijke stukken moet vertalen, is de Franse taaleenheid. Om te voorkomen dat er een spilvertaling moet worden gemaakt, enkel om over een versie in de procestaal te kunnen beschikken, wordt in dat geval de Franse versie als „natuurlijke” spiltaal gebruikt.

- het niveau van beheersing van de verschillende talen bij de eenheden, dat wil zeggen het aantal juristen-vertalers dat uit de verschillende talen vertaalde;
- de frequentie waarmee een taal als procestaal wordt gebruikt;
- de taal van de permanente advocaten-generaal, omdat een groot aantal conclusies in die talen kon worden verwacht, in tegenstelling tot de talen van de advocaten-generaal op posten die tussen de lidstaten rouleren;
- de stabiliteit van de verschillende eenheden (problemen met de werving, personeelsverloop, mate van beheersing van de werkbelasting).

Deze criteria hebben aanvankelijk geleid tot de keuze voor Duits, Engels, Italiaans en Spaans. Deze talen bleken namelijk in het algemeen het beste beheerst te worden bij de eenheden, en samen met het Frans ruim 90 % van het totaal aantal te vertalen pagina's te vertegenwoordigen.

Om tot een verdeling te komen van de talen die door elke spiltaleenheid zouden worden vertaald, is met meerdere factoren rekening gehouden:

- een billijke verdeling van de inspanningen over de spiltaleenheden;
- het niveau waarop de verschillende spiltaleenheden de nieuwe talen of daaraan verwante talen beheersten; zo vormt de beheersing van het Fins een belangrijke troef om Ests te leren, en de beheersing van het Tsjechisch om Slowaaks te leren;
- de culturele of taalrelaties tussen de lidstaten (oude en nieuwe). Zo was het dankzij het bestaan van een Sloveenstalige minderheid in Italië mogelijk om externe medewerkers te vinden die in het Italiaans konden vertalen.

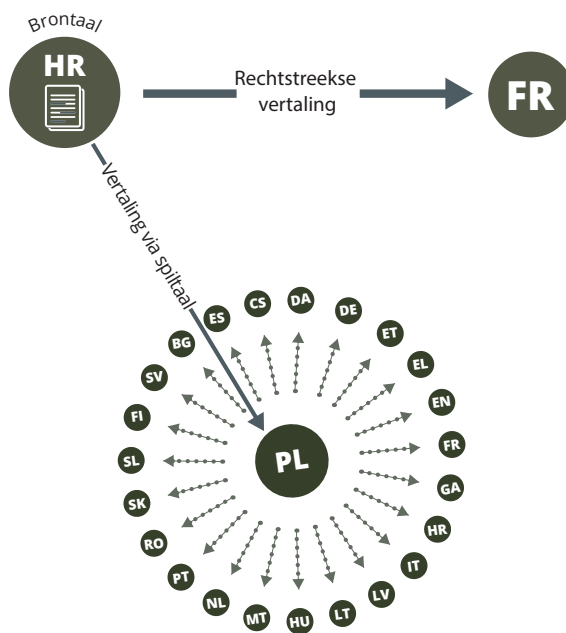
Aangezien er na 2004 meerdere officiële talen zijn bijgekomen (Bulgaars, Iers, Kroatisch en Roemeens) en er bij het Verdrag van Lissabon bovendien een zesde post van permanente advocaat-generaal is gecreëerd, voor Polen, is besloten om per 1 oktober 2019 het Pools als vijfde spiltal toe te voegen. Sinds die datum is het Pools de spiltal voor het Tsjechisch, het Kroatisch en het Slowaaks. Dit heeft twee voordelen:

- de Poolse permanente advocaat-generaal kan zijn conclusie desgewenst in zijn moedertaal opstellen zonder dat dit tot extra vertragingen bij het vertalen leidt;

- elk van de andere spiltaaleenheden is nu voor één brontaal minder verantwoordelijk (bij de Duitse taaleenheid is het Pools afgevallen, bij de Engelse taaleenheid het Tsjechisch, bij de Italiaans taaleenheid het Slowaaks en bij de Spaanse taaleenheid het Kroatisch).

Uiteraard betekende deze ontwikkeling dat er veel in opleidingen moest worden geïnvesteerd, omdat de Poolse taaleenheid de talen moest leren waarvoor zij voortaan de spiltaal zou zijn en alle andere taaleenheden het Pools moesten leren. Deze ontwikkeling ging gepaard met taalopleidingen, ook in het buitenland, en de organisatie van talloze workshops en seminars.

Vertaling via spiltaal

Brontalen

BG, ET, FI, NL	→	DE	} Spiltaal
DA, LT, MT, SV, GA	→	EN	
EL, RO, SL	→	IT	
HU, LV, PT	→	ES	
CS, HR, SK	→	PL	

3.6.3 - Relais- en retourtaal (tolken)

Ter terechtzitting wordt de conclusie van de conclusie, die is opgesteld in de door de advocaat-generaal gekozen taal, in het Frans en in de procestaal gepresenteerd, terwijl het dictum van de arresten door de tolken enkel in het Frans wordt gepresenteerd. In de praktijk gaat het meer om „voorlezen” dan om tolken, aangezien de documenten in principe al in de betrokken taalversies bestaan.

Op het moment echter dat de pleidooien worden gehouden, zoals hierboven is opgemerkt, wordt tijdens alle zittingen naar het Frans getolkt, en waar nodig ook naar de andere talen. Tijdens een pleitzitting kan vertolking in elk van de 552 talencombinaties nodig blijken. Met 70 tolken en ondanks de hulp van een groot aantal freelancers is het niet realistisch om in elk van die combinaties rechtstreeks te willen tolken. Niettemin moest een en ander zodanig worden georganiseerd dat een vertolking, net zoals bij het vertalen, altijd gegarandeerd is, ook in de minst courante combinaties. Daartoe zijn twee belangrijke strategieën ingevoerd.

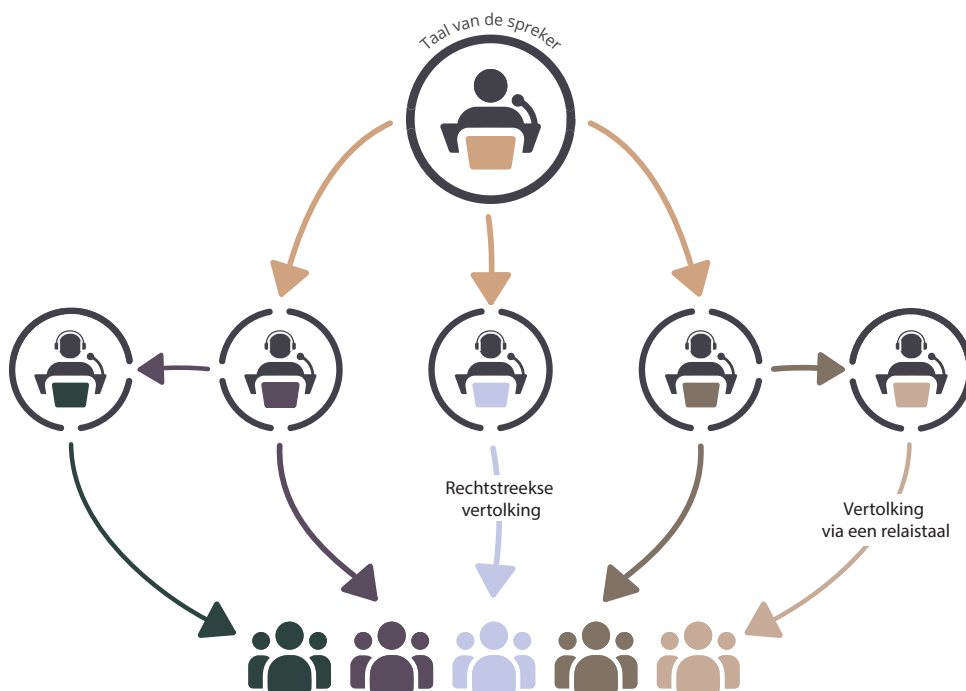
De eerste houdt in dat er naar de doeltaal wordt getolkt door een tolk die in feite spreker is van de *brontaal*. In principe werkt elke tolk alleen in zijn moedertaal. Maar sommige tolken beheersen een andere taal voldoende om erin te kunnen tolken als actieve taal, alsof het hun moedertaal was: bijvoorbeeld een Tsjechische tolk die van het Tsjechisch naar het Engels tolkt. Dit wordt „*retourtolken*” genoemd.

De tweede strategie houdt in dat de cabines als „relais” werken. Dit betekent dat de tolken in bepaalde cabines niet rechtstreeks uit de taal van de spreker tolken, maar uit de vertaling die wordt verzorgd door een collega in een andere taalcabine, die wel rechtstreeks uit die taal naar zijn taal kan vertalen. Als een Italiaanse tolk bijvoorbeeld rechtstreeks uit het Tsjechisch kan tolken, kunnen andere cabines luisteren naar zijn Italiaanse vertaling om vanuit het Italiaans naar hun eigen taal te tolken.

Deze twee strategieën, het retourtolken en het relaistolken, kunnen ook worden gecombineerd. Zo kan een Tsjechische spreker, in ditzelfde voorbeeld, zowel door een landgenoot naar het Engels (retourtaal) worden vertolkt als door een Italiaanse tolk naar het Italiaans; de andere cabines werken dan in relais, afhankelijk van de talen die zij beheersen en hun beschikbaarheid, ofwel uit het Italiaans ofwel uit de retourvertolking in het Engels. Het mag duidelijk zijn dat deze werkwijze geen ruimte laat voor improvisatie, maar een zorgvuldige planning vooraf vereist, om ervoor te zorgen

dat de cabines effectief worden toegewezen en dat alle tolken precies weten wat hun rol zal zijn, en in hoeverre andere cabines hun vertaling als relaistaal zullen gebruiken.

Rechtstreekse vertolking of vertolking via een relaistaal

Flexibiliteit bij de vertolking

voor de deelnemers aan pleitzittingen

Bij een volledig meertalig tolkenregime kunnen alle officiële talen worden gesproken en wordt ook naar al die talen getolkt. Er is dan sprake van een symmetrisch systeem dat, in het geval van de 24 officiële talen, in totaal 552 talencombinaties omvat. In de praktijk is het zelden nodig dat van en naar al die talen wordt getolkt, behalve bij bepaalde procedures, zoals de adviezen in de zin van artikel 218, lid 11, VWEU, waarbij wel naar alle talen wordt getolkt.

In de praktijk biedt de tolkendienst een dienst „à la carte” aan. Elk lid van de rechterlijke instantie en elke partij spreekt in de taal van zijn/haar keuze en wordt vertolkt in de talen van alle andere deelnemers aan de zitting. Dit systeem kan afhankelijk van de behoeften worden aangepast: soms willen bepaalde deelnemers aan de zitting zelf wel in hun moedertaal spreken, maar stemmen zij ermee in om te luisteren naar het origineel of de vertolking in een andere taal; in andere gevallen stemmen zij ermee in om zowel te spreken als te luisteren in een vreemde taal. In dat geval is er sprake van een asymmetrisch regime. Deze flexibiliteit zorgt ervoor dat er vanuit minder talen moet worden getolkt.

Zo komt het voor dat de leden van een rechterlijke instantie er bij pleitzittingen van afzien de mondelinge behandeling in hun moedertaal te volgen of in hun moedertaal te spreken, ook al hebben ze daartoe wel het recht en de feitelijke mogelijkheid. De rechters en de advocaten-generaal beheersen allemaal meerdere talen, waaronder het Frans, en zijn zo nodig bereid om gemeenschappelijke talen te gebruiken of talen die door de andere leden en deelnemers aan de zitting – of een substantieel deel van hen – worden begrepen. Wanneer een nieuw lid in functie treedt, neemt de tolkendienst contact op met de betrokkene om te vernemen welke talen hij of zij kan gebruiken en onder welke voorwaarden, en in welke omstandigheden hij of zij met het gebruik ervan instemt. Vervolgens plant de eenheid Terechtzittingen en Middelen heel zorgvuldig welke tolken aan de zittingen moeten worden toegewezen.

Omgekeerd komt het voor dat bepaalde partijen of hun vertegenwoordigers bij wijze van uitzondering toestemming vragen en krijgen om in een andere taal dan de proces taal te pleiten. Deze mogelijkheid bestaat alleen bij prejudiciële procedures⁷⁵.

75| Zie de punten 62-64 van de Praktische aanwijzingen voor de partijen inzake bij het Hof aangebrachte zaken (PB 2020, L1 42, blz. 1).

3.6.4 - Besparingen op vertaalwerkzaamheden

De vertaal- en tolkwerkzaamheden vormen een aanzienlijke kostenpost (zie *hoofdstuk 5*). Maar ook zonder een exacte berekening van deze kosten is het reeds mogelijk om met compromissen de financiële druk van de meertaligheid op de begroting van de Unie binnen de perken te houden.

Het eerste redelijke compromis van het Hof was de keuze, meteen al in 1952, van één enkele taal voor de beraadslaging. Dankzij die keuze hoeven processtukken – die, met als belangrijke uitzondering de verzoeken om een prejudiciële beslissing, niet aan de lidstaten worden betekend en niet worden gepubliceerd of op een andere manier verspreid –, niet in alle officiële talen te worden vertaald. Daarnaast betekent deze keuze dat er niet hoeft te worden getolkt tijdens de talloze bijeenkomsten van de rechtsprekende formaties, waardoor het tevens gemakkelijker is de beraadslagingen geheim te houden. Deze maatregel levert een zeer grote besparing⁷⁶ op, maar impliceert dat elk lid van de rechterlijke instanties zowel mondeling als schriftelijk moet kunnen werken in de gekozen gemeenschappelijke taal: de taal van de beraadslaging..

Naarmate er nieuwe talen werden toegevoegd en het aantal en de complexiteit van de zaken toenamen, steeg ook het aantal te vertalen pagina's. De instelling heeft het noodzakelijk geacht en mogelijkheden benut om de vertaallast te reduceren zonder afbreuk te doen aan de rechten van de procespartijen of, in wezen, aan de beschikbaarheid van haar rechtspraak in meerdere talen.

Sommige besparingen zijn pragmatisch ontstaan, bijvoorbeeld de praktijk van de vertaaldienst om bepaalde gedeelten van de verwijzingsbeslissingen niet te vertalen en te vervangen door de vermelding „*omissis*” of een andere soortgelijke vermelding, vergezeld van een korte verwijzing naar de aard van de weggelaten tekst, bijvoorbeeld bepaalde overwegingen in een verwijzingsbeslissing die betrekking hebben op ontvankelijkheidsvragen van nationaal recht en die geen verband houden met de prejudiciële vraag zelf. Hetzelfde geldt voor de keuze om de omvangrijke bijlagen bij de memories niet systematisch te laten vertalen, maar alleen indien en voor zover een vertaling noodzakelijk blijft, ook nadat er een machinevertaling is gemaakt en er een jurist-vertaler is geraadpleegd die de brontaal beheerst. De keuze om voor talloze talencombinaties gebruik te maken van vertaling via een spiltaal (zie *punt 3.6.2*) kan

76| Deze besparing komt neer op ongeveer 2 000 000 vertaalde pagina's per jaar.

ook besparingen opleveren, in termen van opleidingen en aantal medewerkers. De andere besparingen zijn het resultaat van evenzeer weldoordachte, formele besluiten van de instelling.

Zo werd al in 1994 besloten de zittingsverslagen niet meer in de *Jurisprudentie* te publiceren, zodat deze enkel nog in de procestaal hoefden te worden vertaald, met het oog op de betekening ervan aan de partijen. De context en argumenten van de partijen worden immers al voldoende beschreven in de beslissingen zelf, zodat een integrale publicatie ervan via zittingsverslagen niet echt nodig is.

Sinds 2004 zijn er met de steun van de rechterlijke instanties geleidelijk nog meer doortastende besparingen doorgevoerd. Dankzij verschillende organisatorische maatregelen van het Hof met een directe uitwerking op zijn vertaalbehoefte, is deze behoefte gedurende meerdere jaren binnen bepaalde perken en stabiel gebleven.

Zo werd om te beginnen de selectieve publicatie van de rechtspraak ingevoerd, in 2004 voor het Hof van Justitie en in 2005 voor het Gerecht. Dit hield in dat niet langer alle beslissingen van de rechterlijke instanties zonder uitzondering in de *Jurisprudentie* werden gepubliceerd – en dus in alle talen werden vertaald – maar enkel de beslissingen met juridische gevolgen die dat rechtvaardigden. Deze praktijk is in 2011 uitgebreid en versterkt, tegelijk met de introductie van de mogelijkheid om bepaalde beslissingen van het Gerecht slechts gedeeltelijk te publiceren. Momenteel heeft het Hof van Justitie de gewoonte om beslissingen van kamers met drie of vijf rechters in rechtstreekse beroepen of hogere voorzieningen niet te publiceren, tenzij deze worden voorafgegaan door een conclusie. Bij het Gerecht worden de arresten van de Grote kamer en de kamers van vijf rechters in de *Jurisprudentie* gepubliceerd, tenzij de rechtsprekende formatie anders beslist. Over de publicatie van de arresten van de kamers met drie rechters wordt per geval door de rechtsprekende formatie beslist. De arresten van de enkelvoudige kamer van het Gerecht en beschikkingen van gerechtelijke aard worden niet in de *Jurisprudentie* gepubliceerd, tenzij anders wordt besloten. Het selectief publiceren van beslissingen leverde een besparing op van ruim 494 000 vertaalde pagina's in 2021 en 375 000 pagina's in 2022.

Eveneens in 2004 is het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie gewijzigd, om het mogelijk te maken bijzonder lange prejudiciële-verwijzingsbeslissingen

samen te vatten.⁷⁷ In combinatie met de hierboven genoemde praktijk van de omissis heeft het maken van samenvattingen in 2022 een besparing van nog eens 153 000 vertaalde pagina's opgeleverd.

In 2011 zijn er zeer belangrijke maatregelen genomen om op vertaalwerk te bezuinigen. Al genoemd zijn het nog selectiever publiceren en de gedeeltelijke publicatie. De instelling heeft daarnaast echter ook besloten de lengte van de conclusies van de advocaten-generaal waar mogelijk te beperken tot gemiddeld 40 pagina's, met uitzondering van conclusies in het kader van een procedure in hogere voorziening. Aangezien conclusies in alle officiële talen worden vertaald, is de hoeveelheid vertaalwerk dankzij deze aanvullende maatregel aanzienlijk teruggedrongen.

Het Hof van Justitie heeft bij de hervorming van zijn reglement voor de procesvoering in 2012 bovendien besloten te stoppen met het opstellen van zittingsverslagen, terwijl het Gerecht heeft besloten de lengte van zijn verslagen te beperken, waardoor in 2022 ruim 10 000 pagina's minder hoefden te worden vertaald.

De rechterlijke instanties hebben in de Praktische aanwijzingen voor de partijen ook principiële grenzen gesteld aan de lengte van de memories. Zo worden de schriftelijke opmerkingen in het kader van de schriftelijke behandeling van prejudiciële verwijzingen normaal gesproken beperkt tot 20 pagina's. Bij interventies in rechtstreekse beroepen en hogere voorzieningen moeten de memories in interventie beknopter zijn dan de memorie van de ondersteunde partij en mogen zij niet meer dan tien pagina's bevatten.⁷⁸ Het Gerecht werkt ook met een maximumlengte voor de verschillende soorten memories en procedures.⁷⁹

Daarnaast zijn geleidelijk nog andere besparingsmaatregelen ingevoerd. Dankzij de regeling van voorafgaande toelating van hogere voorzieningen, die is ingesteld in 2019, hoefden in 2022 39 hogere voorzieningen niet te worden behandeld. Hoewel het

77| Artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie. In de praktijk probeert de vertaaldienst de verzoeken om een prejudiciële beslissing van 15 pagina's of meer zo veel mogelijk samen te vatten.

78| Praktische aanwijzingen voor de partijen inzake bij het Hof aangebrachte zaken (PB 2020, L 421, blz. 1).

79| Punt 105 van de Praktische uitvoeringsbepalingen voor het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht van 20 mei 2015 (PB 2015, L 152, blz. 1), zoals op 13 juli 2016 (PB 2016, L 217, blz. 78) en op 17 oktober 2018 (PB 2018, L 294, blz. 23, met rectificatie in PB 2018, L 296, blz. 40) gewijzigd.

toelatingsverzoek en de beschikking waarbij op het verzoek uitspraak wordt gedaan zowel in het Frans als in de procestaal worden vertaald, wordt de nettobesparing als gevolg van het wegvallen van de vertaling van de processtukken en beslissingen tot afwijzing van de hogere voorziening geschat op meer dan 22 000 pagina's. Verder zijn het kabinet van de president van het Hof, de griffie, de DRD en het DGM nauwer gaan samenwerken teneinde vroegtijdig verzoeken om een prejudiciële beslissing op te sporen die vlot kunnen worden afgedaan bij een met redenen omklede beschikking in de zin van artikel 53, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof (kennelijke niet-ontvankelijkheid) of van artikel 99 ervan (identieke vraag of vraag waarop het antwoord duidelijk uit de rechtspraak kan worden afgeleid), zodat enkel een vertaling in het Frans hoeft te worden gemaakt. Ook al laten de besparingen die deze nauwere samenwerking oplevert, zich moeilijk becijferen, een dergelijke samenwerking draagt bij aan een goed bestuur en helpt de werkdruk van het DGM te beheersen.

Volledigheidshalve noemen we hier ook de aanzienlijke besparingen door de invoering van moderne en efficiënte werkmethoden (*zie punt 4.3*), zoals op het gebied van opleidingen en terminologie, waardoor de jurist-vertaler sneller tot de juiste conclusies kan komen, uitbesteding, waardoor vaak vertalingen tegen een gunstig tarief worden geleverd, ook al moeten die nog worden gereviseerd, of IT, en in het bijzonder vertaalhulpmiddelen, waarmee veel tijd kan worden bespaard.

Deze maatregelen, die door de rechterlijke instanties zijn genomen in een moeilijke budgettaire context, waarbij wordt bezuinigd op de interne middelen van de talendiensten en met name de vertaaldienst⁸⁰, zijn onontbeerlijk om de drie belangrijkste doelstellingen van de directies Juridische Vertaling te verwezenlijken: de procedures begeleiden zonder ze te vertragen, zorgen voor een snelle verspreiding en publicatie van de rechtspraak, en de hoge kwaliteit van de diensten handhaven.

3.6.5 - Het aandeel van meertaligheid in de duur van de procedures

Soms wordt gezegd dat de procedures bij het Hof van Justitie en het Gerecht als gevolg van het vertaalproces veel langer duren. Klopt dat? Op het eerste gezicht lijkt dit plausibel, want het is een enorme opgave om alle voor de procedure benodigde taalversies

80| Tussen 2012 en 2021 zijn er bij de vertaaldienst 71 en bij de tolkendienst 4 begrotingsposten geschrapt (los van de posten binnen de vertaaleenheden voor het Kroatisch en het Iers, twee nieuw toegevoegde talen). Maar de werkdruk, waarop de Instelling geen invloed heeft, stijgt voortdurend.

beschikbaar te stellen. Toch gaat deze bewering niet op. Om te kunnen berekenen in hoeverre de procedures langer duren enkel als gevolg van het vertaalproces, moet immers eerst de tijd worden afgetrokken die wordt besteed aan alle noodzakelijke fasen van de procedures die tegelijk met het vertaalproces plaatsvinden.

Schriftelijke behandeling

Zodra een gedinginleidend stuk in het kader van een rechtstreeks beroep of een hogere voorziening bij een van beide rechterlijke instanties wordt ingediend, wordt het vertaalproces gestart. Het verzoekschrift c.q. verzoekschrift in hogere voorziening wordt aan de partijen betekend en tegelijk naar de vertaaldienst gestuurd, en op dat moment gaat de procestermijn voor indiening van het verzoekschrift of de memorie van antwoord in; in voorkomend geval gelden vervolgens weer nieuwe termijnen voor de indiening van eventuele replieken en duplieken. Al die tijd gaat het vertalen in hoog tempo door. Bij de rechtstreekse beroepen en de hogere voorzieningen is de invloed van de vertaling van de processtukken op de proceduredtijd dus beperkt tot de tijd tussen de indiening van de laatste memorie, waarmee de schriftelijke behandeling wordt afgerond, en het moment waarop de vertaling in het Frans ter beschikking komt, want vanaf dan beschikt de rechter-rapporteur over een volledig dossier om mee te werken, en kan hij zich een volledig beeld vormen van de schriftelijke argumentatie van de partijen. Sommigen stellen terecht dat er al aan een zaak kan worden gewerkt – zij het dan niet in de beste omstandigheden – voordat de laatste memorie in de taal van de beraadslaging beschikbaar is.⁸¹

Hetzelfde geldt voor prejudiciële procedures, met dit voorbehoud dat het verzoek om een prejudiciële beslissing niet alleen aan de partijen maar ook aan de lidstaten moet worden betekend, en wel in hun eigen taal (gebruikelijke vertaaltermijn van 20 werkdagen), en dat de termijnen voor indiening van de schriftelijke opmerkingen natuurlijk pas op de datum van die betekening ingaan. Alleen bij prejudiciële verwijzingen moet deze tijd worden toegevoegd aan de tijd die nodig is om de laatste memorie te vertalen.

81 | Als er vroegtijdig een machinevertaling ter beschikking wordt gesteld, zou de complexiteit van de zaak al beter kunnen worden beoordeeld en zouden er enkele onderzoeken kunnen worden gestart of zelfs maatregelen tot organisatie van de procesgang kunnen worden genomen, zoals de beslissing om zich te beperken tot één memoriewisseling.

Mondelinge behandeling

Afgezien van de tijd die nodig is tijdens de schriftelijke behandeling, vergt de meertaligheid:

- bij het Gerecht: de tijd voor de vertaling naar de procestaal van het zittingsverslag, dat wordt opgesteld in de taal van de beraadslaging (het Hof van Justitie produceert geen zittingsverslagen meer). De tijd die nodig is voor de vertaling van het zittingsverslag is echter niet de enige bepalende factor voor het vaststellen van de zittingsdatum, want er moet ook rekening worden gehouden met een redelijke voorbereidingstijd voor de partijen na de betekening van het verslag, en bijvoorbeeld de beschikbaarheid van zittingszalen en de gewenste tolkensamenstelling. Tot nu toe is het altijd gelukt om tolken te leveren voor de geplande zittingen, desnoods met inschakeling van freelancetolken, zodat er nog nooit een zitting vanwege het tolken is uitgesteld.
- bij het Hof van Justitie voor zaken waarin conclusies worden genomen: de tijd die nodig is voor de vertaling in de taal van de beraadslaging van de conclusies van de advocaten-generaal die niet reeds in die taal zijn genomen.

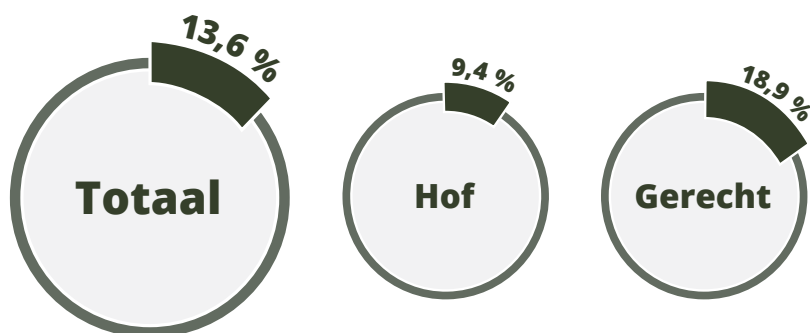
Het tolken bij pleitzittingen gebeurt simultaan, en heeft daardoor geen enkele invloed op de duur van de procedure.

Beraadslaging

Ten slotte moet nog rekening worden gehouden met de tijd die nodig is voor de vertaling van de beslissing zelf naar de procestaal. Met die vertaling wordt echter al begonnen voordat de ontwerpbeslissing, in het Frans, is afgewerkt: ontwerparresten worden namelijk – in verschillende mate voor het Hof van Justitie en het Gerecht – bekeken door de *cellule des lecteurs d'arrêts*, die ervoor zorgt dat de ontwerpen worden doorgelezen door Franstalige juristen, die deze zowel taalkundig als juridisch verbeteren (en standaardiseren) en op typfouten corrigeren. De tijd die uitsluitend aan het vertalen wordt besteed, moet logischerwijs worden verminderd met de tijd die nodig is om de versie in de brontaal af te ronden. Het komt zelfs weleens voor dat deze versie pas wordt afgerond nadat de vertaling al beschikbaar had kunnen zijn, waardoor de vertaaltermijn automatisch wordt verlengd.

Uit een gedetailleerde analyse die de twee griffies zelf hebben uitgevoerd van alle taken en procedures die worden verricht met het oog op de uitspraak van een arrest of de ondertekening van een beschikking, blijkt dat de tijd die uitsluitend op het conto van het vertaalproces komt, in 2022 13,6 % van de totale duur van de procedures vormde.⁸²

Aandeel van de vertaling in de duur van de procedures

Dit is dus het feitelijke effect van de meertaligheid op de duur van de procedures bij het Hof van Justitie en het Gerecht. En dit komt geenszins in de buurt van sommige cijfers die door minder goed geïnformeerde pers of beleidsmakers worden genoemd.

82 | 9,4 % bij het Hof van Justitie. Bij het Gerecht is dit cijfer gestegen van 14,1 % in 2021 naar 18,9 % in 2022 omdat meer zaken zonder terechtzitting zijn afgedaan, wat de totale duur van de procedures vermindert

4. - Vertalen en tolken: strategieën, methoden en hulpmiddelen

Zowel juristen-vertalers als tolken blijven in wezen dezelfde diensten leveren als altijd: juridische vertalingen en vertolkingen. Natuurlijk vervullen zij tegenwoordig ook veel andere taken, van het samenvatten van verzoeken om een prejudiciële beslissing tot het verzorgen van opleidingen en het vertegenwoordigen van de dienst. Maar de kern van hun werkzaamheden blijft hetzelfde.

Om ervoor te zorgen dat zij deze kerntaken op een zeer hoog kwaliteitsniveau verrichten, maken de juristen-vertalers en tolken gebruik van specifieke methoden en strategieën die hen in staat stellen om de uitdagingen die de meertaligheid van het Hof met zich meebrengt zowel individueel als gezamenlijk weldoordacht aan te gaan.

Bovendien worden er steeds vaker computerhulpmiddelen ingezet, die zij moeten leren benutten zonder verlies van kwaliteit, met name uit het oogpunt van de nauwkeurigheid en de betrouwbaarheid.

4.1 - Juridische vertalingen

De juristen-vertalers bevinden zich in het hart van de vertaalwerkzaamheden. Zij verrichten een complexe, technische taak, met dwingende deadlines en waarbij vaak onvoorziene omstandigheden opduiken. Hun werk vormt een schakel in een efficiënte productieketen en is het resultaat van een gezamenlijk en individueel beheer van de vertaalwerkzaamheden om de dagelijkse uitdaging, namelijk de combinatie van een zeer hoog kwaliteitsniveau en een hoog rendement met inachtneming van de deadlines, het hoofd te bieden.

Elke vertaalopdracht gaat in feite gepaard met een heuse choreografische oefening in efficiëntie, die onlosmakelijk verbonden is met de organisatorische en technische voorbereiding van het werk door de ondersteunende eenheden en het management.

Deze organisatorische voorbereiding maakt deel uit van een tactiek die, op het niveau van de betrokken taaleenheid, een nauwkeurig op de capaciteiten en behoeften afgestemd beheer vereist, waarbij managementkeuzen moeten worden gemaakt die op hun beurt deel uitmaken van een door het directoraat-generaal bepaalde strategie voor het beheer van middelen en kwaliteit.

Voordat het hoofd van een vertaaleenheid of zijn of haar plaatsvervanger een vertaling aan een jurist-vertaler toewijst, zal hij of zij dus keuzen maken op basis van de beschikbare informatie van de griffies en de kabinetten van de leden, die wordt verzameld door de ondersteunende eenheden en in het bijzonder de centrale planning (de eenheid Planning en Externe Vertaling), die al deze gegevens invoert in de databank voor de follow-up van de vertalingen.

Zodra een document binnenkomt, wordt in de eerste plaats gekeken hoelang het vertalen zal duren. Documenten met een strikte deadline worden onmiddellijk aan een jurist-vertaler of, indien ze niet vertrouwelijk zijn, aan een freelancer toegewezen. Soms kunnen bepaalde teksten niet onmiddellijk worden toegewezen doordat er – algemeen of voor de betrokken *brontaal* – geen capaciteit meer is. Deze teksten komen dan in een wachtrij en worden zodra dat mogelijk is in behandeling genomen. Welke teksten in dergelijke omstandigheden in de wachtrij komen, hangt af van het relatieve belang ervan. Zo zullen arresten en conclusies in zaken waarin de procestaal de taal van de betrokken taaleenheid is, altijd prioriteit genieten. Daarna volgen de zaken die worden toegewezen aan de grootste rechtsprekende formaties, te beginnen met de Grote kamer van het Hof van Justitie, en de zaken die bijzonder belangrijk zijn voor een lidstaat van de betrokken taal, hetgeen bijvoorbeeld blijkt uit een interventie of de indiening van opmerkingen, of gewoon uit de berichtgeving in de nationale media.

Tegelijkertijd rijst de vraag welke vertaalmiddelen voor het document moeten worden ingezet. Daarbij gaat het er in de eerste plaats om wie voor de vertaling wordt benaderd: een jurist-vertaler met veel ervaring, een jurist-vertaler of een freelancer die in een bepaald gebied gespecialiseerd is, een jurist-vertaler in opleiding, enz. Elke eenheid streeft ernaar de juristen-vertalers en freelancers zelfstandig te laten werken. Desondanks zal een kwaliteitscontrole vaak nodig zijn voor de belangrijkste, moeilijkste of meest gevoelige documenten, met name wanneer de procestaal van de betrokken zaak de taal van de taaleenheid is. Deze controle vindt meestal plaats in de vorm van een revisie of herlezing door een collega of door het hoofd van de eenheid zelf, dat toeziet op het algemene kwaliteitsniveau van elke jurist-vertaler en van de eenheid als geheel. Het hoofd van een eenheid kan natuurlijk niet alles herlezen: hij is in de eerste plaats een manager, maar wel een manager die verantwoordelijk is voor de algemene kwaliteit en de beoordeling van alle collega's.

In de tweede plaats wordt op het niveau van de jurist-vertaler die een vertaaltaak krijgt toegewezen en die het feitelijke vertaalwerk verricht, gekeken hoe zijn of haar werk moet worden georganiseerd, rekening houdend met de aanvragen en zijn of haar

capaciteit. Elke jurist-vertaler krijgt immers een aantal vertaalopdrachten toegewezen en ziet erop toe dat alle deadlines worden gehaald, ook in onvoorziene omstandigheden. De individuele prioriteiten moeten voortdurend worden herzien, naargelang van de moeilijkheidsgraad van elke tekst, de taal, de lengte, de tijd die voor de taak nodig is en de deadlines. Bovendien kunnen er op elk moment teksten aan de takenlijst van de jurist-vertaler worden toegevoegd, die hij of zij dan in zijn of haar planning moet zien in te passen. Lange teksten (conclusies, arresten, opmerkingen, enz.) kunnen bij de gezamenlijke planning op het niveau van de taaleenheid weliswaar enigszins evenwichtig over de juristen-vertalers worden verdeeld, maar onvoorziene omstandigheden en de daaraan verbonden noodzakelijke aanpassingen kunnen niet worden voorkomen.

De belangrijkste redenen om de individuele planning van de juristen-vertalers aan te passen, zijn:

- verzoeken om een prejudiciële beslissing die moeten worden voorbereid, samengevat of uit een andere taal vertaald. Deze verzoeken gaan bovendien soms vergezeld van een verzoek om een versnelde procedure of om toepassing van de prejudiciële spoedprocedure;
- verschillende spoedeisende kwesties: beschikkingen, vragen aan de partijen en antwoorden, dringende administratieve kwesties, enz.;
- wijzigingen die de auteur tijdens het vertalen in zijn tekst heeft aangebracht. Deze wijzigingen komen regelmatig voor en zijn meestal het gevolg van vragen of opmerkingen van juristen-vertalers. Afhankelijk van het aantal en de omvang van deze wijzigingen zijn soms essentiële en vaak dringende aanpassingen vereist;
- de vaststelling, tijdens het vertalen van een tekst, dat deze complexer is dan verwacht;
- ziekte of plotselinge afwezigheid van een collega, van wie dan bepaalde taken moeten worden overgenomen;
- onzekerheid over de omvang van andere verwachte taken. Soms bevat een arrest veel meer pagina's dan was aangekondigd of moet er een uitspraak worden gedaan tegelijkertijd met die in een ander arrest waarvoor aanvankelijk een andere deadline was vastgesteld en dat dan plotseling dringend wordt. Ook komt het voor dat de vertaaldienst wordt gevraagd om voor alle antwoorden op de vragen in een zaak zo veel mogelijk dezelfde deadline te hanteren, ongeacht

de taal van die antwoorden en ook als niemand weet hoeveel antwoorden er nog zullen komen en hoelang ze zullen zijn.

Een bepaalde hoeveelheid onvoorziene taken is volstrekt normaal en het gevolg van een gezond en reactief beheer op instellingsniveau. De instelling is zich er echter ook terdege van bewust dat deze onvoorziene taken zo veel mogelijk voorkomen moeten worden, omdat die taken de productiviteit van de juristen-vertalers belemmeren door hen te dwingen hun lopende vertaalkwerk te staken en al hun werkvensters te sluiten, om met de spoedklus aan de slag te gaan. Pas nadat de spoedklus is afgerond, kan de jurist-vertaler het dossier en alle documentatie weer openen, de draad weer opnemen en zich opnieuw op de lopende taak concentreren. Soms moeten de termijnen van minder dringende aanvragen als gevolg van spoedaanvragen zelfs keer op keer worden verschoven, vooral bij de Franse vertaaleenheid, die bijzonder veel spoedaanvragen krijgt.

4.1.1 - De juristen-vertalers en hun vertaling

Voordat juristen-vertalers met de eigenlijke vertaling aan de slag gaan, moeten zij uitzoeken welk referentiemateriaal relevant is en dit verzamelen. De juridische vertaling, met name die voor het Hof, mag namelijk geen vrije vertaling zijn: de regelgeving, de rechtspraak en de processtukken die direct of indirect worden aangehaald, moeten nauwgezet worden overgenomen. Hetzelfde geldt voor de gebruikte terminologie: bij de keuze daarvan moeten de brontekst en de eerdere vertalingen van de termen worden gerespecteerd, maar moet ook gebruik worden gemaakt van de terminologiedatabanken die in de loop der jaren door verschillende generaties algemene vertalers en juristen-vertalers zijn opgebouwd.

Het referentiemateriaal bestaat voornamelijk uit:

- processtukken die zijn ingediend in de betrokken zaak of een gevoegde of verwante zaak;
- Unierechtelijke regelgeving die in de zaak wordt aangehaald of anderszins relevant is;
- de in de zaak aangehaalde of anderszins relevante rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht;
- eventuele relevante nationale wet- of regelgeving en eventuele relevante nationale rechtspraak (beschikbaar in de nationale taal maar soms ook in andere talen);

- eventuele relevante internationale verdragen;
- de relevante terminologie.

Zodra de juristen-vertalers over het referentiemateriaal beschikken, moeten zij het gaan onderzoeken. Dat betekent dat zij de relevante gedeelten van de verzamelde documenten zodanig moeten bestuderen dat zij een goed inzicht verwerven in de juridische context van de zaak en de terminologie in kaart kunnen brengen.

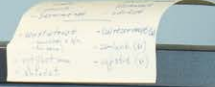
Tegenwoordig wordt dit alles in hoge mate vergemakkelijkt door een combinatie van IT-tools en methodologische hulpmiddelen, met name op het gebied van documentatie en terminologie.

Specifieke IT-tools voor het vertalen komen aan de orde in de context van het juridisch vertalen zelf. Ook de terminologie wordt hierna besproken, maar in het kader van zowel het juridisch vertalen als het tolken, aangezien beide zijn aangewezen op de juiste terminologie (*zie punt 4.3*).

Vijftien gouden regels

voor juristen-vertalers

1. Verlies niet uit het oog dat je je bezighoudt met juridisch werk.
2. Tref alle nodige maatregelen om de vertrouwelijkheid te garanderen.
3. Beschouw elke vertaling als een (individueel en collectief) project dat in de eerste plaats een goede persoonlijke organisatie vereist.
4. Kies de juiste vertaalstrategie op basis van het soort document en degene voor wie de vertaling bestemd is.
5. Plaats de tekst in de juiste context:
 - rechtsgebied/betrokken rechtsstelsel(s),
 - reeds vertaalde teksten (soortgelijke of verwante zaken),
 - bestaande documenten in de zaak.
6. Zorg dat je de tekst begrijpt voordat je deze vertaalt, ondanks juridische en taalkundige valse vrienden, en houd rekening met de specifieke kenmerken van de betrokken rechtsstelsels.
7. Verricht onderzoek en leg de noodzakelijke contacten.
8. Zorg dat je de vertaalhulpmiddelen kent en gebruikt.
9. Houd rekening met wat al is vertaald: wetgeving, rechtspraak, terminologie en fraseologie.
10. Zorg dat je terminologische keuzen kunt motiveren.
11. Zorg dat de vertaling consistent is qua terminologie en taalgebruik.
12. Signaleer problemen meteen en niet pas als de vertaling klaar is.
13. Pas de formele conventies van de eenheid toe.
14. Lees de afgeronde vertaling altijd met een kritische blik en met gezond verstand na en let daarbij op de logica.
15. Houd je aan de deadlines.

Examen

1. La afirmación de que los españoles son muy generosos es un ejemplo de un estereotipo. ¿Es un estereotipo un concepto que se refiere a una idea preconcebida y generalizada sobre un grupo de personas?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

2. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

3. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

4. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

5. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

6. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

7. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

8. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

9. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

10. ¿Cuál de las siguientes afirmaciones es correcta? Los estereotipos son ideas preconcebidas y generalizadas sobre un grupo de personas. ¿Es una afirmación correcta?

A) Sí

B) No

C) A veces sí, a veces no

D) No sé

4.1.2 - Specifieke kenmerken van het juridisch vertalen voor het Hof

Het juridisch vertalen kent fundamenteel dezelfde uitdagingen als vertalen in het algemeen. De juristen-vertalers moeten in de eerste plaats de tekst en de juridische redenering, de terminologie en de syntaxis van de tekst begrijpen. Maar door het juridische karakter van de vertaling moeten zij ook de betrokken rechtsstelsels vergelijken. Zij moeten bepalen welke begrippen verwant zijn en of er valse vrienden zijn, het verschil tussen de begrippen in de verschillende rechtsstelsels bepalen en terminologische keuzen maken, waarbij zij onder meer rekening houden met eventuele eerdere vertalingen.

De problemen die zij kunnen ondervinden, houden in de eerste plaats verband met hun kennis van het rechtsstelsel van de brontaal (naast hun kennis van de taal), de duidelijkheid en de redactionele kwaliteit van het te vertalen document, en de lengte ervan in combinatie met de in acht te nemen termijn. Andere mogelijke hindernissen zijn de ambiguïteit van de taal, polysemie, synonymie, ongebruikelijke termen of nieuwe terminologie.

De context van de juridische vertaling legt de juristen-vertalers een aantal beperkingen op. De teksten die zij moeten vertalen, hebben immers betrekking op de uitlegging van bestaande regelgeving of rechtspraak. Deze kunnen in de te vertalen tekst direct zijn aangehaald, tussen aanhalingstekens, of indirect, zonder aanhalingstekens, of op een nog minder zichtbare manier, doordat enkel bepaalde wendingen en terminologie uit de regelgeving of rechtspraak zijn overgenomen. Indien er van deze regelgeving of rechtspraak ook een versie in de *doeltaal* bestaat, dienen de juristen-vertalers de inhoud daarvan nauwgezet over te nemen. Zij mogen er alleen van afwijken om goede redenen, die zij kunnen onderbouwen en soms aan de lezer kenbaar zullen maken door in een direct citaat een alternatieve versie tussen vierkante haken in te voegen (in geval van gepubliceerde teksten)⁸³ of door een verklarende voetnoot toe te voegen ten behoeve van de advocaat-generaal en de rechtsprekende formatie (in geval van memories die in de taal van de beraadslaging worden vertaald). Zij houden ook rekening met de fraseologie en de terminologie die binnen hun taaleenheid en bij het Hof in het algemeen worden gehanteerd en die meestal zullen overeenkomen met die van de regelgeving. Is dat niet het geval, dan zullen zij keuzen moeten maken.

83| Dit is nodig als de taalversie van het aangehaalde document van minder goede kwaliteit of zelfs onjuist is.

Hoe concreter en universeler het onderwerp van de vertaling is, hoe groter de equivalentie tussen de talen zal zijn. Naarmate een begrip abstracter en meer cultuurspecifiek is, zal er minder sprake zijn van equivalentie, en zal die soms zelfs helemaal ontbreken. Zo blijft „mangaan” altijd „mangaan”. Als er in de andere taal een woord voor bestaat, is er gewoonlijk sprake van volledige equivalentie en zal elke uitvinding die van invloed is op „mangaan” in alle talen dezelfde invloed hebben op „mangaan” als begrip. Het begrip „huwelijk” is daarentegen sterk cultureel bepaald, waardoor de term waarmee het huwelijk wordt aangeduid, verwijst naar een realiteit die van taal tot taal zozeer kan verschillen dat er enkel sprake kan zijn van equivalentie bij benadering, ook al wordt het begrip door iedereen begrepen, als een soort theoretisch concept.

Ook de juridische vertaling is sterk cultureel bepaald, omdat het recht intrinsiek deel uitmaakt van de cultuur, en het culturele verschijnsel waarin het zich afspeelt zelf teweegbrengt. Daardoor brengt juridisch vertalen bijzonder lastige uitdagingen met zich mee. De problemen op het vlak van terminologie (en semantiek) zijn daar slechts een deel van, maar wel een aanzienlijk deel.

4.1.3 - Terminologische overwegingen in een juridische context

Kenmerkend voor juridische terminologie is dat concepten uit verschillende rechtsstelsels niet echt overeenstemmen maar elkaar vaak overlappen.

In twee gegeven talen kunnen termen met een verwante vorm verwijzen naar verwante maar verschillende begrippen, wat tot verwarring kan leiden. De vertaler kan dus niet uitsluitend afgaan op de taalkundige vorm van de termen. Achter een morfologische overeenkomst tussen twee talen kunnen in feite verschillende denotaties schuilgaan. Dat verschijnsel wordt een „valse vriend” genoemd.⁸⁴

Fundamentele begrippen als „contract” of „regering” zijn zowel universeel in hun abstractie (hun „genotype” komt meestal overeen met hun basisdefinitie) als verschillend in hun

84| Zo verwijst de Engelse uitdrukking *tax evasion* naar „belastingfraude”, die strafbaar is, terwijl de Franse uitdrukking *évasion fiscale* (in het Engels *tax avoidance*) verwijst naar het zoeken van mogelijkheden om zo min mogelijk belasting te betalen, die niet per se illegaal hoeven te zijn.

concrete en specifieke werkelijkheid (hun „fenotype” wordt bepaald door voorwaarden en regels).⁸⁵

Een soortgelijke uitdaging is wat door Harvey „incongruentie” wordt genoemd.⁸⁶ Twee termen in twee talen die op het eerste gezicht overeenkomen, kunnen in feite verwijzen naar begrippen die slechts gedeeltelijk equivalent zijn, omdat de werkelijkheid die zij weergeven tussen de talen en soms zelfs binnen dezelfde taal verschilt. En dit zijn niet de enige uitdagingen.

Een en dezelfde term kan meerdere betekenissen hebben (polysemie) die volledig van elkaar verschillen of worden gekenmerkt door meer of minder belangrijke nuances. Deze verschillende betekenissen of nuances kunnen, naargelang van het geval, in de andere taal overeenkomen met één equivalent woord, vooral bij verwante talen, of juist met meerdere, verschillende woorden.⁸⁷

Ook al is er in gespecialiseerde vakgebieden minder vaak sprake van synonymie dan in het dagelijkse taalgebruik, dit verschijnsel komt in de juridische taal wel voor. De juristen-vertalers moeten termen in het brondocument die hetzelfde betekenen, kunnen herkennen. Dat kunnen synoniemen zijn, varianten, of termen uit verschillende registers of verschillende bronnen. In verschillende delen van de wetgeving kunnen verschillende termen worden gebruikt om naar hetzelfde begrip te verwijzen. Zo wordt de uitdrukking *poder paternal* in het Portugees steeds vaker vervangen door *responsabilidade parental*. Het komt echter zelden voor dat er sprake is van perfecte synonymie. Sterker nog, het is allesbehalve zeker dat synoniemen tussen twee talen met elkaar overeenstemmen. Het is mogelijk dat de doeltaal er minder heeft dan de brontaal, of zelfs helemaal geen, en als er wel een of meer zijn, kan de mate van synonymie variëren. Als de brontekst gaat over de nuances tussen twee synoniemen, zullen die nuances niet altijd of niet op dezelfde manier in de doeltaal bestaan.

85| Zie Sacco, R., „Langue et Droit”, in Sacco, R., en Castellani, L. (red.), *Les Multiples langues du droit européen uniforme*, ISAIDAT, Torino, L'Harmattan Italia, 1999, blz. 172.

86| Harvey, M., „Traduire l'intraduisible — Stratégies d'équivalence dans la traduction juridique”, *Revue de l'Institut des langues et cultures d'Europe, Amérique, Afrique, Asie et Australie* (ILCEA), nr. 3, 2002, blz. 39-49.

87| Om geografische en historische redenen wordt in sommige talen, zoals het Duits, het Frans en het Pools, onderscheid gemaakt tussen het „Nabije Oosten” en het „Midden-Oosten”, terwijl het Engels beide regio's met *Middle East* onder die tweede term schaaft.

Dan moet de vertaler proberen te beschrijven waarover het in de brontaal gaat, aangezien het in de doeltaal niet precies kan worden uitgedrukt.⁸⁸

Omgekeerd kan het gebruik van een bepaalde term in de brontaal soms nopen tot een keuze tussen twee verschillende termen in de doeltaal, die elk verwijzen naar een begrip met een iets beperktere betekenis. Zonder context zal het onmogelijk zijn die keuze te maken.⁸⁹

Zelfs als twee landen dezelfde taal gebruiken, kan dezelfde term verwante maar toch verschillende begrippen dekken. Er zijn evenveel „contracten” als rechtsstelsels. De verbanden waarin personen zich verenigen en die in het recht bekend staan als „vennootschappen” of „verenigingen”, zijn al net zo talrijk en kunnen afhankelijk van het rechtsstelsel sterk verschillen. Ook worden in verschillende rechtsstelsels met dezelfde taal soms verschillende termen gehanteerd voor hetzelfde begrip (bijvoorbeeld het begrip „doodslag”).⁹⁰ De aan het Unierecht ontleende terminologie is vaak bewust veelomvattend, om niet te zeggen kunstmatig. Het autonome karakter van het Unierecht en van zijn terminologie kan gelden als rechtvaardiging om af te wijken van de nationale terminologie.

Kortom, het komt zelden voor dat een juridische term een perfect equivalent heeft in andere talen, behalve dan in meertalige landen.

Zo heeft België, als drietalig land, een lange vertaaltraditie, waarin elke juridische term wordt verondersteld een exact equivalent te hebben. Een *arrêté royal* is een „koninklijk

88| In een verzoek om een prejudiciële beslissing aan het Hof van Justitie probeerde een Nederlandse rechter in een strafzaak te achterhalen of een kalf enkel was aangebonden indien dat op een bepaalde manier was gebeurd, zoals de verdachte beweerde, waarbij hij gebruikmaakte van een letterlijk argument, gebaseerd op een onderscheid tussen „aanbinden” en „vastbinden”. Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat „vastbinden” „aanbinden” is (arrest van 3 april 2008, Endendijk, C-187/07, [EU:C:2008:197](#)). In casu heeft het Hof zijn uitleggingsbeginselen toegepast in geval van uiteenlopende taalversies.

89| Zo wordt „verwerpen” van een beroep in het Pools vertaald met *odrzuć* of *oddalić*, afhankelijk van de vraag of het beroep niet-ontvankelijk of ongegrond is.

90| *Involuntary culpable homicide* in de Schotse rechtspraak, *involuntary homicide* in het Maltees recht, *unintentional killing* in de Uniewetgeving en, ten slotte, *involuntary manslaughter* in de Ierse rechtspraak en die van Engeland en Wales, alsook in de rechtspraak van de Unie. Zie bijvoorbeeld arrest van 29 maart 2017, Alcohol Countermeasure Systems (International)/EUIPO – Lion Laboratories (ALCOLOCK), T-638/15, niet gepubliceerd, [EU:T:2017:229](#), punt 73.

besluit” en alles wat van invloed is op het één, is dat ook op het ander. Deze equivalentie beperkt zich tot het nationale grondgebied: het Nederlandse „koninklijk besluit” is niet het Belgische „koninklijk besluit”, hoewel het er sterk op lijkt.

Bij de vergelijking van rechtsstelsels kan blijken dat een bepaald rechtsstelsel een begrip kent waarvoor geen specifieke term bestaat. In dat geval moet de jurist-vertaler een taalkundige oplossing vinden. Het begrip dat in het Frans met de term *filiation* (afstamming) wordt aangeduid, is bijvoorbeeld een begrip dat als universeel kan worden aangemerkt, terwijl veel rechtsstelsels binnen de Unie geen precieze term hebben om er uitdrukking aan te geven.

Al deze uitdagingen worden nog groter wanneer de twee rechtsstelsels onderling sterk afwijken. Het beste voorbeeld is dat van de *common law*, dat een heel andere grondslag heeft dan de „continentale” stelsels, en waarvan de woordenschat slechts bij benadering overeenkomt met die van het Frans. Dit verschil in logica werkt door tot in de juridische redenering.

De common-lawjurist zal het woord *remedy* gebruiken voor ofwel een rechtsmiddel als procedurele stap, ofwel het resultaat van dat rechtsmiddel, maar vaak ook zonder onderscheid voor beide tegelijk, wat in sommige andere talen met geen enkele term mogelijk is. Ook als hij het begrip *standing* gebruikt, zal het niet gemakkelijk zijn om te bepalen of hij verwijst naar de „procesbevoegdheid” of naar het „procesbelang”, omdat deze twee begrippen in zijn redenering door elkaar heen lopen.

Daarnaast zijn er begrippen in de brontaal die in de doeltaal niet bestaan, bijvoorbeeld *Revision* in het Duits recht, een vorm van beroep in burgerlijke, strafrechtelijke en handelszaken waarvoor de rechter vooraf toestemming moet verlenen. Een dergelijk vereiste is bijvoorbeeld in Engeland niet onbekend, maar heeft geen equivalent in sommige andere procedurestelsels. Als *Revision* in het Nederlands zou worden vertaald met „beroep”, zou een essentieel aspect als het ware worden uitgegumd.

4.1.4 - Strategiekeuze, een teleologische benadering

Al deze uitdagingen worden nog versterkt doordat zowel de talen als het recht zich blijven ontwikkelen. Het komt voor dat de termen in de uitgangstekst niet juist of verouderd zijn: zo is *inculpation* in Frankrijk *mise en examen* geworden.

In het licht van deze uitdagingen heeft Schleiermacher een principiële kwestie geformuleerd⁹¹, die inhoudt dat moet worden vastgesteld welke benadering de voorkeur geniet: de „ethische” benadering, die erop neerkomt dat de brontekst zonder meer wordt omgezet, zonder de lezer te helpen de taalkundige, juridische en culturele kloof tussen hen en de auteur te overbruggen, of de „etnocentrische” benadering, waarmee die afstand juist wordt verkleind, ondanks het risico dat de vertaler afwijkt van de letter en de integriteit van de brontekst aantast.

In de literatuur en in de praktijk van het vertaaltak staan de meesten weliswaar achter de ethische benadering, maar er is geen eenduidig antwoord op deze vraag. Er bestaat ook een noodzakelijke middenweg tussen ethiek en etnocentrisme, en de juristen-vertalers van het Hof kiezen voor een teleologische benadering, op basis van het gebruik dat van de vertaling zal worden gemaakt, om te bepalen welke weg zij zullen inslaan om tot bij de lezer te geraken, zonder daarbij de grens van verraad ten aanzien van de auteur en van bedrog ten aanzien van de lezer te overschrijden.

Harvey onderscheidt vier technieken om de genoemde uitdagingen aan te gaan: transcriptie, formele equivalentie, descriptieve vertaling en functionele equivalentie.⁹²

Transcriptie bestaat erin dat de oorspronkelijke term wordt overgenomen, en er eventueel een korte uitleg bij wordt gegeven. In plaats van *common law* foutief te vertalen met „gewoonterecht”, wordt de term *common law* overgenomen, met de uitleg dat het gaat om het Angelsaksische rechtstelsel, dat grotendeels is gebaseerd op precedents in de rechtspraak.

91 | Schleiermacher, F., „Over de verschillende methoden van het vertalen”, voordracht van 24 juni 1813 voor de Koninklijke Academie van Wetenschappen in Berlijn, vertaald door Bloemen, H., in Naaijken, T., Koster, C., Bloemen, H., en Meijer, C. (red.), *Denken over vertalen*, Vantilt, Nijmegen 2004, blz. 41-53.

92 | Harvey, M., *op. cit.*

Formele equivalentie betekent letterlijk vertalen, bijvoorbeeld door *Bundesverfassungsgericht* te vertalen met „federaal grondwettelijk hof”.

Bij een descriptieve vertaling wordt gebruikgemaakt van een algemene formulering of een omschrijving, wat het risico van ambiguïteit inhoudt. Zo zal de uitdrukking *prescription extinctive* worden vertaald met „time-bar”, zonder dat een onderscheid wordt gemaakt tussen verjaring en verval.

Functionele equivalentie houdt in dat er in de taal en het rechtstelsel van de doeltaal een concept met een vergelijkbare functie wordt gevonden. In plaats van het Poolse *Sejm* te vertalen met „Landdag”, zal men kiezen voor „kamer van volksvertegenwoordigers”, aangezien beide concepten zo verwant zijn dat de lezer daarmee niet op het verkeerde been wordt gezet.

Ook deze vier strategieën kunnen worden geplaatst op een schaal die loopt van brontaal (ethische benadering) naar doeltaal (etnocentrische benadering). Zij geven richting aan het werk van de jurist-vertaler.

Kortom, behalve in het geval dat de termen volledig overeenstemmen en onverkort van het ene rechtstelsel in het andere kunnen worden omgezet, zal de jurist-vertaler zich in het licht van deze problemen bewegen tussen de hierboven genoemde strategieën: transcriptie, formele equivalentie, descriptieve vertaling en functionele equivalentie.

De jurist-vertaler moet bij het vertalen een keuze maken en zich daaraan houden om de terminologische consistentie te waarborgen. In het algemeen behoren de door de jurist-vertaler gekozen termen tot de vaktaal (het juridische vakgebied) en zijn zij afkomstig uit betrouwbare bronnen (wetgeving of rechtspraak).

We mogen niet uit het oog verliezen dat de teksten van het Hof rechtsgevolgen teweegbrengen. De juristen-vertalers dragen een belangrijke verantwoordelijkheid bij hun dubbele taak: het werk van de rechterlijke instanties ondersteunen en de rechtspraak in meerdere talen verspreiden. Zij mogen niet proberen de tekst te corrigeren of verfraaien, en zij moeten de nuances herkennen en weergeven. Hun bewegingsvrijheid is gering. Toch vraagt elke tekst om een passende vertaalstrategie, die rekening houdt met de aard van de te vertalen tekst en de lezers. De vertaalde tekst moet absoluut betrouwbaar en in alle talen even begrijpelijk zijn. Vertaalfouten hebben immers gevolgen, want de lezers reageren op uitspraken of arresten die zij in hun eigen taal hebben gelezen.

Vertaalstrategieën zijn soms op de brontaal, soms op de doeltaal gericht. De keuze van de strategie is pragmatisch en wordt bepaald door het doel van de vertaling. De juridisch vertaler moet dat doel identificeren: gaat het erom de lezer te informeren of worden er rechtsgevolgen gecreëerd?

In het eerste geval zullen vertalers hun lezers willen „informeren” over de inhoud van het te vertalen document, dat wil zeggen hen in staat stellen de boodschap van de auteur van de brontekst te begrijpen. Deze manier van vertalen wordt bijvoorbeeld toegepast voor processtukken die bij de Unierechters worden ingediend, of voor de beschrijving van de feiten in conclusies of prejudiciële arresten. Aangezien de lezers het onderwerp, de redenering en de argumenten moeten begrijpen, moeten hun alle met de brontekst verband houdende elementen die daarvoor nodig zijn worden aangereikt, zonder dat zij te veel moeten stilstaan bij irrelevante verschillen of nuances. Indien bijvoorbeeld de precieze vorm van de „vennootschap” niet relevant is voor de inhoud, zal de vertaler het niet per se nodig vinden de eventuele verschillen tussen de twee talen expliciet te vermelden, mits de lezer zich een juiste voorstelling kan maken van de context waarin het vertaalde stuk moet worden gelezen.

Wanneer de „vertaling” daarentegen zelf een rechtsbron is, doordat zij rechtsgevolgen sorteert omdat de taal waarin zij is gesteld authentiek is, is de „vertaler” in feite „auteur”. De vertalers werken dan met een origineel, dat in een bepaalde taal is geschreven en dat zij als referentie gebruiken om in een andere taal een daarmee overeenstemmende tekst te schrijven. Deze procedure wordt ook gevolgd in meertalige landen, zoals België. Het vertalen leidt dan vaak tot opmerkingen over de tekst in de andere taal, en tot een heen-en-weerbeweging tussen beide taalversies.

Juristen-vertalers van het Hof die een arrest vertalen van de taal van de beraadslaging naar de procestaal, maken de versie die verbindend is inter partes. Niettemin brengen alle taalversies in gelijke mate recht tot stand, vooral in prejudiciële zaken, omdat prejudiciële beslissingen erga omnes gelden⁹³, dus ook voor alle rechterlijke instanties van de Unie. In de praktijk zullen mensen deze beslissingen echter vaak alleen in hun eigen taal lezen, ondanks de Cilfit-uitspraak.⁹⁴

93| Zie over de taalregeling van het Hof van Justitie Gaudissart, M.-A., *op. cit.* (zie voetnoot 24).

94| Een advies van het Hof van Justitie op grond van artikel 218 VWEU is daarentegen op het moment van de vaststelling ervan authentiek in alle officiële talen van de Unie, evenals de regelgevingshandelingen die worden vastgesteld door het Europese Parlement, de Raad van de Europese Unie of de Europese Commissie. Alle taalversies zullen dus rechten tot stand brengen, en wel dezelfde rechten.

4.1.5 - Dialoog tussen auteurs en vertalers

Auteurs van originele en authentieke teksten kunnen gebruikmaken van preventieve technieken om de valkuilen van de meertaligheid te omzeilen of de gevolgen ervan te beperken. Dankzij deze technieken hoeven juristen-vertalers tot op zekere hoogte niet meer te kiezen voor een bepaalde benadering van de vertaalproblemen en zijn de begrijpelijkheid en de uniforme uitlegging van de teksten gewaarborgd.⁹⁵

Zo is er de „conventie” die tot doel heeft te bepalen welke begrippen bij omzetting in een andere taal en een ander rechtssysteem tot verwarring kunnen leiden en op voorhand een definitie daarvan te geven om dit gevaar te vermijden. Verder kan de auteur een uitdrukking uit een andere taal „lenen” om te verwijzen naar een begrip uit een identificeerbaar rechtssysteem. Zo wordt in de Engelse taalversie van de artikelen 18 en 39 van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee van 1982 expliciet gesproken over *force majeure* (in het Frans), en het meer beperkte begrip *act of God* terzijde geschoven.⁹⁶

Ook is er de „gezamenlijke redactie”, die inhoudt dat deskundigen van elke taal en elk betrokken rechtssysteem bij elkaar worden gebracht om de risico's van afwijkingen in kaart te brengen en deze te vermijden door middel van preventieve oplossingen, zoals de hierboven genoemde. Bij het Hof vindt met ditzelfde doel een dialoog plaats tussen de jurist-vertaler en het kabinet van de auteur van een ontwerpconclusie of -beslissing.

Ten slotte geeft de auteur met een „interpretatievoorschrift” aan hoe eventuele ambiguïteiten moeten worden opgelost. Zo geeft het Hof een autonome uitlegging aan de begrippen in het Unierecht, die losstaat van de betekenis van eventuele analoge begrippen in de nationale rechtssystemen.⁹⁷ Het Hof past deze regel toe op zowel het primaire als het afgeleide recht, maar ook op de uitlegging van zijn eigen rechtspraak

95| Zie in dit verband met name Pescatore, P., *Vademecum – Recueil de formules et de conseils pratiques à l'usage des rédacteurs*, Éditions Bruylant, in het gedeelte over de samenwerking met de vertaaldiensten. Zie ook het blad van het Vertaalbureau voor de organen van de Europese Unie „Writing for translation” (<https://cdt.europa.eu/en/news/writing-translation>).

96| Het begrip *act of God* verwijst naar onvoorziene natuurlijke gebeurtenissen die niet door de mens worden veroorzaakt, zoals natuurrampen; *force majeure* omvat daarnaast ook door de mens veroorzaakte omstandigheden, zoals oorlogshandelingen of epidemieën.

97| Zie met name arresten van 18 januari 1984, Ekro, 327/82, [EU:C:1984:11](#), punt 11; 27 januari 2005, Junk, C-188/03, [EU:C:2005:59](#), punten 27 30, en 7 december 2006, SGAE, C 306/05, [EU:C:2006:764](#), punt 31.

Vertaling van autonome Unierechtelijke begrippen

Bij het juridisch vertalen kan de regel van de autonome interpretatie van begrippen in het Unierecht zich verzetten tegen een systematische toepassing van een vergelijkende benadering, dat wil zeggen het kiezen van functionele equivalenten in het andere rechtsstelsel. Deze op de rechtsvergelijking gebaseerde benadering is geschikt voor bijvoorbeeld de vertaling van een verzoek om een prejudiciële beslissing en de daaropvolgende opmerkingen, aangezien deze doorspekt zijn met termen van nationaal recht. In de stadia van de conclusie en het arrest echter, blijft deze benadering weliswaar duidelijk aanwezig in de beschrijving van de feiten en weerspiegelt zij de eerder gemaakte keuzen, in het bijzonder in de vertaling van het verzoek om een prejudiciële beslissing, maar is zij minder goed toepasbaar op de motivering. Dit gedeelte leent zich in feite meer voor een benadering vanuit het Unierecht, nog een rechtsstelsel dat de jurist-vertaler moet kennen. Het sluit aan bij het autonome recht van de Unie, dat is opgebouwd uit begrippen die de Unie eigen zijn („rechtstreekse werking”, „gelijke behandeling”) of echte neologismen creëert. Neologisme betekent in dit kader dat er een nieuw begrip wordt gecreëerd om elk risico van verwarring in verband met nationale rechtsculturen te vermijden. Zo heeft het Hof van Justitie geleidelijk de uitdrukking „rechtstreekse werking” in gebruik genomen om te verwijzen naar een begrip dat eigen is aan het Unierecht.⁹⁸ De juristen-vertalers en, in hun kielzog, de tolken zullen proberen begrippen in hun taal te reproduceren en, voor zover zij nog geen deel uitmaken van een bestaande terminologie, weer te geven met neutrale termen die zo veel mogelijk zijn ontdaan van specifiek nationale connotaties.

98| Voornoemd arrest van 5 februari 1963, van Gend & Loos, waarin het Hof van Justitie voor de eerste keer het bestaan en de reikwijdte erkent van de rechtstreekse werking, die het toen echter nog „directe werking” noemde.

4.2 - Vertolking tijdens hoorzittingen

4.2.1 - Uitgangspunten en werkwijzen bij het tolken

Simultaan tolken is eigenlijk het onmiddellijk in een doeltaal produceren van een unieke en definitieve versie van uitspraken die één keer in de brontaal worden gedaan, zonder veel mogelijkheden tot correctie.⁹⁹ Behalve in geval van gebarentalen produceren de tolken deze onmiddellijke vertaling mondeling, dat wil zeggen dat zij met woorden, met hun stem en met gebaren uitdrukking geven aan datgene wat de spreker in een andere taal wil overbrengen. Aangezien de tolken de uitspraken in de brontaal zonder onderbreking horen, vertalen zij deze per segment, zodra ze worden uitgesproken, binnen een kort tijdsbestek.¹⁰⁰

Evenals de juristen-vertalers werken alle tolken van de directie Tolken zowel voor het Hof van Justitie als voor het Gerecht. Bij de toewijzing van tolken aan de pleitzittingen van beide rechterlijke instanties wordt gestreefd naar een optimaal gebruik van de middelen, naargelang van de behoeften van de leden van de rechtsprekende formaties en de partijen. Ook voor bezoekersgroepen die de zittingen bijwonen, wordt getolkt. Buiten de zittingen verlenen de tolken ook hun medewerking aan bepaalde protocollaire evenementen en bezoeken. Het Hof hanteert twee methoden van tolken: simultaan tolken en consecutief tolken.

Bij het simultaan tolken vertalen de tolken, verdeeld over de cabines naargelang van de taal waarin zij werken, de pleidooien, vragen en antwoorden die in de zaal door de verschillende deelnemers aan de terechtzitting worden uitgewisseld, in het algemeen naar hun moedertaal.¹⁰¹ Er zijn minimaal twee tolken in elke cabine, want vanwege de intellectuele inspanning die voor het tolken nodig is, moeten zij elkaar bijvoorbeeld aan het einde van een pleidooi of een reeks vragen en antwoorden aflossen, zodat een constant concentratieniveau en daarmee een constante kwaliteit worden gewaarborgd.

99 | Pöchhacker, F., *Introducing interpreting studies*, Routledge, Londen, 2004.

100 | Salevsky, H., *The distinctive nature of interpreting studies*, Target, 5(2), blz. 149-167.

101 | Voor sommige talencombinaties maakt het Hof gebruik van de zogenoemde „retourvertolking”, waarbij tolken een toespraak die in hun moedertaal wordt uitgesproken naar een andere taal vertalen, meestal het Frans of het Engels (zie punt 3.6.3).

De andere methode, het consecutief tolken, houdt in dat de tolk tijdens de toespraak aantekeningen maakt en vervolgens de inhoud ervan weergeeft. Deze techniek wordt vaak gebruikt bij protocollaire evenementen, bezoeken, openingen of, bij het Gerecht, bij minnelijke regelingen of bilaterale gesprekken tussen rechters en partijen buiten de zitting om.

4.2.2 - Specifieke uitdagingen bij het simultaan tolken voor het Hof

Bij een internationale rechterlijke instantie zoals het Hof worden conferentietolken met twee soorten uitdagingen geconfronteerd: ten eerste de uitdagingen van het juridisch vertalen, die reeds hierboven zijn uiteengezet, en ten tweede de specifieke uitdagingen van het simultaan tolken.

Simultaan tolken is een vorm van vertalen. Bijgevolg zijn de uitdagingen voor de tolken bij het Hof op het eerste gezicht vergelijkbaar met die van de juristen-vertalers. Tijdens een terechtzitting komen de conferentietolken die de pleidooien en de uitwisselingen tussen de partijen en de leden van de rechtsprekende formatie moeten vertalen onvermijdelijk de taalkundige en culturele valkuilen van het juridisch vertalen tegen.

Bij het Hof vertrouwen de tolken op de oplossingen van de juristen-vertalers die eerder de memories van de partijen in de zaak hebben vertaald. Waar de juristen-vertalers de verzoeken om een prejudiciële beslissing in alle talen vertalen, vertalen zij de memories enkel naar de procestaal van de zaak en het Frans. De tolken werken daarentegen ook voor de rechters, de advocaten-generaal en de bezoekersgroepen, dat wil zeggen in talen die niet de procestaal of de taal van de partijen hoeven te zijn. Indien er tijdens de schriftelijke behandeling geen vertaling naar de betrokken taal is, is het de taak van de tolken om de juiste vertaalstrategieën te kiezen, niet alleen als ze het dossier van de zaak bestuderen maar ook tijdens de zitting, als ze al aan het tolken zijn.

Daarnaast worden de tolken van internationale rechtsorden geconfronteerd met uitdagingen die eigen zijn aan hun beroep. De toespraak in de brontaal die een tolk moet begrijpen en zowat gelijktijdig in een andere taal moet weergeven, wordt immers maar één keer uitgesproken en niet opgeschreven. Om een pleidooi, dat vaak in een gestaag tempo wordt uitgesproken, te kunnen begrijpen en tegelijkertijd met de vereiste nauwkeurigheid te vertalen, moet de tolk een continue en intensieve intellectuele inspanning leveren, die een uitzonderlijk hoge cognitieve belasting met zich meebrengt.

Het inspanningsmodel¹⁰² geeft een goed beeld van de gevolgen van deze cognitieve uitdaging. In dit model wordt het managen van de cognitieve belasting door de tolken voorgesteld als het coördineren van verschillende, onderling concurrerende cognitieve inspanningen, binnen een systeem met een beperkte verwerkingscapaciteit. Verschillende niet-geautomatiseerde intellectuele handelingen vereisen gelijktijdige cognitieve inspanningen: de toespraak in de brontaal beluisteren en analyseren, informatie in het kortetermijngeheugen opslaan en eruit ophalen, de vertaling produceren en de verdeling van de cognitieve verwerkingscapaciteit over die verschillende inspanningen coördineren. Aangezien elke inspanning verwerkingscapaciteit vraagt, die slechts beperkt beschikbaar is, leidt het verschil tussen de voor het tolken vereiste totale verwerkingscapaciteit (VTV) en de beschikbare totale verwerkingscapaciteit (BTV) ertoe dat de kwaliteit van het tolken stabiel blijft ($VTV \leq BTV$), of, in geval van overbelasting van de cognitieve capaciteit ($VTV > BTV$), afneemt. Die vermindering van de kwaliteit uit zich in productiefouten: de tolk laat onderdelen weg, herhaalt ze onnodig, aarzelt, spreekt met een onnatuurlijke intonatie, enz.¹⁰³

Hoe groter de voor de taak vereiste cognitieve inspanningen, hoe groter het risico van cognitieve overbelasting. Als risicofactoren voor cognitieve overbelasting noemt Gile onder meer snelle, compacte of voorgelezen toespraken, onbekende eigennamen, getallen en acroniemen, ongebruikelijke accenten, ingewikkelde logische redeneringen, problemen met de geluidsoverdracht, complexe syntaxis, lexicale of syntactische verschillen tussen bron- en doeltaal, monotonie van de spreker en stress bij de tolk.

Bij het Hof worden de tolken veelvuldig met de meeste van deze risicofactoren geconfronteerd. Om het risico van cognitieve overbelasting te verminderen, maken zij gewoonlijk gebruik van specifieke strategieën en tactieken.

102 | Gile, D., *Basic concepts and models for interpreter and translator training*, herziene uitgave, John Benjamins Publishing Company, 2009.

103 | Zie over de typische intonatie van tolken en de gevolgen ervan, Lenglet, C., en Michaux, C., „The impact of simultaneous-interpreting prosody on comprehension: An experiment“, *Interpreting*, 22(1), blz. 1-34.

4.2.3 - Strategieën en tactieken

Strategieën

Strategieën zijn bewuste keuzen die de tolken maken voordat de vergadering of zitting begint. Dit zijn onder meer de analyse van de vergaderstukken of het dossier van de rechtszaak, de terminologische voorbereiding, het bijhouden van de werktalen en het regelmatig op peil brengen van de kennis.

Bij het Hof komen daar nog bij: de minutieuze voorbereiding van elke zaak gedurende een bepaalde werktijd, die het grootste deel van de werkzaamheden van de tolken uitmaakt, de toegang tot vertrouwelijke dossiers en pleidooien en de permanente educatie, op zowel juridisch als taalkundig gebied.

Kalina plaatst de tolkstrategieën in een ruimer kader van kwaliteitsborging¹⁰⁴, dat alle stadia vóór, tijdens en na de vergaderingen en pleitzittingen omvat. De strategieën omvatten dus niet alleen individuele voorbereidings- en scholingshandelingen, maar ook collectieve handelingen ter bevordering van de kwaliteit, ondersteund door een tolkdienst.

Muttillainen noemt meerdere van dergelijke strategieën die door de directie Tolken van het Hof worden ingezet¹⁰⁵: de sprekers bewustmaken van de beperkingen van het tolken, de werklust evenredig over de tolken verdelen, tijd voor herstel gunnen, goede IT-tools beschikbaar stellen en permanente educatie aanbieden.

Kortom, strategieën bestaan uit het voorbereidende werk achter de schermen, dat wordt verricht door elke tolk afzonderlijk en door een tolkdienst als organisatie. Zij maken het mogelijk de voorwaarden te scheppen die nodig zijn om het risico van cognitieve overbelasting te verkleinen en aldus de kwaliteit van vertolking te realiseren die nodig is voor het goed functioneren van de rechtspraak.

104| Kalina, S., „Quality assurance for interpreting processes”, *Meta: Translators’ Journal*, 50(2), 2005, blz. 768-784.

105| Muttillainen, M., „Perroquets savants ou professionnels aguerris? L’importance de la préparation”, in Kilian, G., en Seeber, K., *100 Years of Conference Interpreting: A Legacy*, Cambridge Scholars Publishing, 2021, blz. 190.

Tactieken

Terwijl de tolkstrategieën „achter de schermen” worden bedacht en toegepast, worden de tactieken van hun kant „op het toneel” gebruikt, dat wil zeggen tijdens de zitting of vergadering, in de *cabine*.

Terwijl tolken aan het tolken zijn, maken zij namelijk gebruik van tactieken: zij nemen ad-hocbeslissingen om het risico van cognitieve overbelasting bij moeilijkheden te verminderen. Gile noemt een paar van de meest voorkomende¹⁰⁶: „uitstellen”, dat wil zeggen langer luisteren om meer informatie te verkrijgen alvorens met tolken te beginnen, een gemist gedeelte van een gesproken segment opmaken uit de context of de eigen kennis, parafraseren, letterlijk vertalen (leenvertaling, leenwoord, klankweergave), een hyperoniem gebruiken, een collega in dezelfde cabine of vergaderstukken raadplegen, een lange zin segmenteren in meerdere kortere, anticiperen op de inhoud van de brontekst en vage of algemene uitdrukkingen gebruiken die later kunnen worden gepreciseerd.

Naargelang van de situatie zullen sommige tactieken geschikter zijn dan andere. Zo zal vijf seconden wachten om meer informatie te verkrijgen alvorens te gaan tolken, de kwaliteit van het tolken in verschillende mate beïnvloeden, afhankelijk van de spreek snelheid van de spreker, de nervositeit van de toehoorders of de aanwezigheid van presentatiemateriaal op het scherm, waarvan de afbeeldingen bij een te lang uitstel mogelijk niet meer overeenkomen met wat de tolk zegt.

Tactieken kunnen elkaar ook tegenwerken. Moeten tolken bij moeilijkheden bijvoorbeeld een lastig segment, waarvan de verwerking hun cognitieve capaciteit zou kunnen overbelasten, weglaten, of moeten zij er extra cognitieve inspanningen aan wijden, met het risico dat er even later cognitieve overbelasting optreedt, waardoor het begrip van de erop volgende segmenten wordt bemoeilijkt? Het is de taak van de tolken om per geval, continu en in een fractie van een seconde, de juiste tactiek te kiezen naargelang van de prioriteiten van de communicatiesituatie. De resultaten van de analyse van de situatie en de geschiktheid van de tactische keuzen zullen afhangen van de competentie van de tolken (taalkundige kennis en kennis van het onderwerp, beheersing van de tolktechnieken), de werkomstandigheden (mogelijkheden om zich voor te bereiden, zicht op het publiek, vermoeidheid, kwaliteit van de geluidsoverdracht) en hun persoonlijke en beroepsethiek.

106| Gile, D., op.cit.; zie ook Ilg, G., „L'apprentissage de l'interprétation simultanée. De l'allemand vers le français”, *Parallèles*, nr. 1, 1978, blz. 69-99, Cahiers de l'ETI, Universiteit van Genève, en Jones, R., *Conference interpreting explained*, Routledge, Manchester, 1997.

4.2.4 - Voorbereiding van de terechtzitting

Om ervoor te zorgen dat het tolken van het vereiste hoge niveau is, is het essentieel dat de tolken voldoende tijd krijgen om zich voor te bereiden. Elke tolk die voor een terechtzitting van het Hof van Justitie of het Gerecht wordt ingezet, als interne medewerker of freelancer, krijgt voldoende tijd om het dossier van elke zaak vóór de zitting grondig te bestuderen. Deze voorbereiding is een noodzakelijk en integraal deel van het werk en vertoont kleine verschillen naargelang van de omvang van het dossier, de complexiteit van de zaak en het aantal talen in de zitting.

Zodra de tolken weten wat hun opdrachten voor de volgende week zijn, beginnen zij met het bestuderen van de stukken in het dossier. Zij bekijken het gespecialiseerde vocabulaire van de zaak, de wetteksten en de verwijzingen naar de rechtspraak. Zij moeten de inhoud van het dossier en de redenering van de partijen kennen en gebruiken daarvoor verschillende begrips- en geheugentechnieken. Zo maken de tolken van het Hof vaak gebruik van mindmaps (schematische visuele weergaven van ideeën of informatie).

Bij de voorbereiding wordt gebruikgemaakt van alle documenten die voor de zaak relevant zijn, zoals toepasselijke wetgevingshandelingen en de rechtspraak op het betrokken gebied. Hierbij baseren de tolken zich met name op de vertalingen die eerder door juristen-vertalers zijn gemaakt en de terminologie die door hen is vastgelegd in dezelfde zaak of in verwante, al dan niet gesloten zaken.

Ten slotte krijgen de tolken op de dag vóór de terechtzitting of zelfs vlak voor aanvang ervan soms pleitaantekeningen. Uit deze teksten kunnen zij cijfers, citaten en verwijzingen naar wetteksten halen.

Al deze voorbereidingen worden in teamverband verricht, samen met zowel de assistenten die de dossiers en de referentiedocumenten samenstellen als de ondersteunende diensten van het directoraat-generaal, met name voor behoeften op het gebied van terminologie. Deze teamgeest blijkt nog sterker in de cabine, waar de collega die niet achter de microfoon zit ten dienste staat van degene die tolkt om deze op het juiste moment de ontbrekende verwijzing, de aangehaalde bepaling of het juiste woord toe te fluisteren.

4.2.5 - Vaardigheden en taken van de tolken

Vanwege de specifieke uitdagingen van het tolken bij het Hof, moeten de tolken die voor deze instelling werken over een aantal vaardigheden beschikken en voldoen aan een aantal verplichtingen op het gebied van permanente educatie, vertrouwelijkheid en loyaliteit.

Aangezien de tolken dagelijks te maken krijgen met zaken die zowel juridisch als technisch zeer gecompliceerd zijn en pleidooien die in een hoog tempo worden uitgesproken, moeten zij in de eerste plaats beschikken over een grondige kennis van hun werktalen, een scherpe en analytische geest, en het vermogen om zich in hetzelfde register en even nauwkeurig als de spreker uit te drukken in de taal waarin zij tolken. In de tweede plaats moeten zij voortdurend aan bijscholing doen, of het nu gaat om het noodzakelijke bijhouden van de kennis van de talen waarin zij werken, het leren van nieuwe talen of de deelname aan juridische seminars. Daarnaast moeten zij een gedegen algemene ontwikkeling hebben, omdat zij soms in plaats van het juridische register een meer literair register moeten hanteren, binnen het kader van redevoeringen of wanneer sprekers hun toespraak larderen met citaten of culturele verwijzingen.

In de derde plaats moeten de tolken zich ten volle bewust zijn van hun plicht tot loyaliteit aan de instelling en aan de procespartijen. Zij zijn immers gebonden aan het strengste beroepsgeheim ten aanzien van zowel de informatie die zij vóór de zitting verkrijgen als de pleidooien die de advocaten hun toevertrouwen. De pleitaantekeningen zijn overigens uitsluitend bestemd voor de tolken en worden niet toegezonden aan de leden van de rechtsprekende formatie of de met de zaak belaste advocaat-generaal, of opgenomen in het procesdossier.¹⁰⁷ Deze vertrouwensrelatie met zowel de leden van de rechtsprekende formatie als de advocaten van de partijen is zeer waardevol voor de kwaliteit van de vertolking.

107| Praktische aanwijzingen voor de partijen inzake bij het Hof van Justitie aangebrachte zaken, reeds geciteerd, punt 67.

4.2.6 - Samenwerking met de sprekers

Samenwerking met de sprekers is een aanvullende strategie om de kwaliteit van de vertolking te verbeteren. De kwaliteit van een terechtzitting hangt immers deels af van de interactie tussen de verschillende deelnemers. Daarom is er als vanzelfsprekend voor gekozen om de samenwerking tussen de tolken en de sprekers te verbeteren. Al enkele jaren wordt aan de gemachtigden en advocaten die regelmatig bij het Hof pleiten inzicht gegeven in het beroep van tolk en worden uitwisselingen vóór, tijdens en na de terechtzittingen bevorderd.

Zo kunnen aan deze advocaten en gemachtigden tips en suggesties worden gegeven om het werk van de tolken te vergemakkelijken. Zij krijgen bijvoorbeeld het advies om vrij te spreken, in een redelijk tempo, niet voor te lezen, en citaten, verwijzingen, getallen, namen, acroniemen en dergelijke altijd duidelijk en langzaam uit te spreken. Indien de spreker toch besluit een geschreven tekst voor te lezen, wordt hij verzocht deze vooraf aan de tolkdienst toe te zenden, zodat de tolken zich erop kunnen voorbereiden.

Vlak vóór de terechtzitting zal de tolk die als teamleider is aangewezen contact opnemen met de sprekers om hen aan deze tips te herinneren, en om nog bepaalde dingen te bespreken die het begrip tijdens de zitting zouden kunnen verbeteren.

Ten slotte beantwoordt de dienst na afloop van de zitting soms verzoeken van sprekers om feedback over hun werk.

Kortom, de conferentietolken wijden zich dag in, dag uit aan een lastige taak, waarbij de buitengewone cognitieve uitdagingen van het simultaan tolken bovenop de lastige beslissingen van het juridisch vertalen komen.

Gelet op het belang dat gemoeid is met zaken die voor een meertalige rechterlijke instantie komen, moet er tijdens de pleitzittingen nauwkeurig en op hoog niveau simultaan getolkt worden. Met het oog daarop zorgen de rechterlijke instantie en de tolkdienst voor een werkomgeving die bevorderlijk is voor de kwaliteit. Zo'n omgeving bevordert strategieën waarmee de optimale omstandigheden worden gecreëerd om het risico van cognitieve overbelasting van de tolken tijdens de zittingen te beperken. Deze strategieën zijn bijvoorbeeld voldoende voorbereidingstijd geven, voldoen aan de kwaliteitsnormen inzake geluids- en beeldoverdracht, permanente educatie en samenwerking met de betrokkenen.

Eenmaal in de cabine passen de conferentietolken per geval en van minuut tot minuut de voor de uitvoering van hun taak gepaste tolktactieken toe. Daarom is het van belang tolken te werven die uit het oogpunt van bekwaamheid, prestatievermogen en integriteit aan de hoogste eisen voldoen, wat gewoonlijk wordt aangetoond met een universitair diploma en het met goed gevolg afleggen van een accreditatietest of het slagen voor een veeleisend vergelijkend onderzoek.

Zoals hierboven is vermeld, wordt vanwege de uitdagingen van het vertalen voor internationale rechterlijke instanties een beroep gedaan op juristen, die als enigen in staat zijn om de juridische impact van hun keuzen bij de vertaling van processtukken, arresten en conclusies te overzien. Tijdens de mondelinge fase in een meertalige procedure nopen de specifieke cognitieve uitdagingen van het simultaan tolken er dan weer toe dat er een beroep wordt gedaan op ervaren conferentietolken, die als enigen het voortdurend aanwezige risico van cognitieve overbelasting kunnen afwenden en kunnen zorgen voor vloeiende en duidelijke communicatie, ongeacht de gebruikte taal.

4.3 - Hulpmiddelen ter ondersteuning van de meertaligheid

4.3.1 - Terminologie

Zoals we hebben gezien, krijgen lezers, redacteuren, algemene vertalers, tolken, juristen-vertalers en burgers te maken met tal van terminologische moeilijkheden, vooral in juridische teksten: synonymie, polysemie, ondoorzichtige termen, één taal voor meerdere culturen, verouderde termen, valse vrienden, enz.

Om een onberispelijke kwaliteit van de rechtspraakteksten in alle talen van de Unie te garanderen en zo de toegankelijkheid en het begrip ervan te bevorderen, moet er betrouwbare terminologie beschikbaar zijn. De terminologie is evenzeer van essentieel belang voor een kwaliteitsvolle vertolking, om een nauwkeurig juridisch debat tijdens de terechtzitting te garanderen.

Het terminologische werk is langs verschillende assen georganiseerd: het aanleggen van terminologieverzamelingen, het voorbereiden van te vertalen documenten waarbij wordt aangegeven welke terminologiefiches moeten worden geraadpleegd voor het vertalen van bepaalde nationaalrechtelijke begrippen, de begeleiding en opleiding van juristen-vertalers, de uitbreiding en consolidatie van de algemene terminologieverzameling in de terminologiedatabank IATE, en ten slotte de verbetering van de interinstitutionele en internationale samenwerking op het gebied van terminologie.

De grootste uitdaging voor juristen-vertalers is de meest geschikte oplossing te vinden als er geen functioneel equivalent is en de doeltaal geen geschikte term voor hetzelfde juridische begrip kent. In hun werk moeten zij vaak heterogene rechtssystemen vergelijken en nieuwe vertaaloplossingen vinden. De gebruikte terminologie moet zo uniform mogelijk zijn, hetgeen betekent dat resultaten van eerdere terminologische overwegingen kunnen worden overgenomen. Het resultaat van die overwegingen blijkt, in onbewerkte vorm, uit eerdere vertalingen. Voor een efficiënt beheer van de terminologie moeten de resultaten van terminologische overwegingen echter in een voor iedereen toegankelijke databank worden verzameld, waarbij ook het daaraan voorafgaande intellectuele en juridische traject inzichtelijk wordt gemaakt. Wanneer na een uitgebreid rechtsvergelijkend onderzoek een oplossing voor een vertaalprobleem met betrekking tot nationaal recht is gevonden, is het van belang dat die oplossing op gestructureerde en onderbouwde wijze wordt vastgelegd op een terminologiefiche. Het is essentieel dat de resultaten van vergelijkende rechtsonderzoeken worden vastgelegd om te voorkomen dat het werk verloren gaat en om ervoor te zorgen dat de terminologische keuzen consistent blijven.

Dankzij deze registratie zijn immers niet alleen de voorgestelde termen voor begrippen in de verschillende rechtsstelsels terug te vinden, maar ook de documenten en terminologische gegevens die een garantie vormen voor de relevantie, duidelijkheid, nauwkeurigheid en betrouwbaarheid van de keuzen van de juristen-vertalers die de afzonderlijke terminologiefiches hebben opgesteld. In een werkomgeving met 28 rechtsstelsels en 24 officiële talen kan een dergelijke terminologiedatabank met aantekeningen van vergelijkend recht de rechtsvergelijkende onderzoeken die nodig zijn om teksten te vertalen aanzienlijk vergemakkelijken, vooral in het kader van een prejudiciële procedure.

Het terminologiebeheer en de terminologische verbewerking hebben tot doel het onderzoek dat juristen-vertalers verrichten, rendabeler te maken, wat moet resulteren in tijdsbesparing bij het vertaalwerk, meer terminologische consistentie en een betere kwaliteit van de vertalingen.

De resultaten van het onderzoek van juristen-vertalers, met name op het gebied van rechtsvergelijking, waarmee wordt beoogd inzicht te krijgen in begrippen en oplossingen te vinden voor vertaalproblemen, worden daarom systematisch vastgelegd in een databank met terminologiefiches die per begrip zijn geordend.¹⁰⁸ Wanneer juristen-vertalers een terminologiefiche in de database moeten aanmaken, of dat nu is bij het vertalen van een tekst of in het kader van een systematische aanpak per vakgebied, zullen zij zich op meerdere bronnen baseren. Het gaat hierbij om regelgevingshandelingen van de Unie (de prioriteit ligt bij termen van primair recht en vervolgens bij die van afgeleid recht, die soms moeten worden gecorrigeerd), rechtspraak (met aandacht voor autonome termen waarvan de betekenis kan verschillen van die in het nationale recht) en het nationale recht. Daarbij kunnen zich verschillende situaties voordoen. Als de begrippen overeenstemmen en perfect kunnen worden omgezet van het ene rechtsstelsel in het andere, is de werkwijze eenvoudig. Als de begrippen niet volledig overeenstemmen, moeten de verschillen worden toegelicht. Indien er voor meerdere begrippen in een of meer rechtsstelsels van dezelfde taal één term bestaat (polysemie), moet ook dat worden gedocumenteerd. Als de begrippen niet overeenstemmen, is er dan sprake van een onvertaalbare term? Zeker niet, want de beslissingen van het Hof moeten volledig worden vertaald, en de juristen-vertalers kunnen voor de terminologie, net zoals voor een vertaling, een of meer van de hierboven beschreven benaderingen toepassen (*zie punt 4.1.3*).

108| Reichling, C., op.cit.

In alle gevallen moeten de keuzen worden gemotiveerd en gedocumenteerd. De juristenvertalers die een term in de databank toevoegen of die bij het vertalen een keuze maken, moeten hun keuzen kunnen rechtvaardigen. Zij zullen daarvoor vaak een beroep doen op de inbreng van collega's, advocatenkantoren en nationale deskundigen.

Daardoor bevat een terminologiefiche de informatie op basis waarvan de juristenvertalers een oplossing hebben gevonden en hun keuze kunnen rechtvaardigen. De terminologiefiche vermeldt daarnaast welke problemen daarbij zijn ondervonden. De informatie die over een begrip is verzameld en op een terminologiefiche is vastgelegd, maakt het niet alleen mogelijk om termen te vinden, maar ook om:

- het begrip in een duidelijke context te plaatsen (vakgebied en context van de termen);
- - snel te weten te komen of het begrip in het betrokken rechtsstelsel bestaat;
- het begrip snel te begrijpen (definitie en toelichtingen);
- het begrip in een kader te plaatsen en informatie over verwante begrippen te vinden (domeindiagram);
- de oorsprong (rechtsstelsel) en de bron van de termen (terminologische referenties) te achterhalen en de betrouwbaarheid en relevantie ervan te beoordelen;
- een onderscheid te maken tussen termen die een rechtsbegrip aanduiden en formuleringen die zijn gecreëerd om begrippen uit vreemd recht uit te drukken;
- informatie te vinden over het gebruik of de beoordeling van de termen (voorkeursterm, afgeraden, verouderd, enz.);
- de grote lijnen te achterhalen van de resultaten van een vergelijking tussen rechtsstelsels (tussen nationale rechtsstelsels of tussen nationaal recht en Unierecht) en snel toegang te krijgen tot een selectie van rechtsliteratuur;
- toegang te krijgen tot waarschuwingen om bepaalde valkuilen te vermijden (valse vrienden, verwante begrippen, onjuiste termen, enz.).

De terminologie die door juristen-vertalers wordt geproduceerd, is in de eerste plaats voor henzelf bestemd, aangezien betrouwbare terminologie zowel de productiviteit als de kwaliteit van de juridische vertalingen verhoogt. De terminologiefiches vergemakkelijken immers het rechtsvergelijkend onderzoek dat nodig is om bepaalde soorten documenten (met name prejudiciële-verwijzingsbeslissingen en opmerkingen van de lidstaten) te vertalen. Maar er is meer: deze bestanden vergemakkelijken ook het werk van de andere diensten van het Hof, die juridische documenten moeten begrijpen, opstellen of uitleggen. Bovendien worden ze via de (interinstitutionele en openbare) databank IATE ter beschikking gesteld van de taalkundige diensten van de andere instellingen van de Unie, waardoor zij bijdragen tot een grotere samenhang tussen de Uniewetgeving en de nationale rechtssystemen. Ten slotte wordt het terminologische werk van het directoraat-generaal Meertaligheid (DGM), met name het Vergelijkend meertalig juridisch vocabularium (VJM)¹⁰⁹, ook buiten de instellingen steeds belangrijker, omdat het van nut is voor iedereen die moet begrijpen en schrijven: burgers, beoefenaars van juridische beroepen en nationale rechters.

Terminologie en tolken

Soms verlenen de tolken van het Hof assistentie aan de eenheid die verantwoordelijk is voor de terminologie. Maar in het algemeen zijn zij eerder gebruikers van de terminologie, die enerzijds is vastgelegd in de databank IATE (zie punt 4.3.2) en anderzijds blijkt uit de regelgevingshandelingen, de rechtspraak en de vertalingen die de juristen-vertalers van de processtukken in de zaak hebben gemaakt. Overigens moeten zij zich tijdens de voorbereiding van de zittingen met de terminologie van de zaak vertrouwd maken (zie punt 4.2.4).

Wanneer de tolken die aan een pleitzitting zijn toegewezen twijfelen over afwijkende terminologie, overleggen ze onderling om ervoor te zorgen dat alle tolken binnen een cabine dezelfde termen gebruiken. In de zeer zeldzame gevallen waarin zij constateren dat onjuiste terminologie tijdens de terechtzitting tot problemen leidt, informeren zij de vertaaldienst zodat deze daar in het verdere verloop van de procedure, bij de conclusie en het arrest, rekening mee kan houden en eventueel de betrokken terminologiefiche kan bijwerken.

109] Zie, voor het zoeken op instelling of op verzameling, de toelichtingsbrochure https://iate.europa.eu/assets/brochure_search_by_collections_and_download.pdf.

Terminologie bij de justitiële netwerken van de Unie

In het kader van het in 2017 opgerichte Justitieel Netwerk van de Europese Unie [Réseau judiciaire de l'Union européenne (RJUE)] is tijdens het Symposium van magistraten dat ter gelegenheid van de 60e verjaardag van de Verdragen van Rome werd georganiseerd, in het bijzijn van de hoogste rechterlijke instanties en de grondwettelijke hoven van de lidstaten een samenwerking met hen opgezet. Sinds januari 2018 wordt aan de leden van de deelnemende rechterlijke instanties een meertalig platform aangeboden, dat een beveiligde uitwisseling van documenten en informatie mogelijk maakt.

Op dit RJUE-platform hebben de leden toegang tot een selectie documenten die door de deelnemende rechterlijke instanties zijn gekozen en betrekking hebben op de toepassing van het Unierecht door de rechterlijke instanties van de lidstaten en het Hof.

Wegens het succes van het platform en het mogelijke belang van de inhoud ervan voor juristen is aan de deelnemende rechterlijke instanties voorgesteld om een deel van die inhoud openbaar te maken in een afzonderlijke rubriek op de Curia-website. Deze speciale rubriek is in 2021 opgezet, en de eerste bijdrage van het Hof aan de samenwerking bestond in de publicatie van de bestaande taal- en terminologiebronnen (met name de terminologiefiches en de documentatie). Het openstellen van deze bronnen draagt bij aan een beter begrip van de verschillende nationale rechtsstelsels, helpt bij het opstellen en vertalen van documenten, en vergemakkelijkt het overleg tussen juristen met verschillende rechtsculturen, die daardoor in een gemeenschappelijke taal kunnen communiceren en de mogelijkheid hebben de terminologiefiches van het Hof te raadplegen om meer inzicht te krijgen in de juridische begrippen, om de inhoud van een document aan de hand van toegelichte termen te beschrijven, enz.

Alle rechterlijke instanties is gevraagd om informatie te verstrekken over nationale taal- en terminologiebronnen die interessant kunnen zijn voor de andere rechterlijke instanties, waaronder het Hof.

Een andere beoogde vorm van samenwerking op het gebied van terminologie en taal is het opzetten van een virtueel netwerk (bijvoorbeeld een forum of iets vergelijkbaars) waaraan iedereen kan bijdragen met vragen en antwoorden over begrippen uit het nationale recht. De terminologiedienst van het Hof zou dan op zijn beurt zijn terminologiedatabank kunnen raadplegen om het inzicht in de vraag en de formulering van het antwoord te vergemakkelijken. Bovendien zou alle verstrekte informatie in de terminologiedatabank kunnen worden hergebruikt, wat iedereen ten goede zou komen.

Dankzij dit netwerk zou het ook mogelijk zijn om de terminologiebronnen van het Hof, die dan gemeenschappelijk worden, aan te vullen of te corrigeren. Een dergelijke samenwerking kan ook een bepaald toezicht omvatten, aangezien de nationale rechterlijke instanties zich in een ideale positie bevinden om vast te stellen of ontwikkelingen in de wet- en regelgeving een herziening van bepaalde terminologie rechtvaardigen.

4.3.2 - Meertalige zoekinstrumenten

De juristen-vertalers en tolken bij het Hof verrichten in het kader van hun dagelijkse werkzaamheden veel onderzoek, waarbij zij worden ondersteund door meertalige zoekinstrumenten die op interinstitutioneel niveau of door het Hof zijn ontwikkeld.

Wat de terminologie betreft, vertrouwen de juristen-vertalers en tolken op IATE¹¹⁰, de terminologiedatabank die door alle EU-instellingen wordt gebruikt en grotendeels openbaar is. Hier kunnen onder meer de terminologieverzamelingen van het Hof (het VJM, terminologie van de Reglementen voor de procesvoering van de rechterlijke instanties van het Hof, benamingen van de nationale rechterlijke instanties, enz.) worden geraadpleegd. De op basis van uitgebreid rechtsvergelijkend onderzoek verkregen gegevens (meertalig en met betrekking tot verschillende rechtsstelsels) worden gepresenteerd in de vorm van een gedetailleerde terminologiefiche.

Voor meertalig juridisch onderzoek in volledige teksten is er in de eerste plaats EUR-Lex¹¹¹, dat toegang geeft tot het Unierecht. Op deze site kunnen de wetgeving en de rechtspraak in een twee- of drietalige weergave worden geraadpleegd.

Daarnaast biedt de eigen zoekmachine van het Hof, *EURêka*, toegang tot de rechtspraak van de Unie, maar ook tot de processtukken van de partijen in zaken en tot andere interne en externe documenten (annotaties). Juristen-vertalers maken tevens gebruik van Curia, de website van het Hof die is toegerust met een gedetailleerd formulier¹¹² om te zoeken in de rechtspraak, en die de referentiebron is voor de verschillende taalversies van de teksten die de procedures regelen.

110 | <https://iate.europa.eu/home>.

111 | <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=nl>.

112 | <https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=nl>.

De interinstitutionele taalkundige metazoekmachine QUEST heeft het voordeel dat in verschillende bronnen tegelijk wordt gezocht. Die bronnen zijn onder meer IATE, de interinstitutionele vertaalgeheugens die toegankelijk zijn via Euramis en full-textgegevensbanken, zoals EUR-Lex.

Euramis is een verzameling van vertaalgeheugens die worden gevoed door de instellingen, waaronder het Hof. Met dit instrument worden de werkdossiers samengesteld die in de omgeving van Trados Studio (*zie punt 4.3.3*) aan de juristen-vertalers worden verstrekt.

4.3.3 - Vertaalhulpmiddelen

Het DGM maakt gebruik van de modernste vertaalhulpmiddelen. Die worden speciaal ontworpen op interinstitutioneel niveau of ontwikkeld door bedrijven om te voldoen aan de behoeften van de vertaaldiensten, met name die van de instellingen van de Unie. Deze instrumenten leveren een essentiële bijdrage aan het werk van de jurist-vertaler. Het gebruik ervan hangt af van de specifieke intellectuele inspanning die in elk stadium van de vertaling vereist is. De juristen-vertalers blijven de spil in het vertaalwerk en beslissen zelf welke hulpmiddelen zij willen gebruiken. Dit noemen we „augmented translation”.¹¹³ Elk afzonderlijk presteren de vertaalhulpmiddelen steeds beter, maar aan hun vermogen om met elkaar te communiceren en elkaar te verrijken kan nog worden gesleuteld, zodat zij de jurist-vertaler – die de controle over het proces houdt – steeds relevantere en precieze oplossingen kunnen bieden.

De geautomatiseerde vertaalomgeving: Trados Studio

De vertaaldienst van het Hof stelt al zijn juristen-vertalers een specifieke geautomatiseerde vertaalomgeving ter beschikking. Momenteel wordt de editor Trados Studio gebruikt, die het hoogst scoorde in de laatste twee interinstitutionele aanbestedingen. In deze vertaalomgeving worden de brontekst en de doeltekst gelijktijdig weergegeven, waarbij de reeds vertaalde zinnen, de nog te vertalen zinnen, de zinnen die de vertaler onderhanden heeft en de zinnen waarvoor „automatische” vertaalvoorstellen voorhanden zijn, naast elkaar worden getoond. Na het vertalen worden de taalversies gealigneerd om vervolgens de interinstitutionele Euramis-databank te voeden. Vanuit Trados Studio kan de jurist-vertaler andere vertaalhulpmiddelen activeren. Deze mogelijkheid vormt een solide basis voor verbeteringen, aanvullingen en toekomstige ontwikkelingen op het vlak van „augmented translation”.

113| „[La] ,traducción aumentada’ (De Palma, 2017) o ,asistida por conocimiento’ (do Carmo et al., 2016: 149) [...] consiste en integrar las tecnologías de traducción disponibles en cada caso en el proceso de traducción de modo que se optimice el rendimiento de los traductores y sin que por ello estas tecnologías asuman el control total o parcial del proceso de traducción.”

„Augmented translation’ (De Palma, 2017) of ,knowledge-assisted translation’ (do Carmo et al. 2016: 149) [...] houdt in dat de voor elke situatie beschikbare vertaaltechnologieën in het vertaalproces worden geïntegreerd, voor een optimaal rendement van de vertalers, zonder dat deze technologieën echter de controle van het vertaalproces volledig of gedeeltelijk overnemen.” Vargas-Sierra, C., „La estación de trabajo del traductor en la era de la inteligencia artificial. Hacia la traducción asistida por conocimiento”, *Revue Pragmalinguística*, december 2020.

IATE, Quest, DocFinder en Euramis

De hulpmiddelen waarover de juristen-vertalers van het Hof momenteel via de geautomatiseerde vertaalomgeving van Trados Studio kunnen beschikken, zijn IATE en QUEST (zie punt 4.3.2), alsook DocFinder, Euramis en de automatische machinevertaling.

DocFinder, een metazoekmachine, centraliseert, vereenvoudigt en versnelt de toegang tot documenten vanuit één enkele interface. Een van de meest praktische functies is het automatisch aanmaken van een hypertextlink naar een referentiedocument op basis van soms fragmentarische citaten.

Euramis maakt het mogelijk reeds vertaalde „segmenten” (zinnen of zinsdelen) in Trados Studio te importeren. Trados Studio kan namelijk elk segment van een te vertalen tekst automatisch analyseren en, wanneer het segment een grote overeenkomst vertoont met een ander, reeds vertaald segment in de Euramis-databank, dit segment weergeven, waarbij eventuele verschillen worden gemarkeerd. De voorstellen op basis van de Euramis-databank zijn van hoge kwaliteit, want alleen de beste vertalingen, die, al dan niet met behulp van IT-hulpmiddelen, door juristen-vertalers of algemene vertalers zijn gemaakt en afgewerkt, worden in Euramis opgenomen. De juristen-vertalers kunnen besluiten om alleen de voorvertaalde segmenten weer te geven waarvan de overeenkomst met de bronsegmenten een bepaald minimumpercentage haalt. Standaard is dat 65 %. Maar dan nog moeten zij zeker zijn van de herkomst van de voorvertaalde segmenten. In geval van een direct of indirect citaat bijvoorbeeld, kan de volledige vertaling niet simpelweg worden geaccepteerd enkel omdat zij semantisch en taalkundig juist is. De vertaling moet ook precies uit de aangehaalde bron afkomstig zijn. Om die reden heeft het DGM een instrument ontwikkeld dat het mogelijk maakt om in Euramis te kiezen voor het document dat hoogstwaarschijnlijk het meest relevant is voor een bepaalde vertaling. De uit dat document afkomstige segmenten krijgen voorrang binnen Trados Studio, op basis van een weging. Zodra een vertaalproject wordt aangemaakt, ontvangt de jurist-vertaler namelijk een „toolkit”, die hij desgewenst kan aanvullen en die automatisch een aantal relevante documenten bevat: bijvoorbeeld documenten die in het kader van dezelfde zaak of verwante zaken al vertaald zijn, documenten die in de te vertalen tekst worden aangehaald, enz. Om de relevantie nog verder te verbeteren, bepalen de taaleenheden wat de voor hun taal relevante fraseologie is (algemeen of specifiek voor een bepaald soort geschillen) en wordt die in de „toolkit” opgenomen..

De noodzaak van controle door de jurist-vertaler

Hoe hoog de kwaliteit van de vertaalhulpmiddelen ook is, de juridische vertaalprofessional zal de machinevertaling altijd moeten controleren, zelfs indien het document waaruit het voorstel afkomstig is het voor de context relevante document is en de overeenkomst tussen het opgehaalde segment en het te vertalen segment 100 % is.¹¹⁴

De machine kan ook verkeerde vertalingen weergeven door fouten bij het aligneren van de vertaalversies in de Euramis-databank zelf, waardoor de vertaling van een ander segment wordt weergegeven dan het segment dat had moeten worden opgehaald. En ook de algemene vertalers of juristen-vertalers kunnen vertaalfouten maken die, als ze niet worden ontdekt, in de teksten blijven staan waarmee de databank wordt gevoed en worden gepresenteerd aan degene die de databank gebruikt.

Ten slotte is het ophalen van eerdere vertalingen vaak weliswaar een nuttige oplossing, maar het is ook conservatief: het is mogelijk dat de voorstellen niet meer passen bij de huidige benaderingen en denkwijzen, bijvoorbeeld wat betreft inclusiviteit. De kwaliteit van de segmenten in de Euramis-databank en van het aligneren ervan is dus essentieel en moet door alle instellingen van de Unie met de grootste zorg worden behandeld. Afgezien daarvan zullen er altijd fouten of onvolkomenheden zijn en heeft de jurist-vertaler de taak die te corrigeren. Ten slotte moet worden opgemerkt dat het overgrote deel van de zinnen die de juristen-vertalers moeten vertalen niet eerder vertaald is. Die zinnen vertalen zij op hun eigen manier, uiteraard rekening houdend met de juiste terminologie, waarbij zij gebruikmaken van een ander krachtig hulpmiddel: de „automatische” vertaling.

114| Voor een segment uit artikel 39 van richtlijn 2014/33/EU van het Europees Parlement en de Raad bijvoorbeeld, stelt de machine voor de zinsnede „nemen alle lidstaten de nodige maatregelen om [...]”, twee enigszins verschillende Engelse vertalingen voor, die toch beide een overeenkomstpercentage van 100 % hebben: „all Member States shall take the *measures necessary* to ensure that [...]” en „all Member States shall take the *necessary measures* to ensure that [...]”. Slechts een van deze beide vertalingen is juist, maar de machine weet dat niet. In zo'n geval moet een mens hierover beslissen.

Hulpmiddelen voor automatisch vertalen: eTranslation en DeepL Pro

De geautomatiseerde vertaalomgeving van Trados Studio bevat ook een automatische vertaaltool. Tot 2018 werkte dit soort tools op een eenvoudige statistische basis, dat wil zeggen dat zij gebruikmaakten van een computermodel dat getraind was met grote tekstcorpora en vertalingen voorstelde op basis van de wiskundige kans dat zij relevant waren. Inmiddels werken deze tools op neurale basis, zo genoemd naar analogie van de werking van het neurale netwerk van het menselijk brein. Daarvoor is een proces in twee fasen nodig. De eerste fase houdt in dat de neurale machines worden getraind met enorme corpora van gealigneerde tweetalige segmenten, waarbij de machines „leren” overeenkomsten tussen de segmenten te herkennen. Dit is de trainingsfase van de neurale machines.¹¹⁵ Eenmaal getraind kunnen deze machines worden gebruikt om vertaalprognoses te leveren dankzij algoritmen die de geconstateerde overeenkomsten achtereenvolgens wegen op basis van onder meer waarschijnlijkheid, grammatica en context. De voorstellen van deze tools zijn nuttig en vaak indrukwekkend. Het grote publiek en websites maken van dergelijke neurale tools gewoonlijk gebruik om ruwe vertalingen te produceren. Ook professionele vertalers, waaronder de juristen-vertalers, maken er gebruik van als hulpmiddel bij het vertaalproces. .

eTranslation is een zeer krachtig neuraal hulpmiddel dat op interinstitutioneel niveau is ontwikkeld en wordt gefinancierd. Dit hulpmiddel heeft de enorme Euramis-databank gebruikt om, aanvankelijk, neurale vertaalmachines te trainen die vertaalvoorstellen aanboden van het Engels naar alle andere officiële talen en omgekeerd, en tussen het Duits en het Frans. Geleidelijk aan zijn op verzoek van de verschillende instellingen, en vooral het Hof, extra machines ontwikkeld om te voldoen aan specifieke of thematische behoeften. Zo zijn er op verzoek van de vertaaldienst van het Hof machines getraind met alleen de rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht. Om aan te sluiten bij de werkmethoden van het Hof zijn deze machines getraind om rechtstreekse vertalingen in twee richtingen te produceren tussen alle officiële talen en de taal van de beraadslaging. Zij gebruiken alleen het corpus dat het meest relevant is voor de vertaaldienst van het Hof, dat wil zeggen zijn eigen corpus. Deze machines reproduceren het juridische taalgebruik van het Hof.

115 | De machine genereert in opeenvolgende lagen duizenden neurale verbindingen die zo complex zijn dat dit proces van training op basis van corpora vaak „deep learning” wordt genoemd.

De juristen-vertalers van het Hof kunnen ook een beroep doen op een tool die op de markt is ontwikkeld, DeepL Pro genaamd, die behoorlijke resultaten oplevert, met name voor bepaalde talencombinaties en bepaalde categorieën teksten die minder juridisch-technisch zijn. Universiteiten en instellingen van de Unie¹¹⁶, waaronder het Hof, hebben verschillende pogingen gedaan om de kwantitatieve inbreng van deze instrumenten te evalueren. Natuurlijk is het moeilijk om die inbreng precies te beoordelen, aangezien het meten van de aanwezige parameters (competentie van de vertaler, werkomstandigheden, kwaliteit van het eindproduct) gepaard gaat met methodologische problemen. Los daarvan is de toegevoegde waarde van de automatische vertaaltools zonder twijfel aanzienlijk, ook al wordt bij lange na niet verwacht dat machinevertaling het niveau van menselijke vertaling weet te evenaren. Het proces verloopt immers automatisch en de resultaten ervan moeten worden geëvalueerd, gecontroleerd en zo nodig bijgestuurd door menselijke intelligentie. Ook al leidt de automatische vertaling meestal tot betrekkelijk weinig fouten, zij kan niet reproduceren wat noodzakelijk is voor een goed vertaalproces, namelijk het graven in de gedachten van de schrijver om de boodschap te begrijpen en te verwerken en die gedachten in hetzelfde taalregister weer te geven. Daarnaast zijn er nog andere beperkingen: technisch, zoals het weglaten van woorden, en conceptueel, zoals de onmogelijkheid om de machine te „dwingen” een bepaalde terminologie voor te stellen die afwijkt van of minder vaak voorkomt dan de terminologie die in het trainingscorpus is opgenomen en als eerste wordt voorgesteld.

De neurale tool schept terecht hoge verwachtingen, maar leidt ook tot onbegrip tussen gebruikers en makers van juridische vertalingen. Gebruikers constateren dat het ruwe resultaat van de machine al heel bruikbaar is en hen zeer dicht bij een juist begrip van de brontekst brengt; vertalers weten dat elk vertaald segment kritisch geanalyseerd moet worden, op dezelfde wijze als wanneer het nieuw zou zijn vertaald. Ook weten zij dat het verschil tussen het begrip dat het product van de machine mogelijk maakt en een perfect begrip, juist in het meest intellectuele en dus meest tijdrovende gedeelte van het juridische vertaalproces ligt, vooral wanneer het gaat om het spreken van recht waarbij rechtstreeks toepasselijke rechten en verplichtingen ontstaan.

116| Gezamenlijke studie van de Commissie en de Universiteit Gent: „Assessment of neural machine translation output in DGT’s language departments”, 3 juni 2019; Macken, L., Prou, D., en Tezcan, A. *Quantifying the Effect of Machine Translation in a High-Quality Human Translation Production Process*, Informatics, 7(2), 12, 2020: <https://doi.org/10.3390/informatics7020012>.

De hierboven genoemde IT-hulpmiddelen ondersteunen samen de productiviteit en de kwaliteit van het werk van de juristen-vertalers bij het Hof. Deze hulpmiddelen nemen een deel van hun werklast – het eenvoudigste deel – van hen over, zodat zij zich beter kunnen concentreren op de meer complexe en juridische gedeelten, die meer moeite kosten. De structurele verhoging van de productiviteit van de vertaaldienst van het Hof kan worden verklaard door een combinatie van factoren (individuele inspanningen, uitbesteding, terminologie, opleiding, enz.), waarvan de nieuwe technologieën op een steeds efficiëntere wijze deel uitmaken.

4.3.4 - Hulpmiddelen voor het tolken

De tolken beschikken over een pagina op het Intranet van hun dienst die is gewijd aan de voorbereiding van de terechtzittingen. Op die pagina zijn op één plaats alle IT-tools samengebracht die zij nodig hebben om zich voor te bereiden en die grotendeels overeenkomen met de tools van de juristen-vertalers. Zij vinden daar bijvoorbeeld links naar de bibliotheek die alle processtukken van een bepaalde zaak bevat, naar documenten die zijn opgesteld door de juristen-vertalers of de ondersteunende diensten van het directoraat-generaal, of naar taal- en terminologiedatabanken zoals Euramis, Quest of IATE.

Deze links zijn ook vanuit de cabine toegankelijk, via de computer waarover elke tolk beschikt. Maar de tolken gebruiken deze IT-tools het meest bij de voorbereiding. Tijdens het simultaan tolken moeten zij immers zo kort op de bal spelen dat zij nauwelijks de tijd of de cognitieve energie hebben om de computer te raadplegen. Daarom vertrouwen zij vooral op een goede voorbereiding, op hun collega's in de cabine en op hun persoonlijke en professionele vaardigheden (*zie punt 4.2*).

4.3.5 - Het tolken van pleidooien die op afstand worden gehouden

Tijdens de crisis die het gevolg was van de COVID-19-pandemie zijn er nieuwe methoden ontwikkeld om de terechtzittingen op afstand bij te wonen, zodat het Hof van Justitie en het Gerecht vanaf 25 mei 2020 de terechtzittingen konden hervatten die zij in maart hadden moeten annuleren of uitstellen. Terwijl de tolken vanuit de zittingszaal bleven werken, werd het bepaalde sprekers die vanwege de beperkende maatregelen niet naar Luxemburg konden reizen, voor het eerst toegestaan op afstand te pleiten. Aangezien de kwaliteit en de stabiliteit van het geluid onontbeerlijk zijn voor een vertolking van hoge kwaliteit, zonder onderbrekingen, is er een procedure ingesteld om de locatie van de spreker vooraf te testen. Ook vóór elke terechtzitting waaraan op afstand wordt

deelgenomen, wordt de kwaliteit van de communicatie getest. Is die niet voldoende, dan kan de voorzitter besluiten de zitting te annuleren of te onderbreken.

Het vertolken van sprekers die op locaties op afstand pleiten, is mogelijk dankzij technieken die een beveiligde beeld- en geluidsverbinding in de betrokken zittingszalen tot stand brengen. Het Hof heeft gekozen voor een codec-systeem, waarmee de uitzendingen worden gecomprimeerd (COdering) en gedecomprimeerd (DECodering), zodat de integriteit en in voorkomend geval de vertrouwelijkheid van de communicatie worden gewaarborgd.

Het technische aspect is echter niet het enige waarmee hier rekening moet worden gehouden. Er moeten ook technici aanwezig zijn om de apparatuur en de verbinding te controleren en er wordt vaak een beroep op hen gedaan om in real time problemen op te lossen. Daarnaast levert deze nieuwe werkwijze voor de tolken zelf meer stress en een nog hogere cognitieve belasting op¹¹⁷, zodat met die extra vermoeidheid rekening moet worden gehouden bij het plannen van de toewijzingstijd, om nog maar te zwijgen over het risico dat de terechtzitting langer duurt dan gepland.

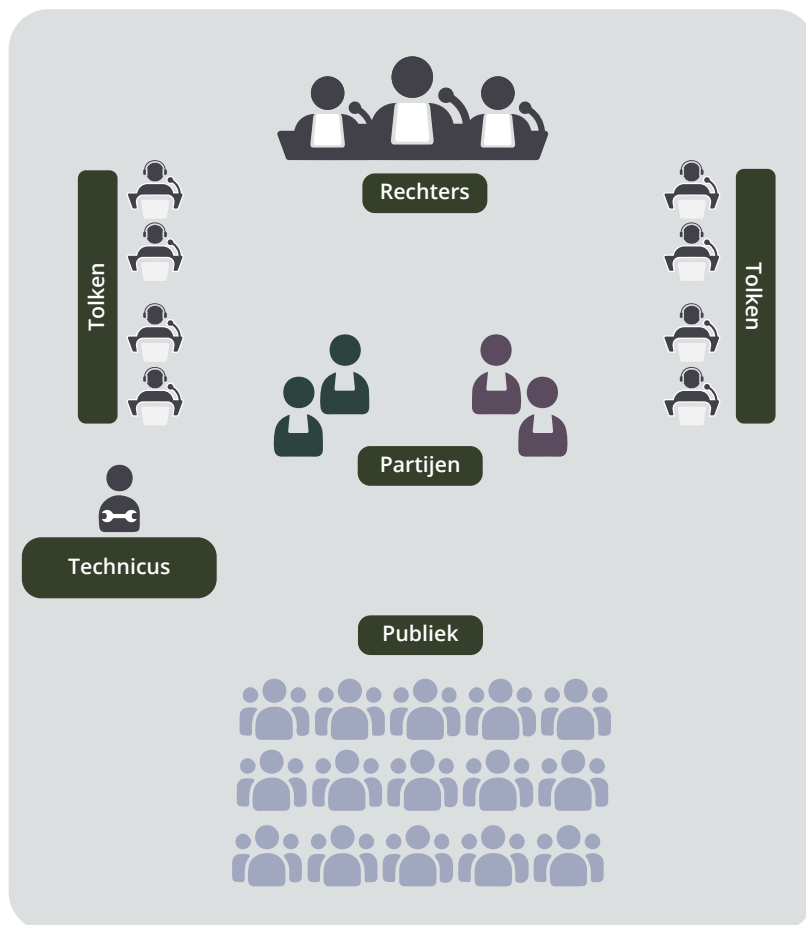
Deze nieuwe wijze van pleiten en tolken is ingevoerd in de lastige context van de gezondheidscrisis, waarbij vele technische, culturele en organisatorische obstakels moesten worden overwonnen. Dat is gelukt, dankzij de inzet van de tolken en technici, in nauwe samenwerking met hun leidinggevendende, de griffies en de kabinetten van de presidenten van de beide rechterlijke instanties. Het is zo'n groot succes geworden dat de Europese Ombudsman, Emily O'Reilly, de prijs voor goed bestuur 2021 in de categorie „Uitmuntenheid in Innovatie/Transformatie” aan het Hof heeft toegekend.

117| Zie voor een overzicht op dit gebied bijvoorbeeld Braun, S., „Remote Interpreting”, Mikkelsen, H., en Jourdenais, R. (red.), *Routledge Handbook of Interpreting*, Routledge, Londen/New York, 2015, blz. 352-367.

Vertolking van een interventie op afstand

Locatie op afstand

4.3.6 - Teletolken

Tijdens de COVID-19-crisis was het door de combinatie van interventies op afstand via videoconferentie en een volledige taalkundige dekking in het kader van terechtzittingen voor de Grote kamer van het Hof van Justitie of de voltallige zitting soms nodig meerdere zalen te koppelen.

Door het uitgebreide talenregime bij bepaalde zittingen en de beperkingen als gevolg van de pandemie (bezetting van de cabines door één, twee of drie tolken, afhankelijk van de voorwaarden van het sanitair protocol voor de zittingen) is het voorgekomen dat er, zelfs in de grootste zaal van het Hof van Justitie, onvoldoende cabines waren voor alle tolken van het team.

Daarom werd het tekort aan cabines in de hoofdzaal gecompenseerd door een deel van het tolkenteam te laten werken vanuit andere zalen, die met de hoofdzaal gekoppeld waren. In die zalen werkten de tolken met het geluid en de beelden die vanuit de hoofdzaal en vanaf de locaties op afstand werden verstuurd. Dit wordt „teletolken” genoemd.

Zo bood de „koppeling” van zalen, waarbij tolkencabines in de hoofdzaal werden verbonden met cabines in een of meer secundaire zalen, meer mogelijkheden voor de vertolking van de zittingen in deze periode van pandemie, waarin het moeilijk was om onder normale omstandigheden te tolken.

.

5. - Hoe ziet de toekomst van de meertaligheid eruit?

5.1 - Voorwaarden voor de opkomst van talenten

De grenzen binnen Europa zijn vervaagd. Europese burgers bewegen zich vrij, ontmoeten elkaar, sluiten vriendschappen en verrijken elkaar. Om dit prachtige geschenk van deze tijd optimaal te benutten, moeten de mensen met elkaar communiceren of, beter nog, elkaar begrijpen. Maar kunnen we de ander echt begrijpen als we niet geïnteresseerd zijn in zijn taal en cultuur? Hoe kan een Duitser een Fransman begrijpen die het heeft over een „coup de Trafalgar”, als hij niet zowel de taal als de geschiedenis van de Fransman kent? Hoe kan een Portugees een Let begrijpen die met hem over „nationaliteit” spreekt, als „nationaliteit” en „staatsburgerschap” voor hem hetzelfde betekenen? Zijn we zelfs wel in staat het anders-zijn te begrijpen, als we niet ten minste één andere taal hebben verkend en in aanraking zijn gekomen met de cultuur en het wereldbeeld die bij die taal horen?

Een andere taal leren, al was het er maar één, levert ons een fundamenteel inzicht op: inzicht in het anders-zijn. De ander is niet ik; onze gemeenschappelijke waarden zijn gebaseerd op een verschillende geschiedenis, een andere taal en een ander wereldbeeld, die elkaar onderling kunnen verrijken. Zodra we ons bewust zijn van ons eigen anders-zijn, zal het leren van een andere taal ons meer inzicht brengen en ons helpen om de code te ontcijferen voor uitwisselingen met ieder menselijk wezen dat die taal deelt.

Mit jeder Sprache mehr... ¹¹⁸

Mit jeder Sprache mehr, die du erlernst, befreist
Du einen bis daher in dir gebundnen Geist,

Der jetzo tätig wird mit eigener Denkverbindung,
Dir aufschließt unbekannt gewes'ne Weltempfindung,

Empfindung, wie ein Volk sich in der Welt empfunden ;
Nun diese Menschheitsform hast du in dir gefunden.

Ein alter Dichter, der nur dreier Sprachen Gaben
Besessen, rühmte sich, der Seelen drei zu haben.

Und wirklich hätt' in sich nur alle Menschengeister
Der Geist vereint, der recht wär' aller Sprachen Meister.

Met elke nieuwe taal die je leert, ontketen
Je een tot dat moment in jou gebonden geest,

Die opflakkert met eigen gedachtenpatronen
En een nieuwe leefwereld aan jouw voeten legt,

Een leefwereld waarin een volk ervaringen opdoet;
Deze vorm van mensheid heb je dan in jezelf gevonden.

Een oude dichter die slechts drie talen sprak,
Prees zichzelf gelukkig drie zielen te hebben.

En het is werkelijk waar dat alleen in de geest van wie echt
alle talen meester zou zijn
De geest der mensheid verscholen gaat.

De afgelopen decennia heeft de talenkennis in de Europese landen en de rest van de wereld zich sterk ontwikkeld. In zeker opzicht is er veel vooruitgang geboekt, omdat de meeste Unieburgers inmiddels een andere taal beheersen, vaak het Engels, of er ten minste enige basiskennis van hebben. Dat is ongetwijfeld nuttig. Maar wat is er geworden van al die Europese intellectuelen die, nog maar enkele decennia geleden, niet stopten als ze één taal hadden geleerd, maar er drie, vier, vijf of meer leerden? En waarom is de enige vreemde taal die geleerd wordt bijna altijd het Engels? Hebben wij dan niets meer te verwachten van de talen van Goethe en Schiller, van Dante en Eco, van Voltaire en Camus, van Cervantes, van Vondel en van al die anderen? Het risico bestaat dat op een bepaald moment in de geschiedenis de dominante voertaal, zoals die zo goed en zo kwaad als het gaat door vele niet-moedertaalsprekers wordt gesproken, het noodzakelijke begrips- en denkniveau in gevaar brengt. We kunnen ons terecht afvragen of een dergelijke taal, die naar mag worden aangenomen versimpeld, vervormd of zelfs verbasterd wordt, het anders-zijn toegankelijk kan maken, terwijl zij niet verder reikt dan de buitenkant van de culturen van de wereld en zelfs van de culturen van de volkeren die haar hun moedertaal noemen.¹¹⁹

Het antwoord ligt wellicht in de meertalige praktijk van het Hof. De meertalige behoefte van de Europese burger moet worden vervuld met de meertalige inspanningen van de Europese instellingen, die daarvoor afhankelijk zijn van de beschikbaarheid van talenten binnen elke lidstaat. Het Hof is alleen in staat meertalige diensten van goede kwaliteit te verlenen indien het over een groot aantal mensen beschikt die in staat zijn om deze bemiddeling tussen culturen, talen en rechtsstelsels te verzorgen. De belangstelling voor talen en diversiteit moet van jongs af aan worden gewekt en gevoed. Kinderen moeten de kans krijgen om meerdere talen te leren. Jongeren moeten kunnen reizen en andere culturen leren kennen, zich kunnen onderdompelen in diversiteit. Sommigen zullen er hun vak van willen maken, zoals tolken en vertalers; anderen, zoals juristen-vertalers, zullen er een belangrijke troef van maken voor de uitoefening van hun vak. Het hele onderwijssysteem moet die ontwikkeling steunen: het leren van meerdere talen op school; het in stand houden van vertaal- en tolkopleidingen; het onderhouden en ontwikkelen van taal- en interculturele kennis tijdens universitaire studies, met name rechtenstudies;

119| Zie voor al deze aspecten met name Phillipson, R., *English-Only Europe? Challenging Language Policy*, 2003, Routledge, Londen. Zie ook het voorwoord van Grin, F., in de Franse versie (*La domination de l'anglais: un défi pour l'Europe*).

het gebruik van talen in de werkomgeving, uiteraard met verdraagzaamheid en respect voor eenieders bekwaamheden.¹²⁰

Hoe belangrijk het ook is om talen te leren, voor de juridische en administratieve meertaligheid in de Unie moet ervan worden uitgegaan dat iedere burger het recht heeft om enkel zijn moedertaal te beheersen.¹²¹ Ook burgers die een of meer andere talen spreken, hebben altijd het recht – en meestal ook de behoefte – om in hun moedertaal met de overheid en het justitiële apparaat te communiceren. Om dit mogelijk te maken, moeten andere burgers de taalberoepen omarmen en dat onder gunstige voorwaarden kunnen doen.

Het Hof kan helpen om mensen bewust te maken van het belang van het leren van talen en om het gebruik en de nobele taak van de verdediging ervan te bevorderen. De talendiensten van het Hof kunnen bijvoorbeeld scholen en universiteiten bezoeken, zich richten tot beroeps- en culturele verenigingen, politici en intellectuelen ontmoeten en conferenties over meertaligheid organiseren. Bovendien is dit een taak van het Hof in het kader van zijn „Meertalige aanpak”, een veelzijdige aanpak die zowel concreet als symbolisch wordt geïllustreerd door de in de inleiding van dit boek genoemde Tuin der Meertaligheid.

5.2 - Inzicht in de uitdagingen: korte of lange termijn?

Toegang tot de rechter en de rechtspraak in de eigen taal is een fundamenteel element van de democratie: deze toegang is immers bepalend voor de mogelijkheid van elke burger om deel te nemen aan de rechtsstaat en er gelijke kansen te krijgen.

Al in 1549 legde de Franse dichter Joachim Du Bellay in zijn boek *Défense et illustration de la langue française* uit hoe belangrijk het was dat er recht werd gesproken in de volkstaal in plaats van in het Latijn, dat alleen door een kleine elite werd beheerst. Daarmee schaarde hij zich achter de Ordonnantie van Villers-Cotterêts, die in 1539

120 | In de particuliere sector in België is het bijvoorbeeld gebruikelijk dat deelnemers aan vergaderingen kunnen kiezen of zij zich in het Frans of het Nederlands uitdrukken; zo hoeven niet alle deelnemers beide talen te kunnen spreken, maar wordt wel van hen verwacht dat zij beide talen begrijpen. Om verschillende redenen neemt het gebruik van het Engels echter steeds meer toe.

121 | Viala, A., „Le droit à la traduction”, *Le multilinguisme dans l'Union européenne*, Pingel, I. (red.), Éditions Pedone, Parijs, 2015, blz. 21.

was uitgevaardigd door koning Frans I en waarmee het gebruik van de Franse taal werd uitgebreid tot openbare akten en de rechtbanken. Zelfs in de recente geschiedenis van onze landen zien we hoe bevolkingsgroepen van wie de taalkundige en culturele identiteit onvoldoende gerespecteerd worden, daaraan sterke argumenten ontleen om zich tegen de gevestigde orde te verzetten en deze tot veranderingen te dwingen. Dat is zowel in democratische staten, zoals België, het geval geweest, als in landen met een autoritair regime, zoals Litouwen ten tijde van de Sovjet-Unie.

Gewapend met hun historische ervaringen en een gemeenschappelijk humanisme, moeten de Europeanen nadenken over de toekomst van de meertaligheid in de Unie. Er is geen geld voor. Er komen steeds meer begrotingsbeperkingen en de losse perioden van bezuinigingen veranderen langzaam maar zeker in een lange tunnel van bijna permanente bezuinigingen, die steeds strenger worden. Het streven naar efficiëntie en besparingen is volkomen legitiem en er moet alles aan worden gedaan om de voordelen van de Unie, waaronder het grondrecht op eerbiediging van de culturele en taalkundige identiteit, de waardigheid en de meertaligheid, tegen de best mogelijke prijs bij de burger te brengen. Als de besparingen er in de praktijk echter toe leiden dat de meertaligheid bovenmatig wordt beteugeld, tot een minimum wordt beperkt of wordt opgeheven, dan wordt het tijd om de vraag te stellen of de prijs van die besparingen niet exorbitant is geworden.

In het verleden hebben de Europese volkeren keer op keer trauma's overwonnen door terug te keren naar humanistische en democratische waarden, die de enige manier vormden om tot duurzame emancipatie te komen. Na de Tweede Wereldoorlog zijn de oorlogvoerende landen, hoe gehavend en geruïneerd ook, begonnen aan hun wederopbouw door weer staatsstructuren en vrijheden in te richten en te ontwikkelen, zonder zich te laten weerhouden door de kosten. Hoe kunnen wij accepteren dat een nog steeds welvarend Europa de lessen uit het verleden vergeet en, omwille van de zuinigheid, de fundamentele verzwakt van de meertaligheidspijler onder het gemeenschappelijke bouwwerk van ontwikkeling, welvaart en vrede, dat met zoveel visie, talent, vasthoudendheid en dialoog is opgebouwd?

Ja, er kan worden bezuinigd, en ja, er moet worden bezuinigd, maar de essentie moet behouden blijven, en dat is het in stand houden van en – dat mogen we althans hopen – het blijven bouwen aan een Unie die gebaseerd is op gemeenschappelijke waarden die alle volkeren en culturen die er deel van uitmaken, omvatten, en hun instemming genieten.

In de politieke wereld zijn het, op het eerste gezicht paradoxaal genoeg, de tegenstanders van de Unie die de vinger op de zere plek leggen: door projecten die dicht bij de burger staan, meertaligheid voorop, met name financieel te wurgen, kan een gevoel van afwijzing en een groeiende kloof tussen de instellingen en de burger ontstaan. Deze tegenstanders van Europa vinden krachtige objectieve bondgenoten in de voorstanders van zware bezuinigingen waarmee enkel de politieke en economische doelstellingen op de korte termijn in stand worden gehouden. Deze kortzichtige voorstanders van bezuinigingen gaan er, bewust of onbewust en wetende dat Europa een enorme economische bijdrage levert, aan voorbij dat zij Europa verzwakken. Daarnaast zijn er de mensen die het Europese integratiemodel begrijpen en steunen, en die – net als hun tegenstanders – begrijpen dat juist het gevoel van culturele en taalkundige vervreemding het Europese bouwwerk bedreigt en het ideaal van vrede en welvaart in verscheidenheid zou kunnen doen instorten.

In dit lastige debat lijken de bonafide voorstanders van bezuinigingen zich in de positie van scheidsrechter te bevinden. Laten we daarom zonder taboes de kosten-/batenverhouding van de meertaligheid in de Unie onder de loep nemen en bekijken of we over argumenten beschikken om hen te overtuigen.

5.3 - Financiering van meertaligheid versus kosten van niet-meertaligheid

Meertaligheid brengt kosten met zich mee, die kunnen worden berekend. Veel moeilijker is het daarentegen om te berekenen wat het ontbreken van meertaligheid kost. Ook de democratie heeft een prijs, die grotendeels kan worden berekend. De kosten van het ontbreken van democratie zijn moeilijker te bepalen, en toch zijn we het er allemaal over eens dat die kosten enorm zouden zijn, zowel in economisch en menselijk opzicht als qua beschaving.

De kosten van de talendiensten van de Unie worden door het Europees Parlement zeer terecht aangemerkt als politieke kosten.¹²² Deze kosten zijn echter niet uitsluitend politiek van aard, vooral niet wat het Hof betreft. Meertaligheid is ook een wezenlijk onderdeel

122| [Resolutie van het Europees Parlement over het Speciaal Verslag nr. 5/2005 van de Rekenkamer: uitgaven van het Parlement, de Commissie en de Raad voor vertolking \[2006/2001\(INI\)\]](#) (PB 2006, C 305 E, blz. 67).

van de procedure, zoals alle andere handelingen die onmisbaar zijn voor het gerechtelijk onderzoek en het beslechten van zaken, alsmede voor het creëren van rechtspraak.

Sommigen zullen zeggen dat dit een onjuist debat is, omdat de identiteit en de waardigheid van elk volk, die in zijn taal tot uitdrukking komen, onvervreemdbare waarden zijn en behouden moeten blijven. Ook de talen zelf moeten dus behouden blijven, vanwege dat wat zij in cultureel, symbolisch en zelfs economisch opzicht met zich meedragen. Voor deze discussie bestaan er geen kleine of grote talen: wie één taal verdedigt, verdedigt ze allemaal.¹²³

Dit onderwerp ligt uiterst gevoelig. Kijk maar hoe snel de lidstaten beroep instellen wanneer het Europees Bureau voor Personeelsselectie (EPSO) probeert te bezuinigen door het talenregime van de algemene vergelijkende onderzoeken van de instellingen van de Unie te beperken¹²⁴ (*zie punt 2.5.2*).

Deze gevoeligheid wekt nauwelijks verbazing, aangezien de keuzen die in dit kader worden gemaakt – nog los van de identiteits- en de culturele kwesties, die op zich al van essentieel belang zijn – economische gevolgen hebben voor de kosten van de talendiensten en voor de gebruikers daarvan.¹²⁵

De directe besparingen die de keuze voor een of meer talen boven de andere zou kunnen opleveren, kunnen worden berekend. Deze zijn namelijk gelijk aan het bedrag waarmee de kosten van de vertaal- en tolkwerkzaamheden in zo'n geval kunnen worden verlaagd.

123| Calot Escobar, A., *op. cit.*

124| Katsimerou, A., en Kelesidis, D., „Le principe de non-discrimination en raison de la langue”, *Revue de l'Union européenne*, nr. 592, Éditions Dalloz, oktober-november 2015, blz. 534 540, met name blz. 537.

125| Zie in dit verband Van Parijs, P., „L'anglais lingua franca de l'Union européenne: impératif de solidarité, source d'injustice, facteur de déclin?”, *Économie publique/Public economics* [online], 15 | 2004/2, online gezet op 12 januari 2006, geraadpleegd op 17 september 2021: <http://journals.openedition.org/economiepublique/1670>.

Het is daarentegen moeilijker te beoordelen in hoeverre sprekers van de „verliezende” talen bepaalde voordelen kwijt zouden raken en extra kosten zouden moeten maken, met als gevolg economische ongelijkheid. De nadelen die zij zouden ondervinden, kunnen worden gezien als de negatieve tegenhanger van de voordelen voor de sprekers van de „winnende” talen. In dit kader noemt François Grin vijf soorten voordelen voor de moedertaalsprekers van één gemeenschappelijke taal, die hij „monarchistisch” noemt:

- geen kosten voor vertalen en tolken naar die taal;
- een marktmonopolie voor pedagogisch materiaal, het onderwijs, het vertalen en het tolken naar die taal en andere vormen van taalkundige ondersteuning;
- de door het land (of de landen) van die gemeenschappelijke taal gerealiseerde besparingen, doordat de sprekers ervan niet de dringende behoefte hebben om een andere taal te leren;
- de mogelijkheid voor hen om de aldus vrijgekomen gelden te investeren in het aanleren van andere vaardigheden;
- het voordeel van de moedertaalspreker van de gemeenschappelijke taal in elke onderhandelings-, concurrentie- of conflictsituatie, zelfs indien zijn gesprekspartner veel geld en energie heeft gestoken in het leren van die taal.¹²⁶

In reactie op zijn collega Philippe Van Parijs, die zich in sommige van zijn werken afvraagt of er in de Unie een lingua franca¹²⁷ moet worden ingevoerd – noodzakelijkerwijs het Engels – schrijft Grin: „eentaligheid heeft andere, maar niet minder reële kosten dan meertaligheid”.¹²⁸ Alleen worden de kosten in geval van meertaligheid gedeeld, terwijl zij in een situatie van eentaligheid uitsluitend voor rekening van de verliezers komen. Een precieze becijfering ontbreekt weliswaar, maar de huidige overheersing van het Engels in de wereld vertegenwoordigt, naast haar symbolische gewicht, een waarde van enkele miljarden euro's per jaar, waardoor de overgrote meerderheid van de Europeanen

126| Grin, F., „Coûts et justice linguistique dans l'élargissement de l'Union européenne”, *Panoramiques*, nr. 69, 4e trimestre 2004, blz. 97 104.

127| Van Parijs, P., *op. cit.*

128| Zie het voorwoord van Pingel, I., *Le multilinguisme dans l'Union européenne*, Pingel, I. (red.), Éditions Pedone, Parijs, 2015, blz. 55 71.

zich in een situatie bevindt van „betalen om te worden achtergesteld”.¹²⁹ Zelfs indien we ons een volledig beeld zouden kunnen vormen van de verschillende modellen van kostenvermindering door de beperking van de meertalige dienstverlening en van de uiteenlopende gevolgen die deze beperking voor verschillende categorieën burgers zou hebben, is het duidelijk dat ook het politieke debat nog moet worden gevoerd.¹³⁰ Bovendien moet dan nog met tal van andere factoren rekening worden gehouden.

5.3.1 - De kosten van meertaligheid

Het is niet heel moeilijk de kosten van de Unie, met een totale begroting van ongeveer 170 miljard euro in 2023, te berekenen.¹³¹ Deze begroting vertegenwoordigt slechts een klein deel (ongeveer 2 %) van de totale overheidsuitgaven in de Unie, en ongeveer 1 % van het bruto nationaal inkomen van de lidstaten (zowat de begroting van Denemarken).¹³² Een aandeel van 6 % van de Uniebegroting is bestemd voor administratieve verrichtingen, waarvan het grootste deel naar de structuurfondsen en het gemeenschappelijk beleid gaat. De totale kosten voor vertaling en vertolking in alle Unie-instellingen bedragen minder dan 1 % van deze begroting (en dus minder dan een zesde van de administratieve uitgaven), namelijk 1,1 miljard euro¹³³, ofwel minder dan 2,5 euro per burger per jaar. Om dit in perspectief te brengen, zouden we kunnen zeggen dat meertaligheid minder kost dan de prijs van een kopje koffie per burger. Maar laten we wel wezen, de kosten van 450 miljoen kopjes koffie zijn niet verwaarloosbaar.

Het Hof heeft de kosten van meertaligheid bij de instelling berekend, en daarbij rekening gehouden met alle uitgaven voor de salarissen van de juristen-vertalers en tolken, de bijdragen van de Unie aan hun pensioenregeling, de opleidingen, de

129| Grin, F., „L'anglais comme lingua franca: questions de coût et d'équité. Commentaire sur Philippe Van Parijs”, *Économie publique*, nr. 15, 2004, blz. 3 11.

130| Zie ook Hoppe, D., „Le coût du monolinguisme”, *Le Monde diplomatique*, mei 2015, waarin hij niet alleen ingaat op de kosten, maar ook op de geleidelijke verschuiving van de systemen, met name de rechtsstelsels, en denkwijzen in geval van een feitelijke *English Lingua Franca*.

131| Zie <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/nl/sheet/28/les-depenses-de-l-union>.

132| Europese Commissie, Factcheck on the EU Budget, september 2022, <https://ec.europa.eu/budget/publications/fact-check/index.html>.

133| Fondation Robert Schuman, Speaking European, 23 december 2019, <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0541-speaking-european>.

gebouweninfrastructuur en het onderhoud daarvan, alsmede alle kantoorbenodigdheden, de beveiliging en de uitbesteding van vertaal- en tolkwerkzaamheden – kortom, de totale kosten van de meertaligheid van het Hof volgens een analytische boekhoudkundige benadering. Die kosten bedroegen in 2020 159 miljoen euro (wat neerkomt op een bedrag van 0,36 euro per burger per jaar). Dit bedrag vertegenwoordigt een aanzienlijk deel van de begroting van het Hof, die in 2020 436,6 miljoen euro bedroeg. Dit is niet verwonderlijk, aangezien het zeer uitgebreide meertaligheidsregime van het Hof meebrengt dat ambtenaren en personeelsleden van de talendienst meer dan een derde van het totale personeelsbestand uitmaken, en bovendien worden ondersteund door een aanzienlijk aantal freelancers. Het Hof wordt als instelling echter gefinancierd door de burgers en moet de middelen waarover het beschikt daarom zo goed mogelijk beheren. De vele hierboven genoemde kostenbesparende maatregelen zijn een uitdrukking van die voortdurende inspanning.

Meertaligheid is in absolute bedragen dus duur. Relatief gezien is meertaligheid echter goedkoop, mede dankzij een goed beheer en kostenbesparende maatregelen. Hieronder bekijken we wat het ontbreken van meertaligheid zou kosten. Dat is moeilijker te meten.

5.3.2 - De kosten van niet-meertaligheid

Om de kosten van het ontbreken van meertaligheid in de instellingen van de Unie en bij het Hof te kunnen inschatten, kunnen we enkel uitgaan van veronderstellingen, omdat sommige gevolgen onvermijdelijk zijn en andere niet zeker; bepaalde gevolgen zijn tamelijk nauwkeurig meetbaar, maar de meeste niet.

Het eerste gevolg van niet-meertaligheid zou kunnen zijn dat de Unie terrein verliest en misschien zelfs verdwijnt, doordat zij niet meer door haar burgers – en bijgevolg haar lidstaten – wordt gesteund. Dit lijkt misschien vergezocht, maar in het licht van de bovenstaande analyse van het fundamentele belang van de identiteiten voor de instemming van de volkeren, kan dit in feite niet worden uitgesloten. Dit gevolg is tot op zekere hoogte in economische termen meetbaar. Momenteel bedraagt de begroting van de Unie 164,25 miljard euro (2021), voor 447 miljoen burgers, hetgeen betekent dat indirect 365 euro per burger per jaar wordt uitgegeven, waarbij de minder draagkrachtige burgers uiteraard minder betalen dan de meer vermogenden. Het zou simplistisch zijn te veronderstellen dat het verdwijnen van de Unie dezelfde besparing op zou leveren. De Unie heeft zeker een prijs, maar creëert vooral ook rijkdom en welzijn. De Unie investeert immers veel in haar lidstaten en hun regio's en genereert, naast het solidariteitseffect en de gunstige invloed op het milieu en de levensomstandigheden,

ook een substantieel economisch rendement. De Commissie schat dat de tussen 2007 en 2013 geïnvesteerde middelen tegen 2023 een rendement van 274 % zullen hebben opgeleverd, ofwel 2,74 euro voor elke geïnvesteerde euro.¹³⁴

Voorts bedroeg het bruto binnenlands product (bbp) van de Unie, dat wil zeggen de totale waarde van alle geproduceerde goederen en diensten, in 2019 16 400 miljard euro, in totaal ongeveer 15 % van de wereldwijde goederenhandel. Daarmee is de Unie de op een na grootste speler in de internationale handel, na China en vóór de Verenigde Staten.¹³⁵ Het gemiddelde bbp per hoofd in de Unie is in de afgelopen 20 jaar bijna verdubbeld. Voor sommige van de armere lidstaten is het meer dan vertienvoudigd.

Dit alles zouden we moeten missen als de Unie zou verdwijnen, en zelfs nog meer, want we mogen het gecombineerde effect van andere, minder directe factoren op de lange termijn niet vergeten::

- het ontbreken van een verdere verdieping van de Unie, die een voortdurende groei van deze rijkdom mogelijk zou hebben gemaakt;
- de geopolitieke onzekerheid en instabiliteit en zelfs het risico van conflicten;
- de verzwakking van de Europese regio op het politieke wereldtoneel, met name binnen de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en in bilaterale verdragen, aangezien het gewicht van de Unie veel groter is dan dat van de som van haar lidstaten.

Een dergelijk drastisch gevolg zal zich wellicht niet voordoen en we kunnen zelfs verwachten dat de lidstaten alternatieve mechanismen invoeren om in elk geval een deel van de verworvenheden van de Unie te behouden. Dus laten we gewoon constateren dat met elke substantiële achteruitgang van de meertaligheid ook het Europese project achteruit dreigt te gaan, wat, behalve beperkingen van het vrije verkeer, een verarming van de culturele uitwisselingen en het verlies van identiteiten, ook rampzalige economische gevolgen zou hebben.

Economen zullen ongetwijfeld vollediger en nauwkeuriger berekeningen kunnen maken van de economische voordelen van de Unie.

134| https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/evaluation/expost2013/wp1_synthesis_report_en.pdf

135| https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_nl.

5.3.3 - Gevolgen van een niet-meertalige werking van het Hof

Laten we, nu we dit brede perspectief hebben geschetst, eens onderzoeken wat de kosten van het ontbreken van meertaligheid bij het Hof zouden zijn, als de werkzaamheden van het Hof los van de algemene politieke context konden worden beschouwd. Wat zouden de gevolgen zijn als het Hof van Justitie en het Gerecht in één taal zouden werken, en de burgers en de lidstaten zich aan die situatie zouden moeten aanpassen? Om te beginnen zijn deze niet te berekenen en gaat het meer om algemene gevolgen, waarvan de intensiteit zelf kan variëren.

Toegang tot de rechter

Indien de lidstaten en de burgers gedinginleidende stukken, verzoeken om een prejudiciële beslissing, verzoekschriften en hogere voorzieningen in een vooraf bepaalde taal zouden moeten indienen, zou dat duidelijk een einde maken aan de gelijkheid van de procespartijen en rechterlijke instanties. De opstellers van die stukken zouden de keuze hebben tussen rechtstreeks in die taal schrijven, indien ze zich daartoe in staat achten, of hun toevlucht nemen tot particuliere vertaaldiensten, wat meer tijd en meer geld zou kosten. In beide gevallen zou het kwaliteitsniveau wisselend zijn, aangezien het zelden voorkomt dat een vreemde taal, ook op juridisch gebied, daadwerkelijk actief wordt beheerst, en het een illusie is om te verwachten dat degenen die die taal niet beheersen de kwaliteit van de aangeboden vertalingen kunnen controleren. Van meet af aan zouden de onnauwkeurigheden zich opstapelen en een goed begrip van de documenten en hun context bij de aangezochte rechterlijke instanties in de weg kunnen staan, en de relevantie van hun beslissingen in gevaar kunnen brengen.

Hetzelfde geldt voor de memoriëwisseling van de partijen in rechtstreekse beroepen en de door de partijen en de lidstaten ingediende opmerkingen in een prejudiciële procedure. De instellingen zelf zouden bevoorrecht zijn, aangezien zij wel zouden kunnen rekenen op het redigeer- of vertaalwerk van ambtenaren die deze enige procestaal als moedertaal hebben.

Tijdens de mondelinge behandeling, met zittingen zonder vertolking, zouden de partijen ofwel een beroep moeten doen op vertegenwoordigers die het juridische taalgebruik van de enige procestaal beheersen, wat in de praktijk de leden van de balie(s) van de landen met die taal zou bevoordelen, ofwel moeten doorgaan met de personen die hen op nationaal niveau hebben vertegenwoordigd, met het risico dat de pleidooien minder doeltreffend en dynamisch zijn.

Ten slotte zou de beslissing, eventueel voorafgegaan door de conclusie van een advocaat-generaal in één taal, meestal zijn opgesteld in een voor de partijen vreemde taal, waardoor zij de redenering van de rechter en de gegrondheid van de uitspraak niet precies kunnen vatten. Bij een prejudicieel verzoek zouden sommige verwijzende rechters de inhoud van het arrest misschien zelfs verkeerd begrijpen en zich er, geheel te goeder trouw, niet aan houden. Het is ook mogelijk dat de Unierechter een taalkundig onjuist geformuleerde vraag niet zou beantwoorden en aldus de weg zou vrijmaken voor een nieuwe prejudiciële procedure, met alle vertragingen en kosten van dien.

Hierbij moet worden bedacht dat de nationale rechters, die vaak worden geconfronteerd met een hoge werklast en aanzienlijke achterstanden, hun verwijzingsbeslissingen dan in afwachting van antwoorden zouden moeten vertalen naar een taal die op wisselend niveau wordt beheerst. Waarschijnlijk zouden velen in zo'n geval proberen het geschil te beslechten zonder prejudiciële beslissing, zodat de prejudiciële dialoog, die toch de kern vormt van de gerechtelijke structuur van de Unie, zou worden ondermijnd.

Gelet op het voorgaande lijkt de meertaligheid van het Hof een voorwaarde te zijn voor gelijke behandeling, een goede rechtsbedeling en rechtszekerheid.

Publicaties

Zoals hierboven is uiteengezet, heeft het Unierecht rechtstreekse werking en voorrang boven het nationale recht. Elke rechter van een lidstaat dient het Unierecht dus toe te passen als positief recht van hogere rang. Dit is vooral van belang in een prejudiciële context, waarin de Unierechter een uitlegging van het Unierecht geeft die voor alle lidstaten nog directer relevant is.

Indien de beslissingen niet in hun eigen taal zouden worden gepubliceerd, zouden nationale parlementsleden, bestuurders en rechters op alle niveaus, met wisselende taalkundige en juridische vaardigheden, trachten te begrijpen wat er van hen wordt verlangd in dat in een vreemde taal opgestelde recht. In de verschillende lidstaten en ook binnen elke lidstaat zouden de betrokkenen de rechtspraak verschillend interpreteren en verschillend toepassen, met even zovele leemten in de uniforme toepassing van het Unierecht tot gevolg, ook met betrekking tot de interne markt. De aldus ondermijnde werking van het Unierecht zou sterke en directe economische gevolgen hebben, in de vorm van handelsbeperkingen. Er zouden tevens veel nieuwe prejudiciële vragen, met name uitleggingsvragen, kunnen worden gesteld om meer inzicht te verkrijgen, maar ook dat zou dan weer onder de hierboven beschreven ongelijke en onbevredigende

omstandigheden gebeuren. De kosten van deze extra gedingen alleen al zouden hoger kunnen zijn dan de kosten van de talendiensten van het Hof.

Heel veel advocaten zouden hun cliënten niet meer goed kunnen adviseren als daar een analyse van het Unierecht voor nodig is: voor die analyse zouden zij zich immers moeten baseren op documenten die zijn opgesteld in een taal die zij slecht of helemaal niet beheersen.

Natuurlijk zouden de lidstaten ervoor kunnen kiezen de rechtspraak van het Hof op eigen kosten te laten vertalen, maar dat zou alleen maar een verschuiving van de kosten betekenen terwijl er bovendien een nieuwe ongelijkheid zou worden gecreëerd ten nadele van de burgers van de minst bevolkte of minst welvarende lidstaten¹³⁶ of van de lidstaten die zich het minst bewust zouden zijn van het belang om in hun eigen taal of talen toegang tot de rechtspraak van de Unie te hebben. En zelfs als de documenten door de lidstaten daadwerkelijk zouden worden vertaald naar alle andere talen, dan zou dat achteraf gebeuren, zodat deze vertalingen niet voor de juristen beschikbaar zijn op de dag van de uitspraak en evenmin op korte termijn. Bovendien zouden die vertalingen hoogstwaarschijnlijk minder goed zijn. De druk op de prijzen van vertalingen zou immers afbreuk kunnen doen aan de kwaliteit ervan, in een context waarin elk woord, elk begrip, elke grammaticale congruentie en soms zelfs een simpele komma de precieze betekenis van de tekst kunnen wijzigen. Bovendien zouden de vertaalwerkzaamheden verspreid en zonder overleg worden verricht, terwijl in de huidige praktijk van het Hof de juristen-vertalers van de verschillende taaleenheden direct of indirect overleg plegen en samenwerken met de kabinetten die de conclusies en beslissingen opstellen. Ook is het denkbaar dat een land dat niet wil dat het Unierecht in zijn rechtsorde bekend is en onverkort wordt toegepast, de kosten van vertaling als excuus gebruikt om ervan af te zien.

136| De solidariteitsmechanismen die verband houden met het welvaartsniveau van de lidstaten komen tot uiting in de financiering van de algemene Uniebegroting, die voor 70 % gebaseerd is op het bbp van de lidstaten, en dus ook in de financiering van de meertaligheid. Een verschuiving van de financiering van de meertaligheid zou een onevenredig zware last leggen op de minder welvarende of minder bevolkte landen. Bij de financiering van de ene taalversie door meer dan 90 miljoen Duitstaligen en van een andere door 1,3 miljoen Esten, wordt voorbijgegaan aan zowel de gelijkheid van de burgers als de solidariteit tussen onze volkeren.

5.3.4 - Gedecentraliseerde begeleiding van procedures

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat een eentalige werking van het Hof onmiddellijk zeer ernstige gevolgen met zich mee zou brengen en dat meertaligheid onontbeerlijk is. Wel rijst nog de vraag of deze meertalige werking op het juiste niveau wordt beheerd, dan wel of decentralisatie nuttig zou kunnen zijn.

We hebben al gekeken naar de hypothese waarin de rechtspraak door de lidstaten zou worden vertaald. In die context moeten we ons afvragen in hoeverre de instelling doeltreffend kan functioneren wanneer de lidstaten rechtstreeks betrokken zijn bij de levering van meertalige diensten.

Gedurende de gehele procedure, vanaf de vertaling van het gedinginleidende stuk, via de vertolking tijdens de zittingen, tot de opstelling van de beslissing in de procestaal, is de taalkundige behandeling bepalend voor de voortgang van de procedure, die zou worden belemmerd indien er geen talendiensten zouden worden geleverd.

Als we voor het leveren van die diensten op de lidstaten zouden rekenen, zou er onvermijdelijk een risico van tekorten ontstaan, zodra een of meer landen niet in staat zijn de noodzakelijke diensten op elk moment en in de gewenste hoeveelheden te leveren. Deze diensten moeten immers het ritme van elke procedure volgen. Of het nu om organisatorische, logistieke of budgettaire redenen is, een belangrijk obstakel zou worden gevormd door de opleiding, instandhouding en beschikbaarheid in elke lidstaat van mensen die op elk moment in staat zijn uit alle andere officiële talen te vertalen of tolken.

Maar er is nog meer: wegens de vertrouwelijkheid van de beslissingen en het geheime karakter van de beraadslaging is het niet toegestaan de vertaling van deze documenten vóór de uitspraak aan de lidstaten toe te vertrouwen, of zij nu met eigen mensen of met freelancers werken. De rechterlijke instanties van de Unie moeten collegiaal en volstrekt onafhankelijk blijven functioneren, waarbij zij ook het geheim van de beraadslaging respecteren.

Voor elke door een lidstaat verzorgde vertaling of vertolking zou daarnaast de vraag van de kwaliteit rijzen, in een context waarin naast de hierboven genoemde uitdagingen het risico bestaat dat de gebruikte terminologie verschilt, dat er wordt voorbijgegaan aan de autonome begrippen en dat de verschillende taalversies onderling afwijken.

Hieruit blijkt dat het Hof zijn opdracht enkel kan vervullen in een context van volledige en gecontroleerde meertaligheid. Hierbij gaat het ten eerste om zijn rechtsprekende taak, waarvoor het in grote mate is aangewezen op de dialoog met de partijen, de nationale instanties en in het bijzonder de nationale rechters, en ten tweede om de verspreiding van zijn rechtspraak.

Het beste en ongetwijfeld enig denkbare systeem om de meertaligheid bij het Hof te managen is dat waarbij het Hof deze hoeksteen van zijn werking en invloed intern voor zijn rekening neemt. Gezien de verschillende besparingen en vooral de schaalvoordelen van een centraal beheer van de werkstromen, de terminologie, de opleidingen, de uitbesteding en de IT-tools, is dat tevens de goedkoopste en meest efficiënte oplossing in termen van verborgen en zichtbare kosten.

Al met al is het een illusie om de kosten van afschaffing van de meertaligheid bij het Hof in cijfers te willen uitdrukken. Alleen al de opsomming van de mogelijke gevolgen toont aan dat de kosten van meertaligheid bij het Hof bescheiden zijn in vergelijking met de kosten van het ontbreken ervan. Als de last van het beheer en de financiering van de meertaligheid naar de lidstaten zou worden verschoven, zou dit, ten slotte, resulteren in ongelijkheden, vertragingen en onzekerheden, en afbreuk doen aan het geheim van de beraadslaging, dat essentieel is om de onafhankelijkheid van de rechters van het Hof te waarborgen.

Meertaligheid is tegelijkertijd een proces, een investering en een waarde.

Als proces begeleidt meertaligheid de procedures voor het Hof van Justitie van de Europese Unie bij elke stap. De twee rechterlijke instanties van deze instelling, het Hof van Justitie en het Gerecht, kunnen verzoeken in ontvangst nemen in ongeacht welke van de 24 officiële talen van de Unie. De partijen hebben het recht om in die taal te worden gehoord, en de rechtspraak moet in alle officiële talen toegankelijk worden gemaakt. Daarom moet er worden gezorgd voor juridische vertaling en vertolking in alle 552 mogelijke talencombinaties, van de allerhoogste kwaliteit, tegen de beste prijs en binnen termijnen die de goede werking van de Europese rechtspraak niet in de weg staan. Daartoe doet het directoraat-generaal Meertaligheid (DGM) een beroep op experts in recht en taal uit alle lidstaten. Het DGM steunt niet alleen op deze schaarse mensen, maar ook op beproefde methoden, zoals permanente educatie, terminologie, spiltalen en een voortdurende bezinning op nuttige besparingen, evenals op de meest moderne hulpmiddelen die het helpt te ontwikkelen en te verbeteren, of het nu gaat om interinstitutionele meertalige databanken, de nieuwste vertaalhulptechnologieën, zoals neurale vertaling, of krachtige metazoekmachines.

Dat juridische meertaligheid niet alleen een zaak is van het DGM, zal na het lezen van dit boek wel duidelijk zijn. De werking van de twee rechterlijke instanties en de diensten van de instelling steunt dag in dag uit op een cultuur van meertaligheid en verschillende rechtsstelsels. Het DGM is ongetwijfeld de meest zichtbare schakel in deze meertalige werking, maar ook de griffies en alle diensten die de rechterlijke instanties bij hun werkzaamheden moeten assisteren en begeleiden, werken volgens dezelfde logica en zijn georganiseerd rond expertisecentra van zowel juridische als taalkundige aard.

Als investering zorgt meertaligheid voor de vlotte werking van de rechterlijke instanties, die op hun beurt bijdragen aan de goede werking van het Europese bouwwerk als geheel, met de democratie, de rechtsstaat en de eerbiediging van minderheden als fundamenteën. Aangezien de politieke, sociale en economische bijdragen van de Europese Unie substantieel en onmisbaar zijn, verdient de meertaligheid het om overal waar zij als voorwaarde of hefboom voor die bijdrage fungeert, in stand te worden gehouden. Wat het Hof betreft, is de toegang tot de rechtspraak en het recht onmisbaar voor de goede werking van de interne markt en het beleid van de Unie in het algemeen, ook voor de sociale en de milieudimensie ervan. De meertaligheid die die toegang ondersteunt, kan enkel onder het beheer van deze instelling in goede banen worden

geleid, omdat anders efficiëntieverlies optreedt en concessies moeten worden gedaan die zeer problematisch zijn voor de onafhankelijkheid van de rechter.

Ten slotte is meertaligheid een troef, een essentiële waarde van de Unie en een grondrecht. De Europese volkeren kunnen alleen in verscheidenheid verenigd zijn indien hun identiteit en hun cultuur, met in het hart daarvan hun taalkundig erfgoed, volledig worden gerespecteerd. Als we de gelijkheid van de talen niet respecteren, zouden we de gelijkheid van de volkeren ontkennen en de burger een Unie ontnemen die alleen hem kan toebehoren, omdat die Unie zonder hem geen betekenis heeft. Misschien moeten we ook aanvaarden dat, terwijl met het bevoorrechten van een of meer talen willekeurig winnaars en verliezers worden aangewezen, het behoud van meertaligheid enkel winnaars oplevert, omdat meertaligheid alle burgers op voet van gelijkheid plaatst, en het grote aantal en de diversiteit van de culturele en juridische bijdragen bewaart waarmee wij ons allen, ongeacht onze taal, dagelijks verrijken.

De institutionele meertaligheid onder de aandacht brengen, toelichten en verdedigen: dat zijn de doelstellingen waarmee dit boek is geschreven. Maar meertaligheid, die hand in hand gaat met multilateralisme en integratie, is net zo belangrijk buiten de instellingen van de Unie. Ook binnen de lidstaten is de kwestie van het taalkundig pluralisme meer dan ooit aan de orde, nu de mondialisering en de digitale revolutie nopen tot eenvoudigere en snellere uitwisselingen.

Het „boeket” van ervaringen en beschouwingen in het tweede deel van dit werk illustreert op krachtige wijze de onvervreembare waarde van cultureel, linguïstisch en juridisch pluralisme.

Accreditatietest

Test die freelancetolken met goed gevolg moeten afleggen om te worden opgenomen in de gemeenschappelijke lijst van hulpconferentietolken (agents interprètes de conférence – AIC) van drie Europese instellingen (Commissie, Parlement, Hof van Justitie) en om voor hen te mogen werken.

Brontaal

Taal waaruit wordt vertaald of getolkt.

Cabine

Wordt metonymisch gebruikt voor zowel het deel van het tolkenteam dat tijdens de terechtzitting naar een bepaalde taal tolkt, als de administratieve subeenheid die bestaat uit tolken van dezelfde taal.

CAST-lijst

Contract Agent Selection Tool. De „CAST-lijsten” zijn afkomstig uit een databank die wordt beheerd door het Europees Bureau voor Personeelsselectie (EPSO), dat de sollicitaties verzamelt voor functies als arbeidscontractant in de verschillende functiegroepen en voor de verschillende beroepen. Een CAST-lijst functioneert als een pool van kandidaten waaruit de instellingen kunnen putten om tijdelijk personeel te werven.

Consecutief tolken

Tolktechniek waarbij de tolk vertaalt nadat de spreker zijn uiteenzetting heeft gegeven, meestal met behulp van aantekeningen.

Doeltaal

Taal waarnaar wordt vertaald of getolkt.

eTranslation

Hulpmiddel voor automatische machinevertalingen dat door de Europese Commissie is ontwikkeld voor de instellingen van de Unie en de nationale overheidsdiensten. Het Hof levert een financiële bijdrage voor het onderhoud, het voeden en het ontwikkelen van eTranslation, in het kader van de interinstitutionele samenwerking. Het Hof werkt rechtstreeks met de Commissie samen aan de ontwikkeling van vertaalmachines die speciaal zijn toegerust voor het werk van de rechterlijke instanties van de Unie.

Euramis

Interinstitutioneel systeem voor het beheren van vertaalgeheugens. De geheugens, die door alle instellingen worden gevoed, bevatten met name de wetgevingsdocumenten en de rechtspraak van de Unie.

EURêka

Interne zoekmachine die toegang biedt tot zowel de gerechtelijke documenten als de juridische, procedurele, documentaire en terminologische analysegegevens van de instelling.

IATE

Voor het publiek toegankelijke interinstitutionele terminologiedatabank (<https://iate.europa.eu/home>). Sinds 2020 wordt de door het Hof geproduceerde juridische terminologie rechtstreeks in de IATE-databank beheerd.

Koppeling van zalen

Technische ingreep waarbij tolkencabines in de hoofdzaal worden verbonden met cabines in een secundaire zaal. Deze techniek wordt gebruikt wanneer er in de hoofdzaal niet genoeg cabines zijn voor het hele tolkenteam dat aan de zitting is toegewezen. De tolken in de gekoppelde zaal werken dan via teletolken, aan de hand van het geluid en de beelden die vanuit de hoofdzaal worden doorgestuurd.

Locatie op afstand

Zaal uitgerust met videoconferentieapparatuur, van waaruit een partij spreekt die toestemming heeft om op afstand te pleiten. Deze partij kan dus per videoconferentie aan de zitting deelnemen. Elk van haar bijdragen wordt vertolkt en zij kan in de eigen taal luisteren naar de vertolking van de debatten.

Omissis

Doorhalingen door de „referentiepersoon” in de tekst van een verzoek om een prejudiciële beslissing, zodat er minder hoeft te worden vertaald, zonder dat de betekenis of de geest van het document wordt gewijzigd. De referentiepersoon voegt systematisch tussen vierkante haken beknopte informatie toe over de inhoud van de doorgehaalde passages. Er wordt geen omissis toegepast op de prejudiciële vragen zelf.

Referentiepersoon

Jurist-vertaler bij de eenheid van de procestaal die verschillende taken verricht om de behandeling en de vertaling van een verzoek om een prejudiciële beslissing te vergemakkelijken (ommissis, anonimisering, samenvatting, toelichtingen, nalezen, enz.).

Relaistaal

Taal die bij het tolken wordt gebruikt als tussentaal tussen een bron- en een doeltaal, wanneer rechtstreeks tolken niet mogelijk is omdat er geen tolk aanwezig of beschikbaar is die de benodigde talencombinatie beheerst. Anders dan bij de spiltaal staat de relaistaal niet van tevoren vast, maar wordt deze gekozen naargelang van de specifieke omstandigheden van de terechtzitting.

Retourtaal

Vreemde taal waarnaar een tolk soms moet tolken vanuit zijn moedertaal.

Simultaan tolken

Tolktechniek waarbij de tolk in een cabine via een koptelefoon naar de spreker luistert en in een microfoon de boodschap onmiddellijk in een andere taal weergeeft. De technische installatie stuurt de vertolking door naar de koptelefoons van de luisteraars.

Spiltaal

Taal die bij het juridisch vertalen wordt gebruikt als tussentaal tussen een brontaal en de verschillende doeltalen, wanneer rechtstreeks vertalen niet mogelijk is. Het directoraat-generaal Meertaligheid gebruikt vijf spiltalen: Duits, Engels, Spaans, Italiaans en Pools, waarbij elk van deze talen als spil dient voor een vooraf bepaalde reeks talen (zo is Spaans de spiltaal voor Lets, Hongaars en Portugees). Juristen-vertalers in de zogenaamde „spiltaaleenheden” maken binnen korte tijd een rechtstreekse vertaling van het origineel, zodat hun collega’s bij de andere eenheden kunnen vertalen vanuit deze spilversie, die dan als origineel fungeert.

Teletolken

Werkwijze waarbij de tolk zich op een andere plaats bevindt dan de deelnemers. De tolk ziet de spreker via een videoverbinding en hoort hem via de geluidsoverdracht van zijn uiteenzetting.

Tolken met videoconferentie

Werkwijze waarbij de tolk zich op dezelfde locatie bevindt als de meeste deelnemers aan een vergadering of zitting. Hij ziet de spreker op afstand via een videoverbinding en hoort hem via de geluidsoverdracht van zijn uiteenzetting.

Toolkit voor het vertalen

Bij het directoraat-generaal Meertaligheid (DGM), een verzameling van bestanden die worden gebruikt om een vertaalproject in Trados Studio aan te maken. De „toolkit” bevat de te vertalen tekst (in een formaat dat door de Studio-editor kan worden bewerkt), de relevante vertaalgeheugens en de documentatie- en terminologiebronnen die als nuttig voor de vertaling zijn geïdentificeerd. Sinds 2019 omvat de toolkit ook voorstellen van automatische machinevertalingen uit het interinstitutionele eTranslation-systeem of de markttool DeepL.

Vergelijkend meertalig juridisch vocabularium (VJM)

Verzameling meertalige terminologiefiches uit meerdere rechtsstelsels die het resultaat zijn van rechtsvergelijkend onderzoek door juristen-vertalers op het gebied van vreemdelingenrecht, familierecht en strafrecht.

Vertaalgeheugen

Taalkundige databank met vertaaleenheden. Elke vertaaleenheid bestaat uit een tekstsegment (zinsnede, zin, alinea) dat afkomstig is uit een document, met daarnaast het corresponderende segment uit een andere taalversie van hetzelfde document.

Protocolaire volgorde van de talen en ISO-codes¹³⁷

Oorspronkelijke benaming	Courante benaming	ISO-code
български	Bulgaars	BG
español	Spaans	ES
čeština	Tsjechisch	CS
dansk	Deens	DA
Deutsch	Duits	DE
eesti keel	Ests	ET
ελληνικά	Grieks	EL
English	Engels	EN
français	Frans	FR
Gaeilge	Iers	GA
hrvatski	Kroatisch	HR
italiano	Italiaans	IT
latviešu valoda	Lets	LV
lietuvių kalba	Litouws	LT
magyar	Hongaars	HU
Malti	Maltees	MT
Nederlands	Nederlands	NL
polski	Pools	PL
português	Portugees	PT
română	Roemeens	RO
slovenčina (slovenský jazyk)	Slowaaks	SK
slovenščina (slovenski jezik)	Sloveens	SL
suomi	Fins	FI
svenska	Zweeds	SV

137 | Deze tabel is opgesteld overeenkomstig de Interinstitutionele schrijfwijzer van het *Bureau voor publicaties van de Europese Unie*. De oorspronkelijke – uitgebreidere – tabel kan worden geraadpleegd op het volgende adres: <https://publications.europa.eu/code/fr/fr-370200.htm>.

**HET HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE UNIE**

**L-2925 Luxembourg
Tel. +352 4303-1**

Het Hof op Internet : curia.europa.eu

Manuscript voltooid in December 2022

Gegevens zoals bekend op 31.12.2022

Voor het gebruik dat van de hiervoor opgenomen gegevens wordt gemaakt, is noch de instelling noch een persoon die handelt in naam van de instelling verantwoordelijk.

Luxemburg : Hof van Justitie van de Europese Unie | Direction générale du Multilinguisme
Directoraat-generaal informatie | Directie Communicatie
Eenheid Publicaties en Multimedia

Foto's: © Europese Unie, 2019-2023; © Alan Xuereb, 2023; © Joseph Alfred Izzo Clarke, 2023

Reproductie toegestaan, met vermelding van de bron

Het gebruik of de reproductie van foto's of andere documenten waarvan de Europese Unie niet de auteursrechthebbende is, is zonder de toestemming van de auteursrechthebbende niet toegestaan.

PRINT	ISBN 978-92-829-3851-5	doi:10.2862/879226	QD-01-21-581-NL-C
PDF	ISBN 978-92-829-3828-7	doi:10.2862/14412	QD-01-21-581-NL-N